

Färdigheter och arbete bland utrikes födda

PIAAC – den internationella undersökningen om vuxnas färdigheter 2023

Färdigheter och arbete bland utrikes födda

Producent:

SCB, Statistiska centralbyrån
Social statistik och analys
703 63 Örebro
010-479 40 00

Förfrågningar:

Lotta Larsson
+46 10 479 66 44
lotta.larsson@scb.se

Marit Jorsäter
+46 10 479 62 43
marit.jorsater@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Färdigheter och arbete bland utrikes födda

Skills and work among foreign-born

Producer:

Statistics Sweden, Social statistics and analysis
SE-703 63 Örebro, Sweden
+46 10 479 40 00

Enquiries:

Lotta Larsson
+46 10 479 66 44
lotta.larsson@scb.se

Marit Jorsäter
+46 10 479 62 43
marit.jorsater@scb.se

You may copy and otherwise reproduce the contents in this publication.
However, remember to state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, Skills and work among foreign-born

URN:NBN:SE:SCB-2026A40BR2601_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Den här rapporten belyser färdigheter, utbildning och arbetsmarknadssituation bland utrikes födda i Sverige utifrån resultaten i PIAAC 2023. Undersökningen ger en fördjupad bild av hur vuxnas läs- och räknefärdigheter varierar mellan grupper och hur dessa färdigheter hänger samman med etablering på arbetsmarknaden och möjligheter till fortsatt lärande.

I rapporten analyseras betydelsen av vistelsetid i Sverige, ålder vid invandring, utbildningsbakgrund och födelselandets utvecklingsnivå. Resultaten visar att förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika grupper av utrikes födda och att dessa skillnader påverkar både färdigheter och arbetsmarknadsutfall. Rapporten beskriver också deltagande i formell och icke-formell utbildning samt hur vuxnas lärande kan bidra till att stärka färdigheter över tid.

Syftet är att ge en samlad och lättillgänglig översikt av variationen i utrikes föddas färdigheter och hur det samvarierar med möjligheter att etablera sig i arbetslivet och delta aktivt i samhället.

SCB i Januari 2026

Katarina Wizell
Enhetschef

Rikard Persson
Sektionschef

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning	6
Inledning.....	9
De viktigaste resultaten från PIAAC 2023	9
Invandring till Sverige	11
Vad är PIAAC?.....	12
Syfte	12
Population.....	13
Beskrivning av kunskapsnivåer.....	13
Färdigheter bland utrikes- och inrikes födda.....	15
Tiden i Sverige har stor betydelse	15
Lättast för dem som kom som barn	21
En högre utbildningsnivå har betydelse	24
Utvecklingsnivå och utbildning från födelselandet i relation till färdigheter	26
Det finns olika skäl till invandring.....	29
Deltagande i utbildning bland vuxna inrikes/utrikes födda.....	33
Utbildning är ett sätt att höja sina färdigheter.....	33
Deltagandet i formell utbildning	34
Deltagande i icke-formell utbildning.....	37
Har inte deltagit alls	41
Arbete och färdigheter	44
En arbetsmarknad som snabbt förändras ställer krav på färdigheter i arbetskraften	44
Arbete i relation till färdigheter och utbildning	49

Boende och bakgrund i relation till färdigheter	54
Indelning av bostadsområden efter socioekonomi	54
Kunskapsnivåer inom olika bostadsområden.....	55
Utbildningsnivå i olika bostadsområden	57
Färdigheter bland bosatta i olika områden	59
Utrikes föddas färdigheter i förhållande till vistelsetid i Sverige och bostadsområdets socioekonomiska villkor.....	63
Vem man är och var man bor – två viktiga faktorer för läsfärdigheter	66
Studier och arbetsmarknadsförankring i olika bostadsområden	68
Kort om statistiken	71
Statistikens ändamål och innehåll	71
Statistikens framställning.....	72
Förklaring till diagram.....	73
Statistikens kvalitet.....	74
Skills and work among foreign-born	75
Summary	75

Sammanfattning

Den här rapporten redovisar resultat från PIAAC 2023 för Sverige med fokus på färdigheter, utbildning och arbetsmarknad bland utrikes födda i åldern 16–65 år. Undersökningen belyser hur vistelsetid i Sverige, ålder vid invandring, utbildningsbakgrund och födelselandets utvecklingsnivå påverkar läs- och räknefärdigheter samt deltagande i utbildning och etablering på arbetsmarknaden. Resultaten visar tydliga skillnader mellan utrikes och inrikes födda, men också stora variationer inom gruppen utrikes födda.

Tiden i Sverige, ålder vid invandring och utbildningsnivå påverkar starkt

De som bott i Sverige i minst 11 år har i genomsnitt högre färdigheter och mindre spridning i resultaten än nyanlända. För dem som varit kort tid i landet är andelen med bristande färdigheter större, vilket delvis speglar att undersökningen mäter läsförmåga i svenska. Språkinläring tar tid, och skillnaderna minskar successivt med längre vistelsetid.

Åldern vid invandring har också stor betydelse. De som kom till Sverige som småbarn eller före skolstart når i genomsnitt betydligt bättre resultat än de som invandrade i skolåldern eller som vuxna. Tonåren framstår som en särskilt utmanande period, då skolgång, språkinläring och social anpassning sammanfaller.

Bland utrikes födda finns en bred variation i utbildningsbakgrund – från personer som aldrig gått i skolan till personer med en eftergymnasial utbildning. Personer med längre utbildning har ofta lättare att utveckla läsfärdigheter i svenska, eftersom de är vana vid att läsa och tolka komplex text. Födelselandets utvecklingsnivå spelar också roll. Personer från länder med mycket hög utvecklingsnivå (HDI) har i genomsnitt högre färdigheter än personer från länder med låg utvecklingsnivå. Skillnaderna kan vara stora, upp till omkring 80 poäng i vissa jämförelser. Ju större språklig och strukturell skillnad mellan modersmålet och svenskan, desto mer tidskrävande blir dessutom språkinläringen.

Skäl till invandring

Personer som invandrat till Sverige har kommit av olika skäl, vilket påverkar deras förutsättningar för etablering och utveckling av färdigheter.

Arbetskraftsinvandrare har i regel längre utbildning och starkare ställning på arbetsmarknaden än flyktinginvandrare, som ofta har lämnat sitt hemland under utsatta omständigheter. Tydliga skillnader syns i färdigheter mellan grupperna: arbetskraftsinvandrare och personer som invandrat av övriga skäl har genomgående högre resultat än flyktinginvandrare, både bland dem som varit kort tid i Sverige och bland dem som varit här längre. Samtidigt ökar

färdigheterna med tiden i landet för alla grupper, vilket understryker betydelsen av utbildning och etablering på arbetsmarknaden.

Högt deltagande i utbildning bland utrikes födda

Utrikes födda deltar i formell utbildning i högre utsträckning än inrikes födda. De vanligaste utbildningsformerna är högskola/universitet, komvux och svenska för invandrare (SFI).

Ikke-formell utbildning, såsom personalutbildning och arbetslivsrelaterade kurser, är vanligt i hela befolkningen och ökar med utbildningsnivå. Yrkesinriktade utbildningar och valideringsinsatser framstår som viktiga för att förbättra matchningen mot arbetsmarknaden. Utöver arbetslivsrelaterade kurser deltar många också i utbildning som ej är yrkesrelaterad, såsom studiecirkel och andra frivilliga lärandeaktiviteter. Dessa kan bidra till språkutveckling och socialt deltagande.

Bland dem som inte deltagit i ikke-formell utbildning finns en större andel utrikes födda som uppger att de skulle vilja delta än inrikes födda. Vanliga hinder är brist på tid (arbete, familj), kostnader eller att utbildningens tid och plats inte passar.

Arbete och arbetsmarknad

Färdigheter hänger nära samman med etablering på arbetsmarknaden. De med goda färdigheter har högre sannolikhet att vara förankrade i arbetslivet och att arbeta i yrken som kräver längre utbildning. De med bristande färdigheter har svårare att etablera sig och tenderar att arbeta i yrken med lägre kvalifikationskrav.

Kvinnor med bristande färdigheter som är födda utomlands arbetar i större utsträckning deltid än de med högre färdigheter, vilket påverkar inkomst och ekonomisk trygghet. För män och för kvinnor födda i Sverige är skillnaderna i arbetstid mindre tydliga.

Personer med högre utbildning och högre färdigheter arbetar i större utsträckning i yrken som kräver eftergymnasial utbildning. Många utrikes födda med kort utbildning arbetar i yrken som kräver gymnasial eller kortare utbildning. Även vid samma utbildningsnivå har utrikes födda ofta svårare att bli etablerade på arbetsmarknaden.

Bostadsområden och socioekonomi

I bostadsområden med stora socioekonomiska utmaningar är andelen utrikes födda hög och andelen med bristande färdigheter (nivå 1 eller lägre) betydligt större än i områden med god socioekonomi.

Det hänger samman med skillnader i utbildningsnivå mellan bostadsområden med olika socioekonomiska villkor. Nästan hälften av utrikes födda personer i områden med stora socioekonomiska utmaningar har en förgymnasial utbildning eller kort eftergymnasial utbildning. I dessa områden är det också en större andel

bland personer födda i Sverige som har en förgymnasial eller kort eftergymnasial utbildning som högsta utbildning, totalt 28 procent. Detta visar att boendemiljö och socioekonomiska resurser förstärker skillnaderna i förutsättningar för att utveckla färdigheter och etablera sig på arbetsmarknaden.

Inledning

De senaste decenniernas snabba utveckling inom informations- och kommunikationsteknik har förändrat vilka färdigheter som krävs för att delta fullt ut i samhället. Förmågan att läsa, räkna och hantera digital information har blivit grundläggande för att kunna ta del av utbildning, sköta vardagslivets krav och etablera sig på arbetsmarknaden. I dag behöver vuxna inte bara behärska dessa färdigheter utan också kontinuerligt anpassa sig till ny teknik och nya sätt att arbeta.

För att förstå hur väl den vuxna befolkningen är rustad för dessa krav deltar Sverige i den internationella undersökningen PIAAC, som mäter färdigheter i läsning, räkning och problemlösning. Undersökningen har genomförts 2012 och 2023 och omfattar personer mellan 16 och 65 år.

De viktigaste resultaten från PIAAC 2023

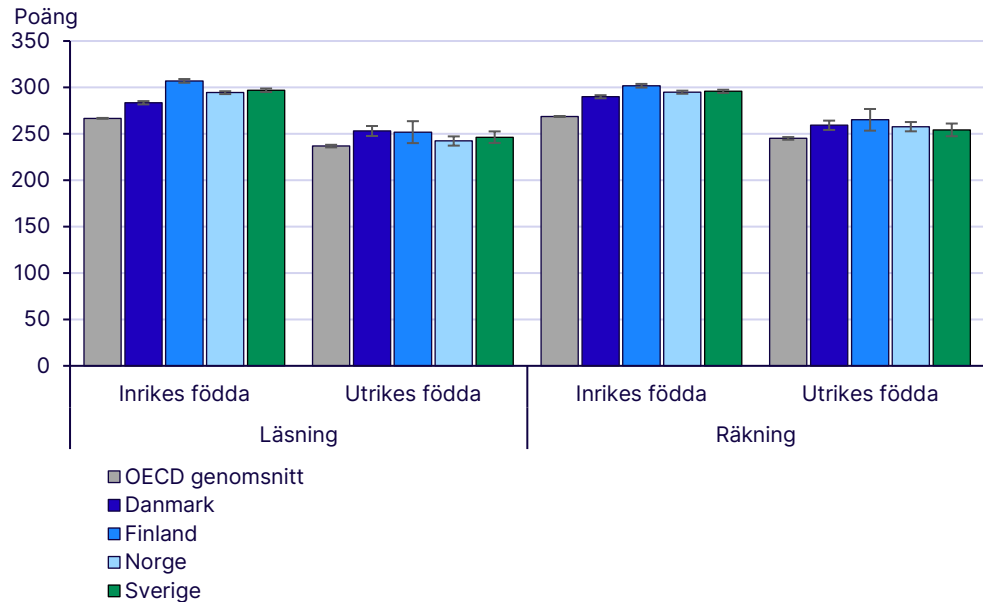
Resultaten från PIAAC 2023 visar att Sverige står sig starkt internationellt och placerar sig bland de fem främsta länderna inom alla tre kunskapsområden som undersöks. Samtidigt framträder tydliga skillnader mellan olika grupper i befolkningen, bland annat mellan inrikes- och utrikes födda. Inrikes födda har i genomsnitt högre poäng i läsning än utrikes födda, och detta mönster återkommer både i Sverige, i samtliga nordiska länder och i genomsnitt bland OECD-länderna.

Ser vi till hur Sverige står sig i ett nordiskt sammanhang ligger inrikes födda i Sverige högre än genomsnittet för OECD-länderna och även högre än inrikes födda i Norge och Danmark. Jämfört med Finland är dock läsfärdigheterna lägre, då inrikes födda i Finland presterar signifikant bättre. Bland utrikes födda finns det däremot inga signifikanta skillnader i vare sig läsning eller räkning mellan de nordiska länderna. Utrikes födda i Sverige presterar bättre i läsning och räkning än utrikes födda i genomsnitt över OECD länderna.

I Sverige och övriga nordiska länder finns ett väl utvecklat vuxenutbildningssystem där bland annat svenska för invandrare (Sfi) ingår och vuxenutbildning på grundskole- och gymnasial nivå inom komvux och folkhögskola. Många utrikes födda i Sverige deltar inom vuxenutbildning och det kan vara en bidragande orsak till att utrikes födda i Sverige har högre genomsnittliga färdigheter i läsning och räkning än genomsnittet för utrikes födda bland OECD-länderna.

Diagram 1. I ett internationellt sammanhang står sig Sverige väl, både bland födda i Sverige och födda utomlands

Genomsnittliga poäng i läsning och räkning, 16–65 år. 2023

Källa: PIAAC 2023

Resultaten från PIAAC 2023 visar att skillnaderna i färdigheter bland utrikes födda är stora. Gruppen är heterogen och består av personer med mycket olika utbildningsbakgrund, språkförutsättningar och vistelsetid i Sverige. Dessa faktorer påverkar variationen i färdigheter bland utrikes födda i hög grad. Exempelvis har längre vistelsetid samband med högre färdigheter, och personer med eftergymnasial utbildning presterar i genomsnitt betydligt bättre än dem med kort utbildning.

Mot bakgrund av dessa resultat finns det ett tydligt behov av att fördjupa analysen. För att kunna analysera vilka grupper som riskerar att ha bristande färdigheter och vilka som har goda förutsättningar. En sådan fördjupning kan bidra till att belysa var behoven av stöd och utbildningsinsatser är som störst.

I den här rapporten analyseras därför skillnaderna i färdigheter bland utrikes födda på en mer detaljerad nivå än i tidigare publiceringar. Syftet är att ge en tydligare bild av hur bakgrundsfaktorer som ålder vid invandring, vistelsetid, utbildningsnivå och utvecklingsnivå på ursprungsland samvarierar med färdigheter. Det beskrivs även hur färdigheter samspelar med möjligheter till utbildningsdeltagande och arbetsmarknadsförankring.

I det här sammanhanget är det även relevant att studera förutsättningar och möjligheter för människor inom olika bostadsområden och hur dessa samvarierar med färdigheter bland invånarna. I analysen har uppdelning av bostadsområden skett efter socioekonomiska villkor inom områden. Människor med olika socioekonomiska förutsättningar bor till viss del på olika platser. Mot den

bakgrunden är det relevant att undersöka hur färdigheter skiljer sig mellan olika områden och hur dessa mönster hänger ihop med socioekonomiska villkor samt människors bakgrund och förutsättningar.

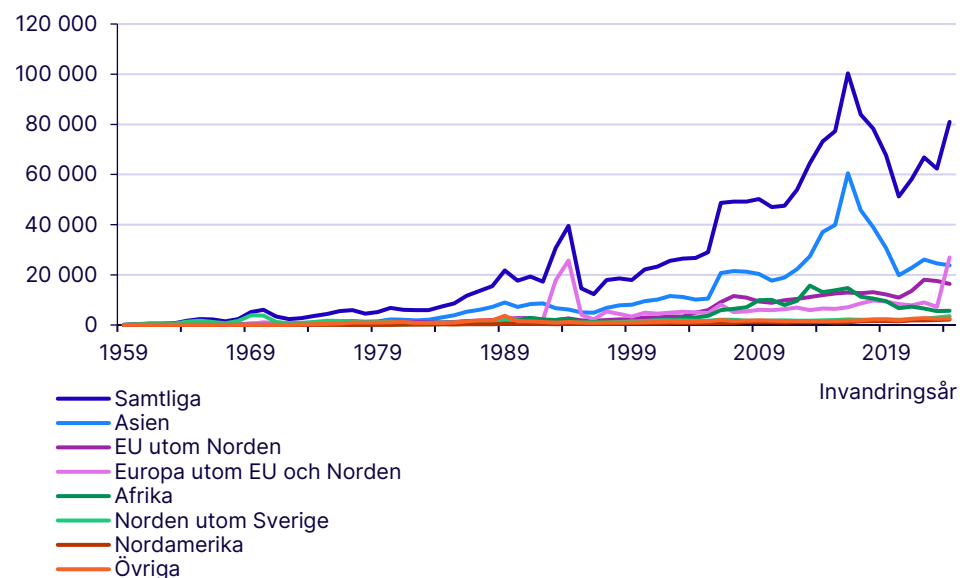
Invandring till Sverige

Folkomflyttningar har alltid skett av olika skäl i olika tider. Exempelvis emigrerade runt en miljon svenskar till Nordamerika under andra halvan av 1800-talet till tidigt 1900-tal. Emigrationen skedde till stor del på grund av fattigdom, missväxt och även religiös förföljelse. Det var en av Europas största migrationsrörelser i förhållande till befolkningen. Invandringen till Sverige ökade under efterkrigstiden, men det är först i modern tid som invandringen har fått större betydelse än utvandringen för befolkningsutvecklingen.

Sedan slutet av 1950-talet har invandringen till Sverige ökat från olika delar av världen. Under 1960- och 1970-talen dominerades migrationen av arbetskraftsinvandrare som rekryterades för att möta industrins växande behov. Från 1980-talet och framåt har flykting- och anhöriginvandring blivit allt vanligare. I takt med konflikter och politisk instabilitet i bland annat Mellanöstern, Latinamerika, Balkan och senare Syrien och Ukraina har människor kommit till Sverige.

Diagram 2. Antal invandrare från olika världsdelar

Befolkningen födda utomlands, 16–65 år. 2024

Källa: SCB Registret över totalbefolkningen

De som har kommit till Sverige har haft många olika skäl, det kan ha varit att arbeta, studera, återförenas med sin familj eller söka skydd. Statistik visar att majoriteten av vuxna som är födda utomlands arbetar och deltar i samhällslivet i hög utsträckning. Deras insatser är centrala inom flera sektorer, inte minst vård

och omsorg, transport, industri och service. Den ökade invandringen av unga människor har mildrat effekterna av en åldrande befolkning. Samtidigt finns problem med segregation, där boende, skolor och arbetsmarknad i vissa områden präglas av ojämlika förutsättningar.

Vad är PIAAC?

Färdigheterna inom läsning, räkning och problemlösning, som bedöms inom PIAAC, är viktiga för att kunna hantera och bearbeta information och beskrivs av OECD som vuxnas färdigheter inom informationsbearbetning. De är betydelsefulla i många sociala sammanhang och nödvändiga för att till fullo kunna delta på arbetsmarknaden, i utbildning och i samhället i stort.

Utöver detta ger undersökningen information om hur vuxna använder sina färdigheter, vilka aktiviteter de utför som innebär att de läser och räknar samt hur de använder informations- och kommunikationsteknologi, på arbetet och i vardagen. Det finns också information om en rad generella färdigheter som krävs i arbetet, till exempel att samarbeta med andra och organisera sin tid.

Tonvikten ligger på faktiska färdigheter och hur dessa används hemma, på arbetsplatsen och i samhället.

Syfte

Det huvudsakliga syftet med rapporten är att beskriva hur olika grupper av de som är födda utomlands, med olika färdigheter i läsning och räkning på svenska språket, deltar i utbildning och arbete. Rapporten beskriver vilka grupper av befolkningen som har bristande, tillräckliga och goda färdigheter i svenska med fokus på skillnader mellan födda utomlands och födda i Sverige.

Syftet här är att beskriva hur färdigheterna fördelar sig i befolkningen, särskilt bland personer födda utomlands, och att koppla färdigheter till utbildningsdeltagande, bostadsområde och arbetsmarknadsstatus. Rapporten vill ge underlag för insatser som kan stärka integration, utbildning och arbetsmarknadsdeltagande.

Den här rapporten fokuserar på skillnader mellan födda utomlands och födda i Sverige under 2023, men det redovisas några jämförelser av färdigheter mellan 2012 och 2023. Analyserna fokuserar på skillnaderna i den svenska befolkningen och använder till viss del bakgrundsfaktorer från register hos SCB som inte finns i PIAAC. Det ingår därför inte några internationella jämförelser förutom i inledningen.

PIAAC bedömer tre kunskapsområden men den här rapporten fokuserar på läsfärdigheter och till viss del när det är relevant redovisas räknefärdigheter. De tre färdighetsområdena är starkt relaterade till varandra och därför ser mönstren när det exempelvis gäller samband mellan utbildningsnivå och färdigheter likartad ut för samtliga tre kunskapsområden.

Population

Målpopulationen är den svenska befolkningen i åldern 16 till 65 år. Majoriteten av analyserna i rapporten redovisas uppdelade på inrikes- och utrikes födda.

I Sverige har invandringen under lång tid varit större än utvandringen vilket inneburit att andelen utrikes födda har fortsatt att öka. Andelen utrikes födda, i åldrarna 16–65 år, ökade från 14 procent vid millennieskiftet till drygt 19 procent 2012, då förra omgången av PIAAC genomfördes. Till PIAAC-undersökningen 2023 ökade andelen utrikes födda till 25 procent.

Antal personer i befolkningen i åldern 16 till 65 år

Antal och andel personer inom respektive befolkningsgrupp

Befolkningsgrupp	Antal i tusental	Andel i procent
Inrikes födda	4 852	75
Utrikes födda	1 655	25
Samtliga i befolkningen	6 507	100

Källa: PIAAC 2023

Beskrivning av kunskapsnivåer

Läsfärdigheter definieras som förmågan att förstå, värdera och använda skriven text för att delta i samhället, nå sina mål och utveckla sina kunskaper.

Läsfärdigheter omfattar ett brett spektrum av kompetens från att kunna läsa enkla ord och meningar till att förstå, tolka och analysera komplexa texter. Här ingår inte färdigheter i att skriva.

Räknefärdigheter definieras som förmågan att använda, tolka och kommunicera numerisk information för att hantera kraven i en rad olika situationer i vardagslivet. Därmed innebär räknefärdighet att kunna hantera situationer eller att lösa problem med numeriskt innehåll i ett verkligt sammanhang.

Samtliga tre kunskapsområden i PIAAC, läsning, räkning och problemlösningsförmåga mäts på en skala från 0 till 500 poäng. Poängen delas in i intervall utifrån uppgifternas svårighetsgrad och hur personerna lyckats lösa uppgifterna. Poängintervallen motsvarar olika kunskapsnivåer. Läs- och räknefärdigheter delas in i 6 kunskapsnivåer från lägre än nivå 1 till nivå 5.

Resultaten när det gäller färdigheter i befolkningen kan dels redovisas som genomsnittliga poäng, dels som andelar i procent av befolkningen inom respektive kunskapsnivå eller inom ett specifikt intervall av poäng. Fördelningen av befolkningen över kunskapsnivåer ger en översikt av spridningen av färdigheter inom befolkningen.

För samtliga tre kunskapsområden räknas kunskapsnivå 1 och lägre som bristande färdigheter, vilket innebär att individer på den kunskapsnivån kan ha

utmaningar när det gäller att delta aktivt på arbetsmarknaden och i samhället. Basnivån för tillräckliga färdigheter definieras som kunskapsnivå 2 eller högre för samtliga tre kunskapsområden.

Tabell 1. Kunskapsnivå i läsfärdigheter i PIAAC samt beskrivning av vad personer inom olika kunskapsnivåer kan genomföra

Kunskaps-nivå	Poäng-intervall	Färdighets-nivå	Vad kan personer genomföra inom respektive kunskapsnivå?
Nivå 1 och lägre	225 eller lägre	Bristande färdigheter	Personer som ligger under kunskapsnivå 1 i läsning kan oftast förstå och bedöma meningars innebörd samt avgöra om meningar är rimliga eller logiska. De kan läsa korta, enkla texter och välja rätt ord för att göra meningar tydliga och sammanhängande. De kan hitta specifika ord eller siffror i korta texter för att svara på enkla frågor. Personer på kunskapsnivå 1 i läsning kan förstå korta texter och organisera listor eller avsnitt på en sida. De kan hitta information i en text, välja rätt länk på en webbplats och identifiera relevant text när informationen är tydligt angiven.
Nivå 2	226 till 275	Tillräckliga färdigheter	Personer på kunskapsnivå 2 i läsning kan förstå längre texter med viss distraherande information och navigera i enkla digitala texter för att hitta relevant information. De kan dra slutsatser eller omformulera utifrån enstaka eller närliggande delar av information. De klarar också av att använda fler kriterier eller begränsningar för att välja eller skapa ett svar.
Nivå 3	276 till 325	Goda färdigheter	Personer på kunskapsnivå 3 i läsning kan förstå större textstycken eller utföra flera steg för att hitta och formulera svar. De kan identifiera, tolka eller utvärdera information, ofta med hjälp av olika nivåer av slutledning. De kan kombinera olika processer, som att hitta, förstå och bedöma information om uppgiften kräver det, samt jämföra olika delar av texten utifrån relevans och trovärdighet.
Nivå 4 och 5	326 eller högre	Mycket goda färdigheter	Personer på kunskapsnivå 4 i läsning, kan läsa långa, innehållsrika texter som presenteras på flera sidor och utföra uppgifter som kräver att de hittar, förstår, utvärderar och reflekterar över innehållet och källorna. De kan tolka komplexa eller underförstådda krav i uppgiften och dra slutsatser baserade på sin kunskap. Bedömningen täcker inte färdigheter över nivå 4, eftersom mycket komplexa uppgifter utelämnades, men baserat på svåraste uppgifterna för nivå 4 kan personer på en högre nivå resonera kring uppgifter, sätta upp mål utifrån komplexa och underförstådda krav. De kan söka och sammanställa information från flera texter med irrelevant eller distraherande innehåll. De kan sammanfatta likheter och skillnader i idéer, utvärdera argument baserade på evidens och bedöma tillförlitligheten hos okända källor. De kan tillämpa och utvärdera abstrakta idéer samt väljer information som inte bara är relevant utan även trovärdig.

Källa: PIAAC 2023

Färdigheter bland utrikes- och inrikes födda

Kunskaper i svenska språket har stor betydelse för att kunna navigera i det svenska samhället på olika sätt. Det är viktigt för att kunna tillgodogöra sig information och nyheter och även ha ett kritiskt förhållningssätt till hur olika källor ska tolkas. Goda kunskaper i svenska har stor betydelse för utrikes föddas möjligheter att etablera sig i samhället.

Skillnader i färdigheter mellan utrikes och inrikes födda kan förklaras av flera faktorer. Tid i Sverige, ålder vid invandring och utbildningsnivå är tre omständigheter som har stor betydelse och som varierar mer bland de som är födda utomlands än de som är födda i Sverige, vilket bidrar till en större spridning i färdigheter. För personer födda i Sverige är det i praktiken framför allt utbildningsnivån som skiljer sig åt.

Även förhållanden före migrationen spelar roll. Födelselandets utvecklingsnivå speglar både utbildningssystemens kvalitet och de utbildningsmässiga förutsättningar som individen tar med sig. Skälen till invandringen påverkar också förutsättningarna, eftersom arbetskraftsinvandrare och flyktinginvandrare ofta har olika utbildningsbakgrund och etableringsmöjligheter. Därtill kan arbetslivserfarenhet och hur ofta och i vilka sammanhang svenska språket används i vardagen och i arbetet bidra till att förklara variationer i läsfärdigheter.

Tiden i Sverige har stor betydelse

Det tar tid att lära sig ett nytt språk och utveckla en tillräcklig nivå i språkfärdigheter för att klara sig väl i arbetslivet och samhället i ett nytt land. Personer som nyligen anlänt till Sverige har rimligtvis inte lärt sig tillräckligt mycket svenska för att kunna utföra testerna på ett fullgott sätt.

Högre läsfärdigheter bland de som varit i Sverige i över tio år

Personer som har vistats i Sverige i mer än tio år uppvisar en tydlig skillnad jämfört med dem som har bott i landet under en kortare tid. Den grupp som varit i Sverige längre än 10 år har både högre genomsnittspoäng och mindre spridning av resultaten i läsfärdigheter. Inom genomsnittspoängen ryms såväl de som kom till Sverige i småbarnsåldern som de som kom till Sverige när de var 50 år.

Diagram 2 visar spridningen i läsfärdigheter mätt som interkvartilavstånd, det vill säga avståndet mellan den 25:e och 75:e percentilen. Det innebär att hälften av samtliga utrikes födda i åldern 16–65 år fick mellan 205 och 293 poäng i läsning. Det motsvarar en spridning i färdigheter på 88 poäng. För inrikes födda var

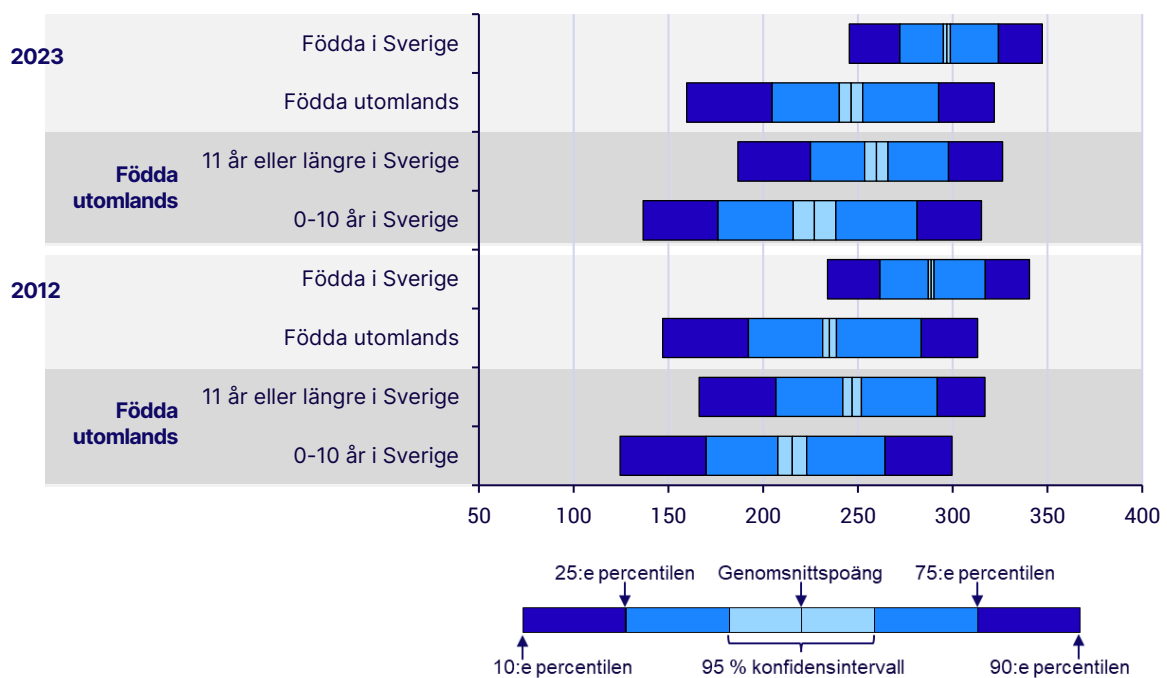
motsvarande intervall 272 till 324 poäng, en signifikant mindre spridning på 52 poäng.

Utrikes födda som har varit i Sverige 11 år eller längre hade tydligt högre genomsnittspoäng i läsfärdigheter i svenska språket, jämfört med utrikes födda som varit i Sverige upp till 10 år. Förutom skillnaden i genomsnitt är även spridningen (interkvartilavståndet) i läsfärdigheter större bland de utrikes födda som har varit kortare än 11 år i Sverige, 105 poäng, jämfört med 72 poäng bland utrikes födda som varit minst 11 år i Sverige.

Genomsnittspoängen i läsfärdigheter är högre 2023 än 2012. Det gäller både för dem som är födda i Sverige och födda utomlands. De ökade färdigheterna är signifikanta för de som är födda utomlands och har varit i Sverige 11 år eller längre. För de som varit i Sverige kortare tid än så är skillnaden inte signifikant.

Diagram 3. Spridning i läsfärdigheter

Befolkningen 16–65 år, 2023 respektive befolkningen 16–65 år, 2012

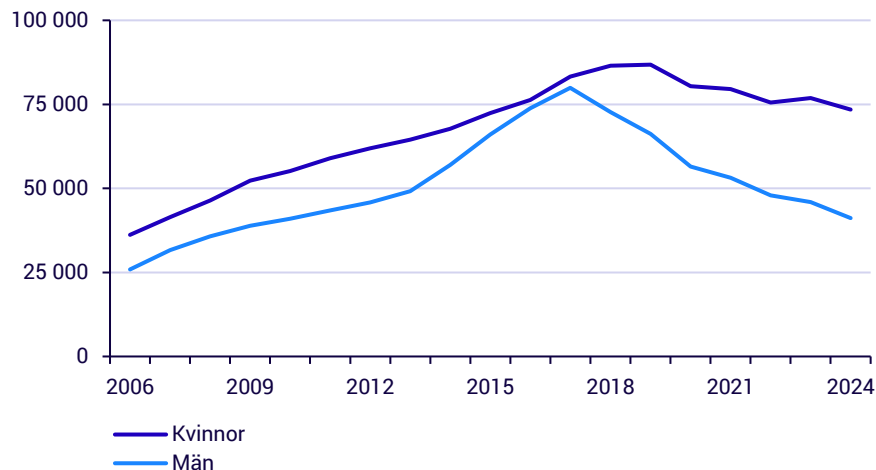

Källa: PIAAC 2023

Kvinnor har högt deltagande i SFI

Utrikes födda kvinnor har i genomsnitt högre läsförståelse än utrikes födda män. En möjlig förklaring är att kvinnor ofta har en högre utbildningsnivå¹ och deltar mer i Svenska för invandrare (SFI). Skillnaderna mellan kvinnor och män blir däremot inte signifikanta efter uppdelning på vistelsetid i Sverige.

Diagram 4. Elever i SFI

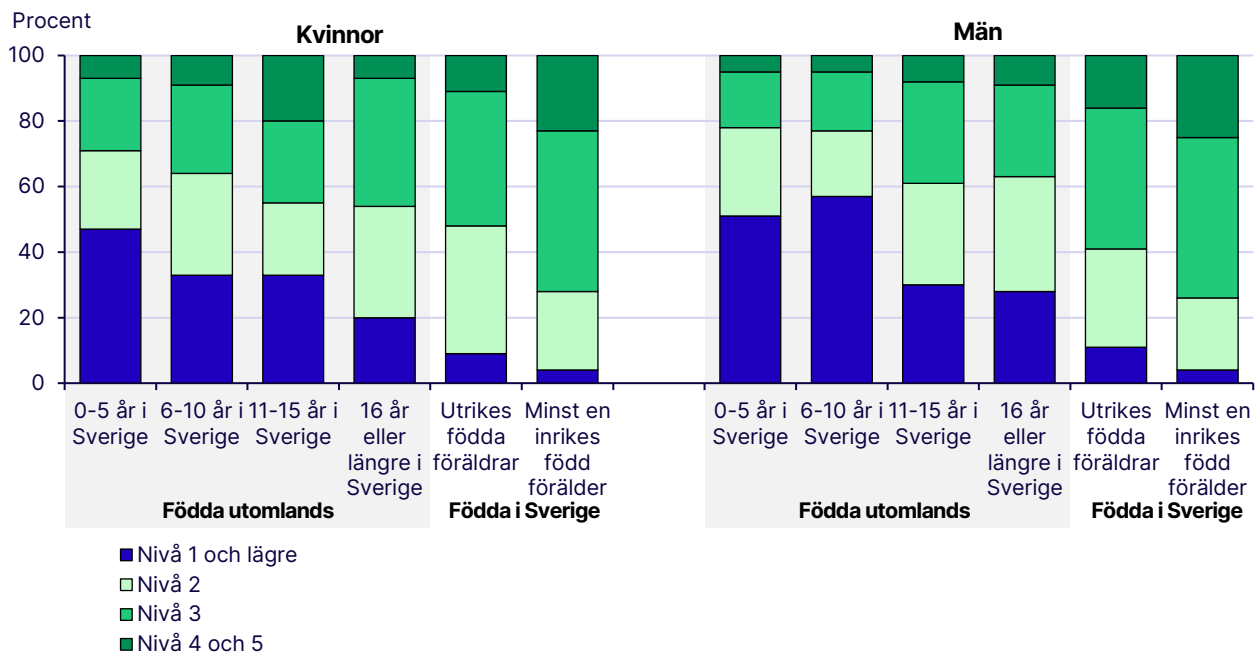
Källa: Skolverket

SFI är en grundläggande språkutbildning för nyanlända som omfattar tre studievägar beroende på tidigare skolbakgrund. Trots stora resurser och många deltagare är genomströmningen låg – bara hälften slutför kurserna med godkänt resultat/betyg och avhopp är vanliga, särskilt bland dem med svag läs- och skrivkunnighet.

Ett sätt som möjligtvis visar effekten av kvinnors högre deltagande i SFI är skillnaden i andelen med bristande färdigheter (nivå 1 eller lägre) bland dem som är födda utomlands och varit i Sverige mellan 6 och 10 år. För kvinnor ligger den andelen på 33 procent och för män ligger den på 57 procent. Den skillnaden är signifikant och kan spegla det högre deltagandet i SFI bland kvinnor.

¹SCB, Utbildning och arbete bland utrikes födda Registerstudie om vuxna utrikes födda 2024 Temarapport 2025:9

Diagram 5. Kunskapsnivåer inom läsning
Befolkningen 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Språklig distans ökar svårigheten med att lära sig ett nytt språk

I boken² *Alla ska snabbt lära sig svenska* diskuteras att fler nyanlända till Sverige har en kort utbildningsbakgrund, vilket försvårar språkinläringen. Till det är språklig distans en avgörande faktor. Ju större skillnader det finns mellan modersmålet och svenskan – i fråga om grammatik, ordförråd, ljudsystem och skriftspråk – desto mer tidskrävande blir inlärningsprocessen. I kombination med bristande läs- och skrivkunighet i modersmålet förstärks svårigheterna ytterligare, vilket gör att vissa grupper möter dubbla hinder. Förutom utbildningsbakgrunden och språklig distans spelar även segregation och brist på språklig exponering in. Det gör att språkinläringen på SFI ofta blir långsam, och att inläringen behöver ta den tid som behövs beroende på personens bakgrund. I boken framhålls att språklig distans kräver mer tid och resurser i undervisningen, men att undervisningen idag ofta är utformad för att alla ska nå samma mål på kort tid. Kraven på snabb språkinläring gör att förväntningarna på migranternas språkinläring för många kan bli orealistiska.

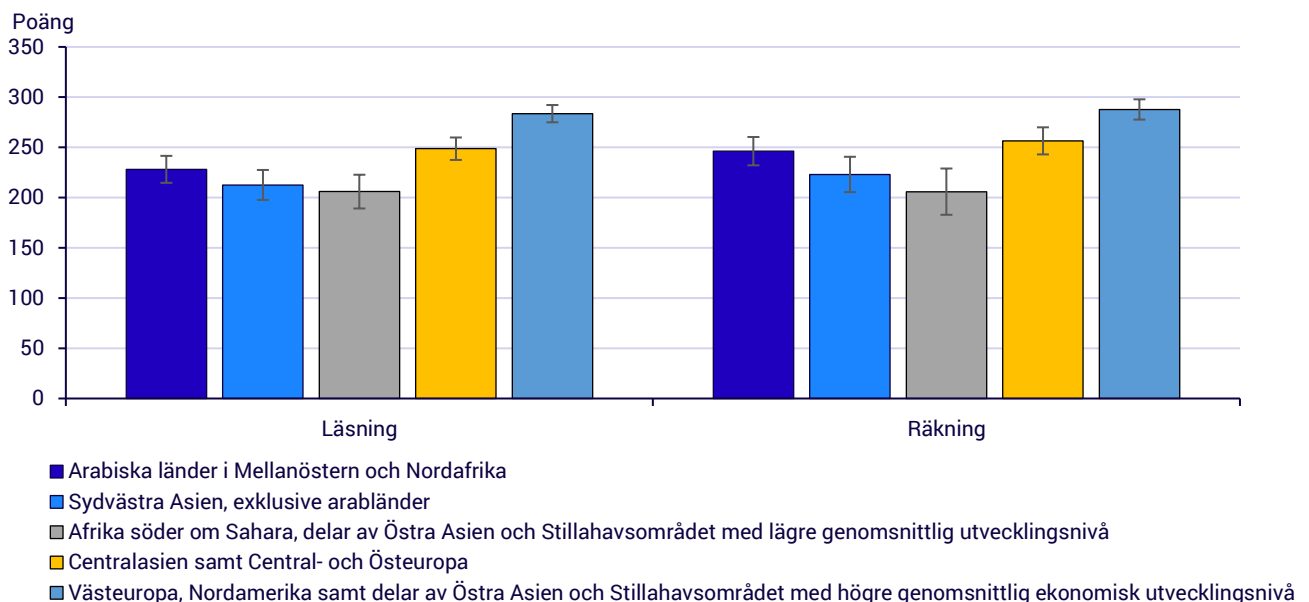
Det finns ingen etablerad eller standardiserad indelning av språk efter språklig distans eftersom språk kan skilja sig åt på många olika sätt och olika forskningsfält använder olika metoder för att mäta avstånd mellan språk. En geografisk regionindelning kan förenklat belysa hur förutsättningar i olika regioner

²Fanny Forsberg Lundell & Philip Rehnberg, *Alla ska snabbt lära sig svenska*. Språk, migration och arbetsmarknadsintegration i Sverige: Betydelsen av läs- och skrivkunighet och språklig distans.

kan samvariera med färdigheter i svenska, snarare än som ett direkt mått på språklig distans.

Läs- och räknefärdigheterna skiljer sig åt mellan regionerna, och mönstret ser likartat ut för både räkning och läsning. De lägsta nivåerna återfinns i Subsahariska Afrika samt delar av Östra Asien och Stilla-havsområdet med lägre ekonomisk utvecklingsnivå, medan de högsta nivåerna återfinns i Västeuropa, Nordamerika och de mer ekonomiskt utvecklade delarna av Östra Asien och Stilla-havsområdet. Personer födda i arabiska länder placerar sig på en mellannivå i båda färdigheterna.

Diagram 6. Genomsnittliga läs- och räknefärdigheter i regioner för modersmål
Födda utomlands, 16–64 år. 2023

Källa: PIAAC 2023

Har åldern någon betydelse oavsett tid i Sverige?

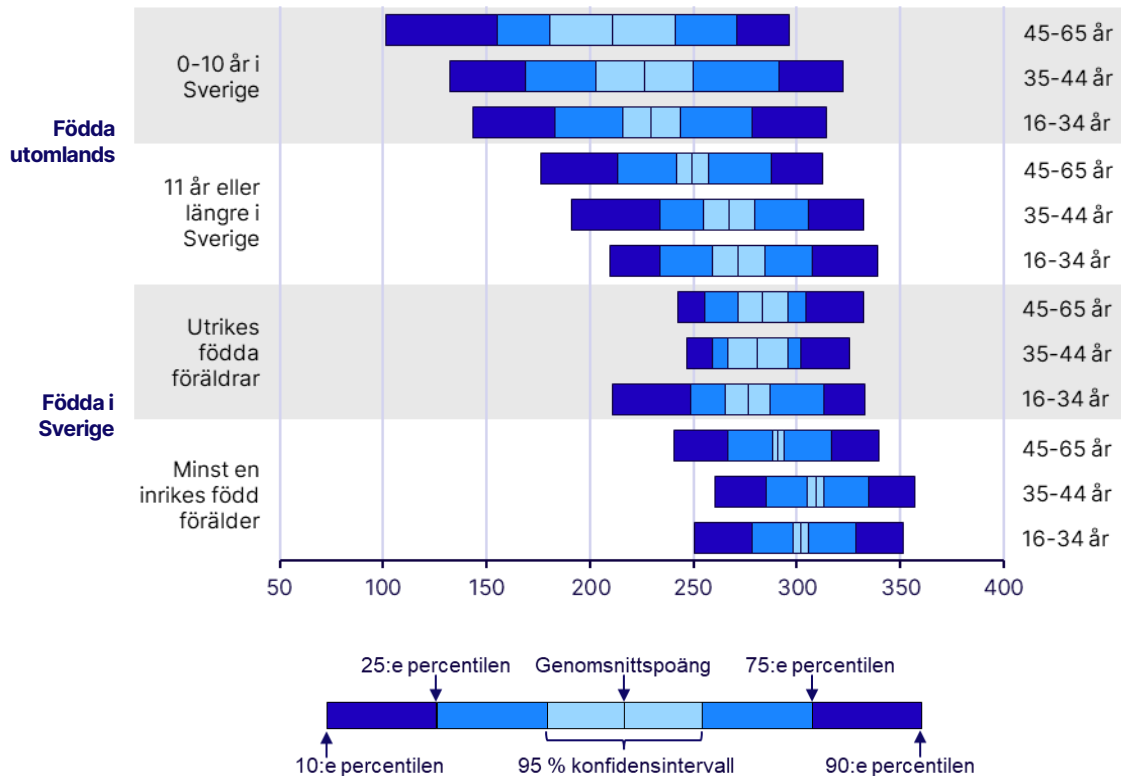
Vid tolkning av skillnader i kunskapsnivåer mellan olika åldersgrupper är det viktigt att komma ihåg att undersökningen ger en ögonblicksbild av kompetensen vid en viss tidpunkt – inte en utvecklingskurva för en och samma årskull över tid. Skillnaderna mellan åldersgrupper speglar därför inte bara ålder, utan också de utbildningssystem och samhällsförhållanden som präglade respektive grupp under uppväxten. Den yngsta åldersgruppen är till exempel den första som vuxit upp med mobiltelefoner och hemdatorer som en självklar del av vardagen.

Bland personer födda utomlands som vistats i Sverige i minst 11 år är genomsnittspoängen i läsförståelse högre bland de i åldern 16–44 år jämfört med de äldre. Ett liknande mönster syns bland de som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. För övriga finns inga signifikanta skillnader mellan personer i olika åldrar.

Poängen bland dem som varit i Sverige kortare tid än 10 år har större variationer. En del av dem har inte bott i Sverige mer än några år. Studien mäter färdigheter i svenska språket vilket inte innebär att de har läsfärdigheter i sitt modersmål. Det innebär att personer som ännu inte har tillräckliga kunskaper i svenska har hamnat på låga färdighetsnivåer.

Diagram 7. Poängresultat i läsning

Befolkningen 16–65 år, 2023

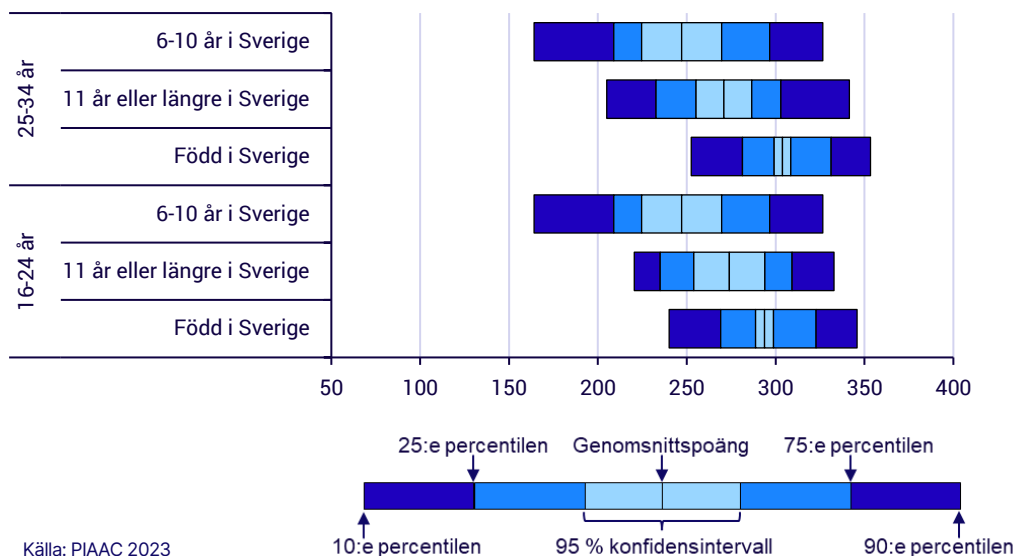

Källa: PIAAC 2023

16–24 åringar har lägre genomsnittliga resultat bland de som varit 6–10 år i Sverige

Bland personerna i åldern 16–34 år finns tydliga skillnader i läsförmåga beroende på hur länge de bott i Sverige. Enligt diagrammet ovan syns det att de som varit i Sverige i 0–10 år har signifikant lägre resultat än både de som är födda i Sverige – vilket inkluderar personer vars föräldrar kan vara födda i Sverige eller utomlands – och de som bott i landet i minst 11 år. Skillnaderna är särskilt tydliga bland 16–24-åringar. Bland 25–34-åringarna är skillnaden inte signifikant mellan dem som varit i Sverige 6–10 år jämfört med längre än 11 år. Sammantaget visar resultaten att läsfärdigheterna förbättras med tiden i Sverige, vilket understryker att det tar tid att lära sig ett nytt språk på djupet.

Diagram 8. Poängresultat i läsning
Befolkningen 2023

Lättast för dem som kom som barn

Åldern vid invandring spelar, tillsammans med tiden i Sverige, en betydande roll för utvecklingen av språkliga färdigheter i det svenska språket. Det är generellt lättare att lära sig ett språk i ung ålder. Att komma som invandrare i skolåldern – särskilt i slutet av grundskolan eller under gymnasiet – kan innebära många utmaningar. Personer som invandrar i den åldern placeras i samma klass som jämnåriga samtidigt som de förväntas lära sig ett helt nytt språk, följa undervisningen i alla skolämnen och hitta sin plats i det sociala livet.

Språklig distans har betydelse för de som invandrar till Sverige och ska lära sig ett nytt språk, men svårigheterna är också åldersrelaterade. En studie³ visar att ju större språklig olikhet mellan modersmålet och målspråket, desto tydligare blir den åldersrelaterade nedgången i språkinlärningsförmåga. Det innebär att äldre invandrare med ett språkligt mer avlägset modersmål möter särskilt stora utmaningar i att lära sig ett nytt språk.

I en forskningsstudie från IFAU⁴ visas en tydlig samvariation mellan ålder vid invandring och kunskaper, som i det här fallet mäts via betyg från grundskola och gymnasium. Studien visar att elever som anländer till Sverige före skolstart har högre skolresultat än elever som anländer i äldre åldrar. Forskningsstudien visar samtidigt att åldern vid invandring har ökat över tid och att den ökade

³ Job J. Schepens, Roeland W. N. M. van Hout & Frans W. P. van der Slik, Linguistic dissimilarity increases age-related decline in adult language learning, *Bilingualism: Language and Cognition*, vol. 25, nr. 3, 2022, s. 505–520

⁴ Grönqvist, H. & Niknami, S. (2020). Studiegapet mellan inrikes och utrikes födda elever. Forskningsrapport 2020. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)

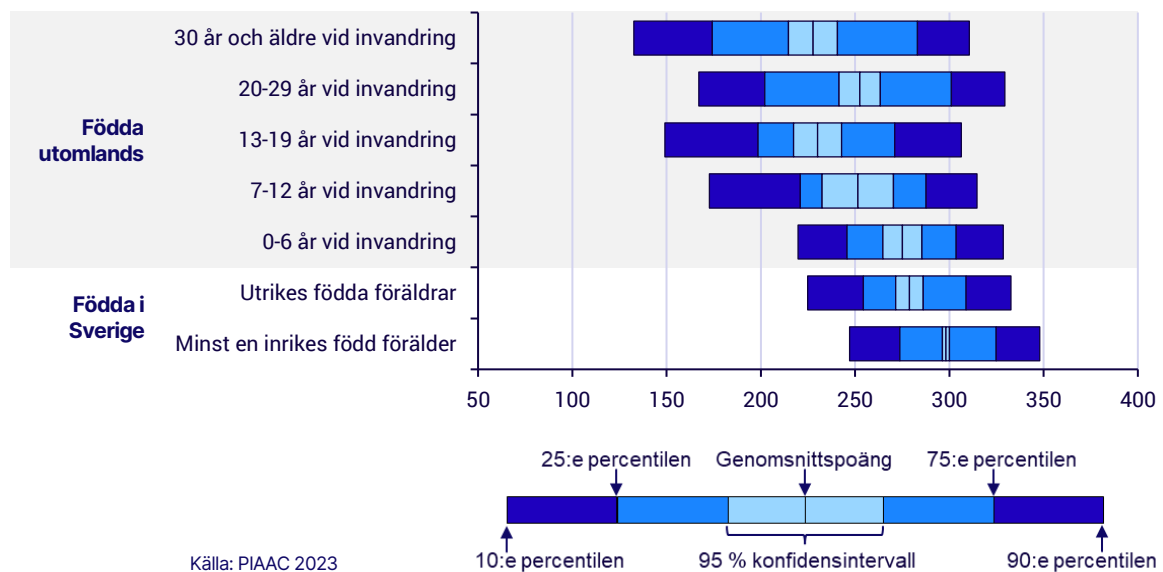
genomsnittliga åldern vid invandring delvis förklarar den växande klyftan i färdigheter mellan utrikes födda och inrikes födda elever, även efter kontroll för andra faktorer.

De som är födda i Sverige med utrikes födda föräldrar har ungefär samma genomsnittliga poäng som personer som invandrade i förskoleåldern. Båda grupperna har tydligt högre poäng än de som kom till Sverige vid 7 års ålder eller senare.

De lägsta genomsnittliga poängen i läsfärdigheter fanns hos dem som invandrade i åldern 13–19 år och hos dem som kom vid 30 års ålder eller senare. I gruppen som invandrade vid 7–12 års ålder är spridningen större, vilket kan bero på de äldre barnen i gruppen har svårare att ta till sig det svenska språket samtidigt som utbildningen börjar bli mer krävande. Att resultaten är signifikant lägre vid 13–19 års ålder än för dem som kom i 20–29-årsåldern kan spegla att högstadie- och gymnasieåren är en särskilt utmanande tid att komma till ett nytt land. Bland de som kom till Sverige i 20-årsåldern kan också finnas studenter som har högre utbildningsnivå eller ska börja studera i Sverige.

Diagram 9. Poängresultat i läsning

Befolkningen 16–65 år, 2023

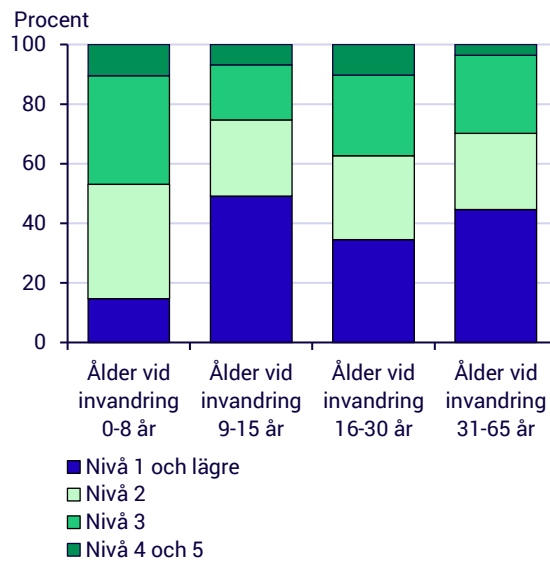
I en rapport från ESO⁵ har särskilt unga med utländsk bakgrund studerats, där en kohort födda 1996 har följts till vuxen ålder. Rapporten visar att majoriteten av de som är födda utomlands visar goda skolprestationer och relativt god arbetsmarknadsetablering vid 25 års ålder, men att de som invandrat sent i

⁵ Jan O. Jons son & Carina Mood, *Karriärer och barriärer – en ESO-rapport om skolgång och etablering för unga med utländsk bakgrund*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2023:8.

barndomen möter större svårigheter. Med sent i barndomen menas de som invandrat till Sverige i åldern 9–15 år. Trots sämre förutsättningar visade studien att unga med utländsk bakgrund hade ett starkt skolengagemang. Flera av dem med utländsk bakgrund, jämfört med dem med svensk bakgrund, ansåg att utbildning är viktigt och la ner mer tid på läxor. Nästan 80 procent ansåg att det var mycket viktigt att få bra betyg jämfört med knappt hälften av dem med svensk bakgrund. Den positiva inställningen till utbildning, samt stort stöd från föräldrarna, kan delvis ha fungerat som en motkraft mot sämre förutsättningar.

Diagram 10. Poängresultat i läsning

Befolkningen födda utomlands 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

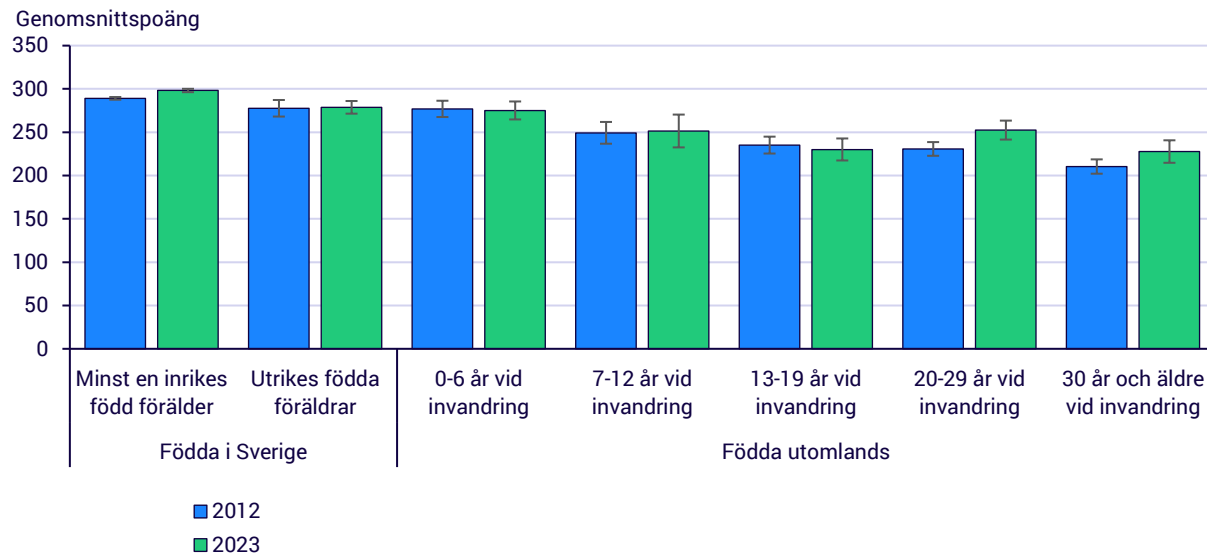
Andelen med bristande färdigheter är mycket lägre bland de som invandrat i åldern 0–8 år jämfört med dem som kom till Sverige i äldre åldrar. Skillnaderna i färdigheter i åldersgrupperna över 9 år är inte signifikanta.

Bättre läsfärdigheter sedan 2012

En jämförelse av läsfärdigheter mellan 2012 och 2023 visar att det har skett en ökning av genomsnittspoängen för de inrikes födda med minst en inrikes född förälder. Jämfört med 2012 är den enda signifikanta skillnaden bland de som är födda utomlands en ökning av genomsnittspoängen för de som kom till Sverige i 20-årsåldern.

Diagram 11. Poängresultat i läsning

Befolkningen 16–65 år

Källa: PIAAC 2023

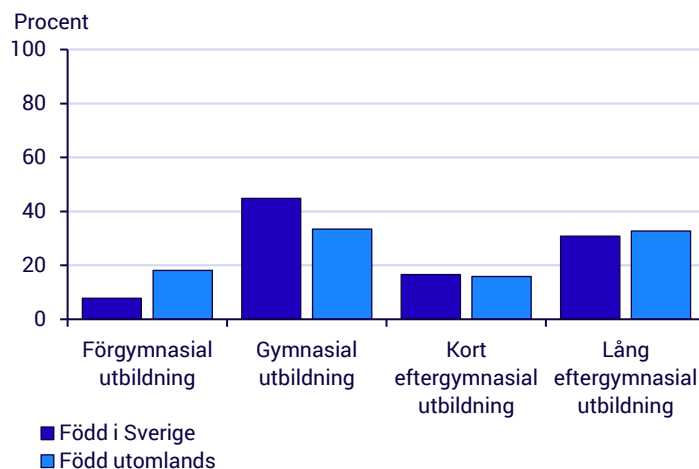
En högre utbildningsnivå har betydelse

Utbildningsnivå är tillsammans med vistelsetiden i Sverige och ålder vid invandring det som mest förklarar läsfärdigheterna bland utrikes födda. Utbildningsnivån har stor betydelse för alla oavsett födelseland men effekten är särskilt tydlig för personer som är födda utomlands och kommer till Sverige som ungdom eller vuxen. Utrikes födda i Sverige har mycket varierande bakgrunder. Vissa har aldrig gått i skolan och kan komma till Sverige som analfabeter, medan andra har en utbildning som motsvarar en gymnasieutbildning eller en högskoleutbildning. Det beror på vilka möjligheter och behov som funnits i deras födelseländer. I Sverige har vi skolplikt på minst 9 år och nästan alla fortsätter till gymnasieskolan. Därför ser vi idag väldigt få inrikes födda med en utbildningsnivå som är kortare än en förgymnasial utbildning på 9 år.

De som kommer till Sverige med en högre utbildning har ofta lättare att ta till sig det svenska språket. Det beror bland annat på att de är vana vid att läsa, tolka och analysera texter – färdigheter som underlättar språkinläring.

Utbildningsnivån skiljer sig åt mellan de som är födda i Sverige och de som är födda utomlands. Andelen med en förgymnasial utbildning är högre bland utrikes födda samtidigt som andelen gymnasieutbildade är högre bland inrikes födda.

Diagram 12. Befolkningens utbildningsnivå
Befolkningen, 25–64 år. 2022

Förgymnasial utbildning kan vara kortare än 9 år.

Källa: Utbildningsregistret⁶, SCB.

Enligt studien från ESO⁷ når unga med utländsk bakgrund på sikt lika hög examensfrekvens från gymnasieskolan som svenskfödda, även om studietakten är långsammare. I studien visar det sig att de som invandrat i åldern 9–15 år har särskilda svårigheter att klara skolan samtidigt som de ska lära sig ett helt nytt språk. Bland dem var cirka 20 procent behöriga till gymnasieskolan jämfört med över 80 procent bland de som kom till Sverige före 9 års ålder och de som är födda i Sverige med utrikes födda föräldrar. Efter fyra år hade runt 30 procent av dem som invandrat i åldern 9–15 år slutfört gymnasiet. Efter ytterligare fem år hade cirka 45 procent avslutat gymnasiet. Tid visar sig alltså vara en avgörande faktor för att minska gapet mellan grupperna. Vid 25 års ålder är skillnaderna i etablering på arbetsmarknaden mellan grupperna små.

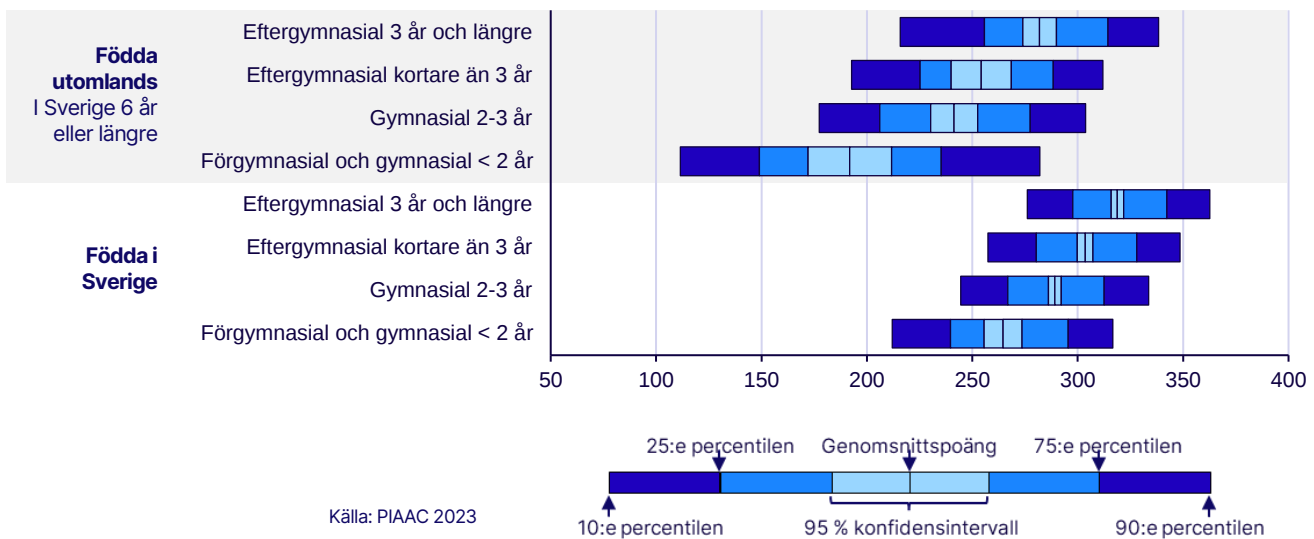
En del personer i den yngsta åldersgruppen, 16–24 år, befinner sig fortfarande i gymnasiestudier och en hel del även i eftergymnasiala studier. Utesluter vi den åldersgruppen blir skillnaderna i genomsnittliga poängresultat fördelat på högsta utbildningsnivå ännu tydligare. Anledningen är att de som är i pågående studier på högstadienivå eller gymnasienivå ofta klarar av färdighetstesterna relativt bra. I åldern 25–65 år har de med en högsta utbildningsnivå på förgymnasial nivå eller en kort gymnasial nivå en hög andel med bristande färdigheter, skillnaden jämfört med de andra utbildningsnivåerna är tydliga, vilket tydliggör betydelsen av utbildningsnivå.

⁶ SCB (2023). Bortfallsanalys – Utbildningsregistret 2022. Bakgrundsfakta till arbetsmarknads- och utbildningsstatistiken. Statistiska centralbyrån

⁷ Jan O. Jons son & Carina Mood, *Karriärer och barriärer – en ESO-rapport om skolgång och etablering för unga med utländsk bakgrund*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2023:8.

Spridningen i läsfärdigheter är större bland de som är födda utomlands än bland de som är födda i Sverige. Lägst är genomsnittspoängen i läsfärdigheter bland de som inte har fullgjort gymnasieskolan. Den är signifikant lägre jämfört med de som har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Det gäller oavsett om man är född i Sverige eller utomlands. Högst är genomsnittspoängen bland de som har en eftergymnasial utbildning.

Diagram 13. Poängresultat i läsning
Befolkningen 25–65 år, 2023

Utvecklingsnivå och utbildning från födelselandet i relation till färdigheter

Utbildningsbakgrund och erfarenheter från födelselandet påverkar inläringen av ett nytt språk. En person som kommer till Sverige i vuxen ålder och har en kort tidigare skolgång har ofta en betydligt längre och mer krävande väg till att uppnå tillräckliga kunskaper i svenska, jämfört med en person som anländer före skolstart eller har en fullföljd eftergymnasial utbildning från sitt hemland.

I det här avsnittet beskrivs skillnader i färdigheter mellan personer som kommer från olika delar av världen. Födelseländer kan delas in i grupper efter utvecklingsnivå, vilket bland annat speglar utbildningsnivån i befolkningen i de länder människor har emigrerat ifrån. Utbildningssystemens kvalitet och tillgänglighet i hemlandet kan antas samvariera med variationen i färdigheter hos människor som kommit till Sverige som vuxna.

HDI – ett sätt att gruppera länder

Ett sätt att dela in födelseländer i olika grupper är att använda regioner indelade efter välfärdsindexet HDI (Human development index). FN tar årligen fram

indexet som speglar ett lands utvecklingsnivå baserat på genomsnittliga resultat inom tre grundläggande områden; förväntad livslängd, utbildningsnivå och genomsnittlig inkomst per invånare. Utifrån välfärdsindexet delas länder in i fyra grupper, låg utvecklingsnivå, medel utvecklingsnivå, hög utvecklingsnivå och mycket hög utvecklingsnivå.

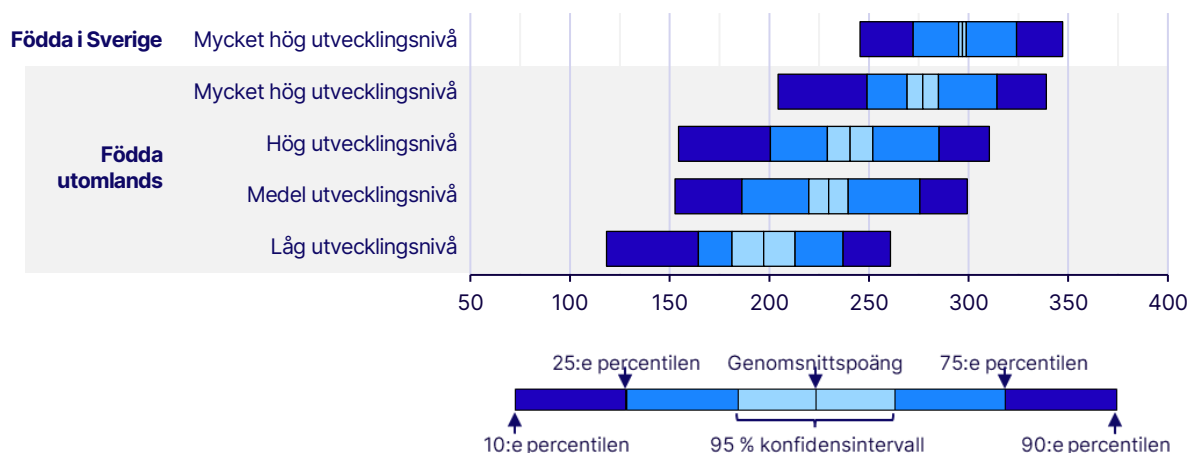
Högre färdigheter bland de som kommer från länder med mycket hög utvecklingsnivå enligt HDI

Det är fler personer med högst en förgymnasial utbildning från länder med låg utvecklingsnivå, jämfört med personer från länder med mycket hög utvecklingsnivå. Utvecklingsnivån i ett land speglar ofta både utbildningssystemens kvalitet och hur många år i utbildning den vuxna befolkningen i genomsnitt har. Det innebär att utbildningsbakgrunden hos personer som invandrar till Sverige som vuxna varierar beroende på vilket land de kommer ifrån.

De här skillnaderna i utbildningsbakgrund leder till variationer i läsfärdigheter. Det skiljer knappt 80 poäng i genomsnitt för läsning mellan personer födda utomlands från födelseländer med låg utvecklingsnivå och de med mycket hög utvecklingsnivå. Personer som kommer från länder med mycket hög utvecklingsnivå har signifikant högre läsfärdigheter i svenska språket än personer som kommer från länder med hög, medel och låg utvecklingsnivå.

Sammantaget tyder det på att utvecklingsnivån i födelselandet bidrar till att spegla utbildningsbakgrunden hos personer som kommer till Sverige som vuxna, vilket i sin tur påverkar deras möjligheter att utveckla tillräckliga läsfärdigheter i svenska.

Diagram 14. Högre färdigheter bland de som kommer från länder med mycket hög utvecklingsnivå enligt HDI
Spridning i läsfärdigheter inom födelselandsregioner, Befolkningen 16–65 år, 2023

HDI (Human Development Index) mäter ett lands utvecklingsnivå baserat på utbildning, hälsa och inkomst

Källa: PIAAC 2023

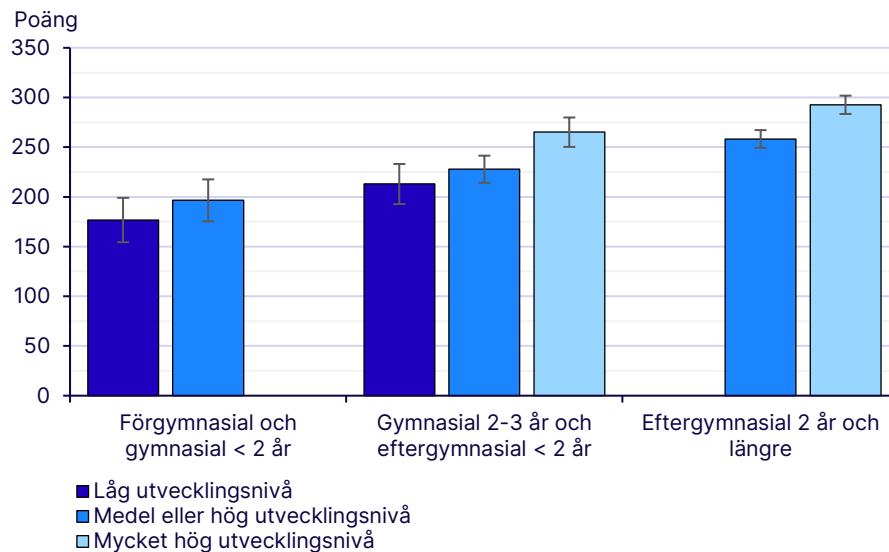
Hur utvecklingsnivå i födelselandet hänger samman med utbildningsnivå och läsfärdigheter

Utvecklingsnivån i födelselandet speglar i hög grad individers utbildningsnivå, eftersom den genomsnittliga utbildningsnivån i befolkningen ingår när länder klassificeras enligt HDI. För personer födda utomlands samvarierar utvecklingsnivån i födelselandet signifikant med högre genomsnittliga läsfärdigheter, även när utbildningsnivå ingår i analysen. Det kan tyda på att utvecklingsnivå speglar både standard och längd på den utbildning som erhållits i födelselandet, vilket i sin tur kan hänga samman med hur lätt det är att lära sig att läsa på ett nytt språk.

För födda utomlands som har en eftergymnasial utbildning är de genomsnittliga läsfärdigheterna signifikant högre bland de som kommer från länder med mycket hög utvecklingsnivå, jämfört med de som kommer från länder med en lägre utvecklingsnivå. Även för gymnasialt utbildade som är födda utomlands finns skillnader i läsfärdigheter beroende på födelselandsregion, där en mycket hög utvecklingsnivå på ursprungslandet innebär signifikant högre läsfärdigheter.

Diagram 15. Högst genomsnittliga läsfärdigheter i svenska språket för födda utomlands som kommer från länder med mycket hög utvecklingsnivå och har eftergymnasial utbildning

Genomsnittliga poäng i läsning för födda utomlands från födelselandsregioner enligt HDI inom varje utbildningsnivå, 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Tydliga nivåskillnader i läsfärdigheter mellan födelselandsregioner

Det finns tydliga och signifikanta skillnader mellan födda utomlands från olika födelselandsregioner när det gäller andelen som har brister i sina läsfärdigheter i svenska språket.

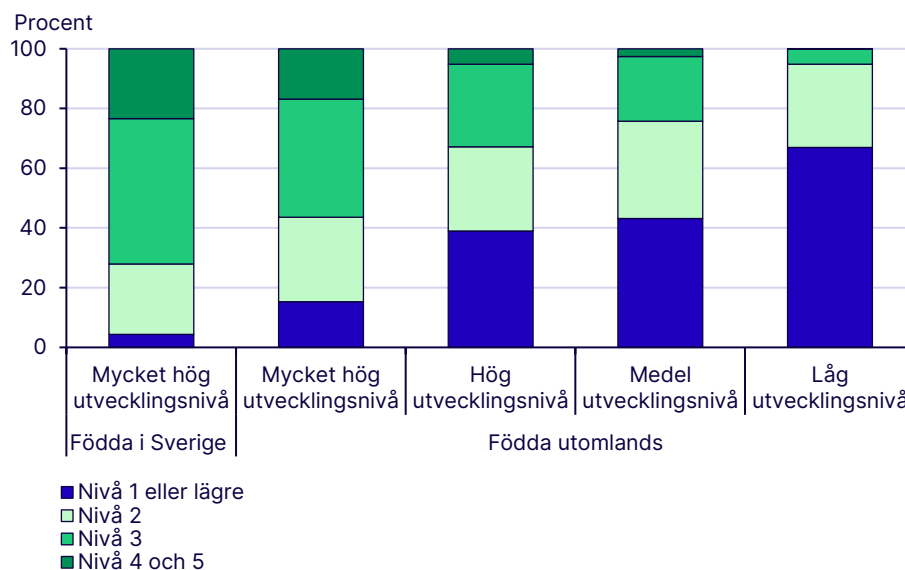
Bland födda utomlands som kommer från länder med låg utvecklingsnivå har 67 procent brister i sina läsfärdigheter, vilket kan försvåra kommunikation i svenska språket. Det är en signifikant högre andel, jämfört med födda utomlands

som kommer från länder med medel eller hög utvecklingsnivå. Bland födda utomlands från länder med mycket hög utvecklingsnivå har 15 procent brister i sina läsfärdigheter i svenska språket medan 56 procent har goda eller mycket goda färdigheter.

Bland födda i Sverige är det 72 procent som har goda eller mycket goda läsfärdigheter.

Diagram 16. Stor andel med bristande läsfärdigheter i svenska språket bland födda utomlands som kommer från länder med låg utvecklingsnivå

Andel i procent inom kunskapsnivåeri läsning för födelselandsregioner enligt HDI, Befolkningen 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Det finns olika skäl till invandring

Personer som är födda utomlands har invandrat till Sverige av olika skäl. Under 1980- och 1990-talen invandrade många av flyktingskäl, bland annat från forna Jugoslavien. Även under 2000-talet har en stor andel kommit som flyktingar från bland annat Syrien och Afghanistan. Samtidigt har andelen som invandrat för att arbeta eller studera ökat under 2000-talet.

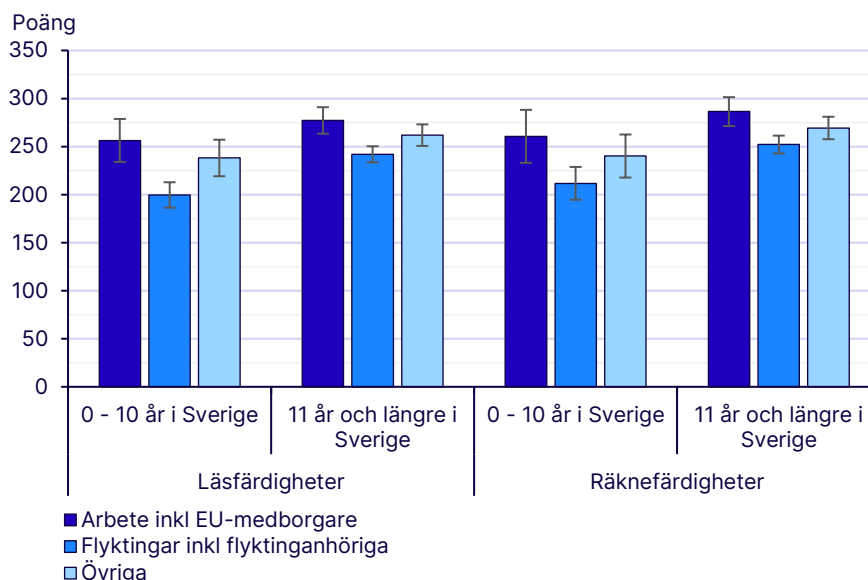
Det rör sig om två grupper med mycket olika förutsättningar för integration och etablering på den svenska arbetsmarknaden. Arbetskraftsinvandrare kommer i regel till Sverige för att arbeta eller studera, medan flyktinginvandrare och deras anhöriga har lämnat sitt hemland på grund av olika former av tvång eller utsatthet. Flyktinginvandrare har generellt en lägre utbildningsnivå och är etablerade på arbetsmarknaden i lägre grad än arbetskraftsinvandrare.

PIAAC-rapporten från 2024⁸ visar tydliga och signifikanta skillnader inom samtliga tre kunskapsområden i PIAAC – läsning, räkning och problemlösning – beroende på skälet till invandring. Skillnaderna gäller både för personer som varit 0–10 år i Sverige och för dem som varit 11 år eller längre, och är genomgående till fördel för arbetskraftsinvandrare och personer som invandrat av övriga skäl, jämfört med flyktinginvandrare.

För flyktinginvandrare och de som invandrat av övriga skäl spelar tiden i Sverige roll, vilket visar sig i att personer som varit 11 år eller längre i Sverige har signifikant högre genomsnittliga färdigheter i läsning och räkning, jämfört med personer som varit 0–10 år i Sverige, oavsett skäl för invandring.

Diagram 17. Födda utomlands som invandrat till Sverige för att arbeta har högre genomsnittliga färdigheter jämfört med de som kommit av andra skäl

Genomsnittliga poäng i läsning och räkning efter skäl för invandring och vistelsetid i Sverige, Födda utomlands 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Utbildningsnivå har betydelse oavsett skäl till invandring

Ett sätt att utveckla läsfärdigheter i svenska språket är genom att använda språket i sitt arbete för att utföra olika arbetsuppgifter och kommunicera med kollegor och kunder. Personer med högre utbildning är oftare sysselsatta, likaså är personer som befunnit sig i landet längre tid sysselsatta i högre grad.^{9,10} Av naturliga skäl är arbetskraftsinvandrare, som kommit till landet med ett ordnat

⁸ : SCB, PIAAC Den internationella undersökningen av vuxnas färdigheter Temarapport 2024:4

⁹ IFAU (senast uppdaterad 2022). *Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden*. [Hämtad 9 december 2024]. <https://www.ifau.se/Press/Forskningssammanfattningar/Utrikes-foddas-eta-pa-arbetsmarknaden/>

¹⁰ SCB (2017). *Flyktingars väg in på svensk arbetsmarknad*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Flyktingars-vag-in-pa-svensk-arbetsmarknad/>

arbete, sysselsatta i större utsträckning än flyktinginvandrare som plötsligt fått fly från sitt hemland.

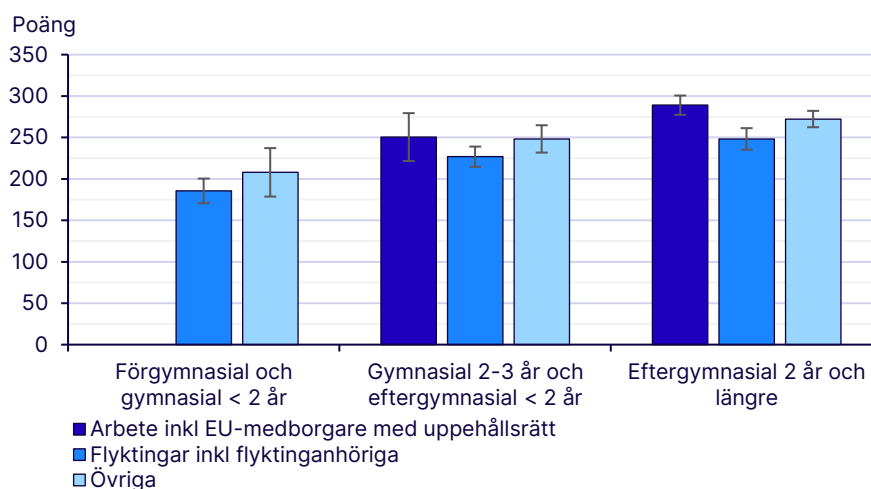
Nyanlända flyktingar har ofta begränsade kontaktnät och saknar arbetslivserfarenhet i sitt nya hemland, vilket gör det svårare att finna ett arbete. Bristande språkfärdigheter, ofullständig utbildning, arbetsgivares krav, löneläget och begränsad tillgång till nätverk och kontakter bidrar sammantaget till att etableringen på arbetsmarknaden kan ta lång tid.¹¹

Det finns tydliga skillnader i läsfärdigheter i svenska språket mellan födda utomlands med olika utbildningsnivå, oavsett skäl till invandring. Personer med en eftergymnasial utbildning på minst 2 år har signifikant högre läsfärdigheter än de med en gymnasial eller kortare utbildning. Det här gäller samtliga grupper oavsett anledning till att de invandrade till Sverige.

Skälet till att invandra till Sverige har ingen tydlig betydelse för de genomsnittliga läsfärdigheterna för födda utomlands med en gymnasieutbildning på 2 till 3 år eller eftergymnasial utbildning kortare än 2 år. Det här gäller även de som har en kort gymnasial utbildning eller en förgymnasial utbildning. För personer som har en eftergymnasial utbildning på minst 2 år finns det tydliga skillnader mellan födda utomlands som invandrat till Sverige för att arbeta och de som kommit av flykting- eller skyddskäl. Skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan de här grupperna kan bidra till de skillnader i genomsnittliga läsfärdigheter som framträder.

Diagram 18. Högre läsfärdigheter i svenska språket för de med eftergymnasial utbildning minst 2 år oavsett skäl till invandring

Genomsnittliga poäng i läsning efter skäl för invandring och utbildningsnivå, födda utomlands 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

¹¹ IFAU (2023). *Arbetsmarknadsetablering bland flyktingar och deras anhöriga i Sverige, Norge och Danmark*. RAPPORT 2023:18. <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2023/2023-18-arbetsmarknadsetablering-bland-flyktingar-och-deras-anhoriga-i-sverige-norge-och-danmark.pdf>

Kvarstår skillnader i läsfärdigheter beroende på skäl till invandring efter 11 år?

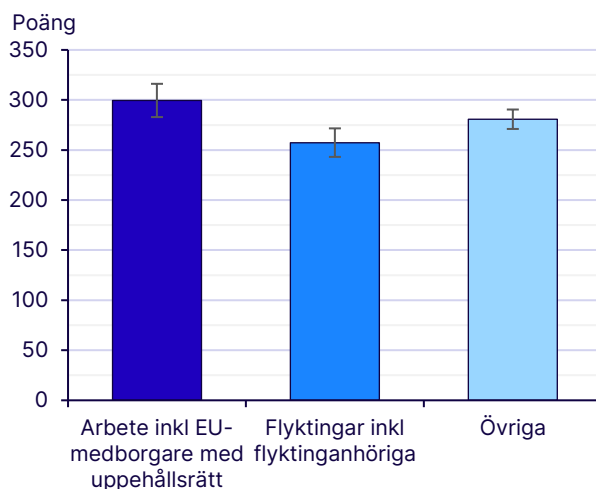
Det finns tydliga skillnader i genomsnittliga läsfärdigheter mellan personer som invandrat till Sverige av olika anledningar, bland dem som har varit i Sverige minst 11 år och har en eftergymnasial utbildning på minst två år. I den här gruppen varierar de genomsnittliga poängen i läsning mellan 257 för dem som kommit av flyktingskäl och 300 för dem som kommit för att arbeta.

Som jämförelse varierar genomsnittet för samtliga som invandrat av olika skäl – oavsett utbildningsnivå och antal år i Sverige – mellan 221 poäng för personer som kommit av flyktingskäl och 268 för dem som kommit för att arbeta.

Sammantaget tyder resultaten på att det behövs tid och utbildning för att utveckla tillräckliga läsfärdigheter i svenska språket oavsett skälet till invandring.

Diagram 19. Det kvarstår skillnader i läsfärdigheter mellan personer som kommit av olika skäl till Sverige för eftergymnasialt utbildade som varit i Sverige 11 år eller längre

Genomsnittliga poäng i läsning för födda utomlands som varit minst 11 år i Sverige och har en eftergymnasial utbildning på minst 2 år, 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Deltagande i utbildning bland vuxna inrikes/utrikes födda

Utbildning är ett sätt att höja sina färdigheter

Många av de som kommer till Sverige, oavsett ålder vid ankomst, deltar i studier av olika slag. De som kommer före skolåldern eller under lågstadiet har ofta goda möjligheter att slutföra grundskolan och gymnasieskolan på samma sätt som de som är födda i Sverige. De som kommer i äldre åldrar har flera möjligheter att få en utbildning. De flesta börjar med Svenska för invandrare (SFI) och kan därefter studera inom den kommunala vuxenutbildningen eller folkhögskolan för att uppnå en gymnasieexamen och för att bli behörig till eftergymnasiala studier om de så önskar. Många är redan gymnasie- eller högskoleutbildade när de kommer till Sverige, och för dem är det primära att lära sig svenska.

I det här avsnittet fokuserar vi på personer i åldern 25–65 år, eftersom utbildningen i gymnasieskola och högskola/universitet för många är avslutad vid den tidpunkten. Analysen baseras på deltagande under de senaste fem åren.

Hur ser studiedeltagandet ut bland personer 25–65 år?

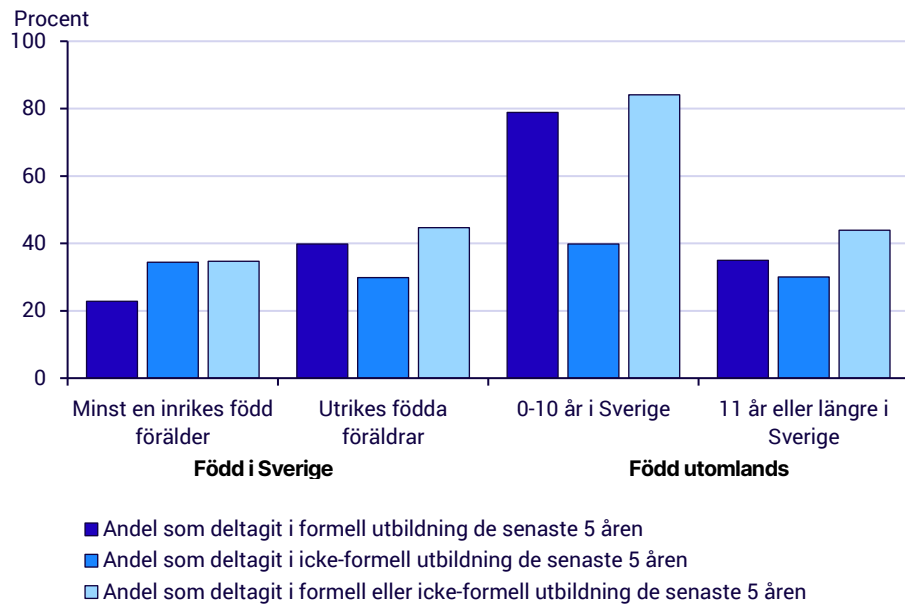
Deltagandet i alla former av studier är vanligt bland både inrikes och utrikes födda, men det skiljer sig mellan formell och icke-formell utbildning. Formell utbildning är särskilt vanligt bland personer som varit i Sverige under en kortare tid, medan icke-formell utbildning ligger på ungefär samma nivå oavsett födelseland eller vistelsetid i Sverige.

Formell utbildning bedrivs inom skolor, högskolor och andra utbildningsinstitutioner. Den kännetecknas av fastställda mål, tydliga kursplaner och systematiska bedömningsformer som leder fram till erkända betyg eller examina.

Icke-formell utbildning äger rum utanför det traditionella skolsystemet och syftar till att stärka individers kunskaper och färdigheter. Den kännetecknas ofta av frivillighet, flexibilitet och deltagarinflytande och kan omfatta utbildning på arbetsplatsen, studiecirklar, kortare kurser och workshops.

Diagram 20. Deltagandet i studier de senaste 5 åren

Befolkningen, 25–65 år. 2023

Källa: PIAAC 2023. SCB, Befolkningens studiedeltagande

Deltagandet i formell utbildning

Utrikes födda har högt deltagande i formell utbildning

Bland personer födda utomlands i åldern 25–65 år är deltagandet i formella studier högt. Under de senaste fem åren har en betydligt högre andel utrikes födda deltagit i formell utbildning jämfört med inrikes födda, och det gäller inom samtliga färdighetsnivåer. En del av skillnaden kan förklaras av att utrikes födda kommer till Sverige vid olika åldrar och därför ofta befinner sig i en etableringsfas där studier är särskilt aktuella. Det gör att studiedeltagandet naturligt blir högre än bland inrikes födda i samma åldersgrupp. Nivån på studiedeltagandet ligger dessutom kvar på ungefär samma nivå som 2012.

För personer med bristande färdigheter inom alla kunskapsområden (nivå 1 eller lägre) är behovet av utbildning särskilt stort. Samtidigt visar resultaten att låga färdigheter inte innebär en ovilja att studera – tvärtom deltar den här gruppen i hög utsträckning i formell utbildning.

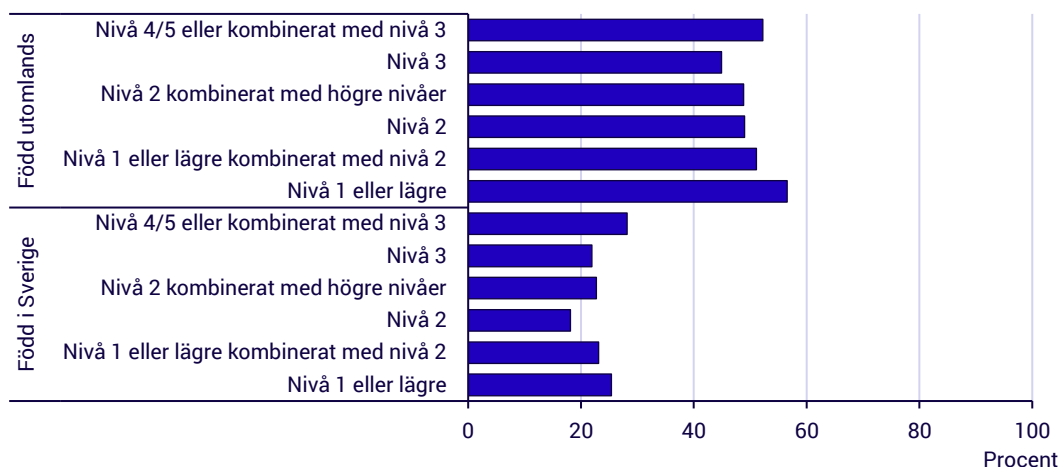
En registerstudie från SCB¹² visar också att utrikes födda kvinnor i genomsnitt deltar mer i studier än utrikes födda män. Däremot är skillnaderna små mellan kvinnor och män när man jämför inom respektive färdighetsnivå.

Färdighetsnivåer har delats in efter kunskapsnivåer för både läsning och räkning. Det innebär att det går att studera studiedeltagandet för de med bristande läs- och räknefärdigheter (nivå 1 eller lägre) samt de som har goda eller mycket goda läs- och räknefärdigheter (nivå 3 eller högre).

¹² SCB, Utbildning och arbete bland utrikes födda Registerstudie om vuxna utrikes födda 2024 Temarapport 2025:9

Diagram 21. Deltagit i formell utbildning de senaste 5 åren

Befolkningen 25–65 år, 2023

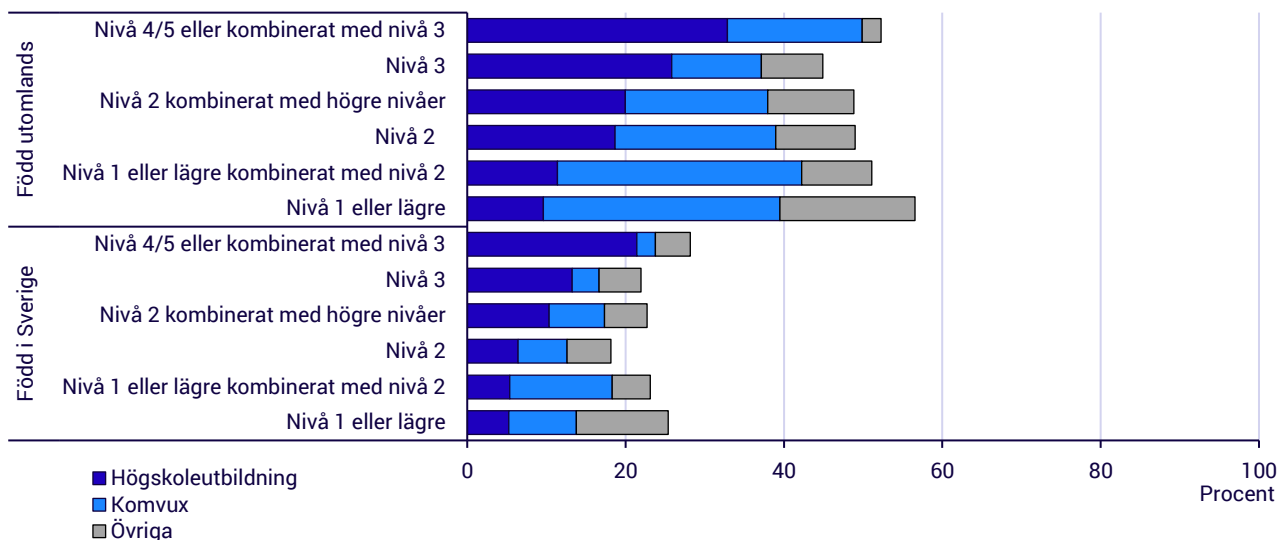
Källa: PIAAC 2023. SCB, Befolkningens studiedeltagande

Deltagande i högskola och komvux vanligast

De vanligaste studieformerna under de senaste fem åren är högskolestudier och komvuxstudier. Högskoleutbildning är särskilt vanlig bland personer med goda eller mycket goda färdigheter. Det gäller både de som är födda i Sverige och födda utomlands. Komvux utgör däremot en stor del av studiedeltagandet bland grupper med lägre färdighetsnivåer.

Vid klassificering av vilka studier en person har deltagit i under de senaste fem åren har en prioriteringsordning mellan utbildningsformerna gjorts. Om en person har deltagit i flera utbildningar under samma period räknas den utbildning som ligger högst i prioriteringen. Det innebär att högskolestudier går före komvux, och komvux går före SFI. Om en person till exempel har läst både SFI och komvux under året registreras komvux som den utbildning personen har deltagit i. På så sätt undviks att samma person räknas flera gånger i statistiken.

Diagram 22. Deltagit i högskoleutbildning, komvux eller övriga studieformer de senaste 5 åren
Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023. SCB, Befolkningens studiedeltagande

Deltagandet i svenska för invandrare (SFI) är högt

Det är intressant att se hur många som har deltagit i SFI någon gång under de senaste fem åren. Bland personer med bristande färdigheter inom alla kunskapsområden är andelen 27 procent. I de övriga färdighetsnivåerna ligger andelen betydligt lägre, omkring 7–10 procent.

När vi i stället ser till de fall där SFI är den utbildning som räknas som huvudstudieform, det vill säga när personen inte under samma år har deltagit i en utbildning som prioriteras högre i statistiken (som komvux eller högskola), minskar andelarna tydligt. I gruppen med bristande färdigheter är andelen 11 procent, och i de övriga grupperna mellan 0 och 4 procent.

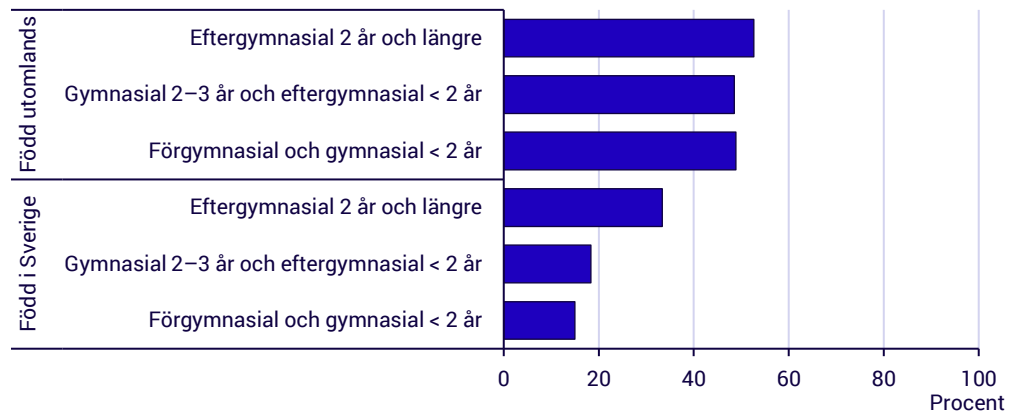
Det här visar att många som har påbörjat SFI under perioden också har gått vidare till andra utbildningsformer under de senaste fem åren.

Utrikes födda studerar vidare – oavsett utbildningsnivå

Utbildningsnivån spelar, som vi sett i tidigare kapitel, en viktig roll för individens färdigheter. Men när vi tittar på själva studiedeltagandet framträder ett lite annat mönster. Bland utrikes födda deltar ungefär lika många i formella studier oavsett vilken utbildningsnivå de har. Det tyder på att studier fyller en liknande funktion för många, oavsett tidigare utbildningsbakgrund. Samtidigt ser vi att utrikes födda, inom varje utbildningsnivå, deltar i formella studier i betydligt högre utsträckning än inrikes födda. För många blir studier ett sätt att stärka sina möjligheter på arbetsmarknaden, bygga vidare på tidigare kunskaper eller skapa en ny väg framåt i Sverige.

Diagram 23. Deltagit i formell utbildning de senaste 5 åren

Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023. SCB, Befolkningens studiedeltagande

Deltagande i icke-formell utbildning

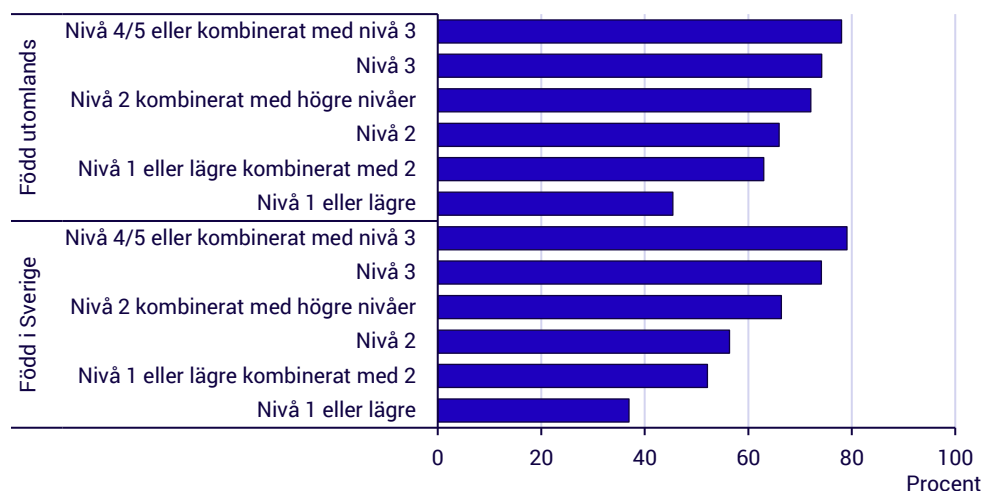
Högt deltagande i icke-formell utbildning de senaste 5 åren

Deltagandet i icke-formell utbildning är generellt högt. De flesta har någon gång tagit del av en kurs på arbetsplatsen eller deltagit i en studiecirkel på fritiden. Under de senaste fem åren skiljer sig deltagandet inte mellan personer födda i Sverige och personer födda utomlands.

Det är vanligast att delta i icke-formell utbildning bland grupper med goda eller mycket goda färdigheter, medan deltagandet är lägst bland dem med bristande färdigheter. Det innebär att de som skulle kunna ha störst nytta av den här typen av utbildning inte deltar i samma utsträckning. För utrikes födda med låga färdigheter kan det delvis bero på att SFI- och komvuxstudier ofta prioriteras i första hand för att få eller komplettera en utbildning.

Deltagandet i icke-formell utbildning ser liknande ut för kvinnor och män, och det finns inga större skillnader mellan könen.

Diagram 24. Deltagit i icke-formell utbildning de senaste 5 åren
Befolkningen 25–65 år, 2023

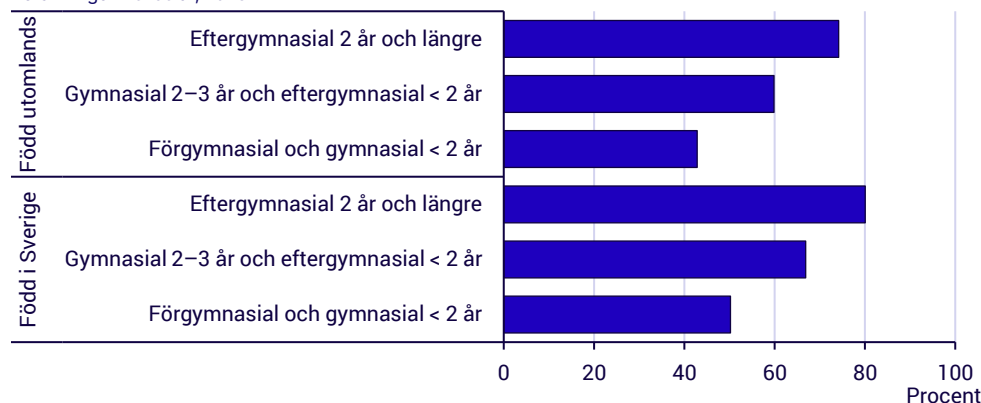

Källa: PIAAC 2023

Utbildningsnivån har stor betydelse för deltagandet i icke-formell utbildning

Till skillnad från den formella utbildningen – där deltagandet var likartat oavsett utbildningsnivå och dessutom högre bland utrikes födda – visar den icke-formella utbildningen ett annat mönster. Här ökar deltagandet i takt med att utbildningsnivån stiger. Däremot finns det inga signifikanta skillnader mellan inrikes och utrikes födda; inom varje utbildningsnivå deltar grupperna i ungefär samma utsträckning.

Diagram 25. Deltagit i icke-formell utbildning de senaste 5 åren
Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

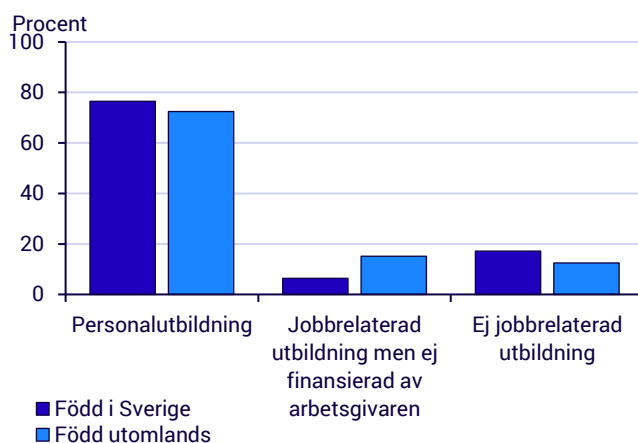
Personalutbildning är den vanligaste utbildningsformen

Personalutbildning är den klart vanligaste formen av icke-formell utbildning. Det handlar om utbildningar som helt eller delvis finansieras av arbetsgivaren, antingen genom betald arbetstid eller genom att arbetsgivaren står för kurskostnaden. Den här typen av utbildning är därför nästan alltid direkt kopplad till arbetet.

Det finns också jobbrelaterade utbildningar som inte finansieras av arbetsgivaren, till exempel kurser som syftar till att stärka möjligheterna att söka jobb. Övrig icke-formell utbildning är utbildningar som genomförs på fritiden och som inte har en direkt koppling till arbetet.

Fördelningen mellan inriktningarna är i stort sett densamma för inrikes och utrikes födda. Den enda skillnaden finns i kategorin jobbrelaterad men ej arbetsgivarfinansierad utbildning, där utrikes och inrikes födda skiljer sig åt.

Diagram 26. Deltagandet i olika typer av icke-formell utbildning det senaste året
Befolkningen 25-65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Det behöver också påpekas att andelen som deltagit i icke-formell utbildning som inte är jobbrelaterad troligen är underskattad. När personer får frågan om de deltagit i någon icke-formell utbildning de senaste tolv månaderna ska en yrkesrelaterad utbildning väljas i första hand, och i andra hand den utbildning som genomförts senast under året. Det innebär att en jobbrelaterad kurs ofta registreras även om personen samma år också har deltagit i en fritidskurs, till exempel en kvällskurs på ett studieförbund.

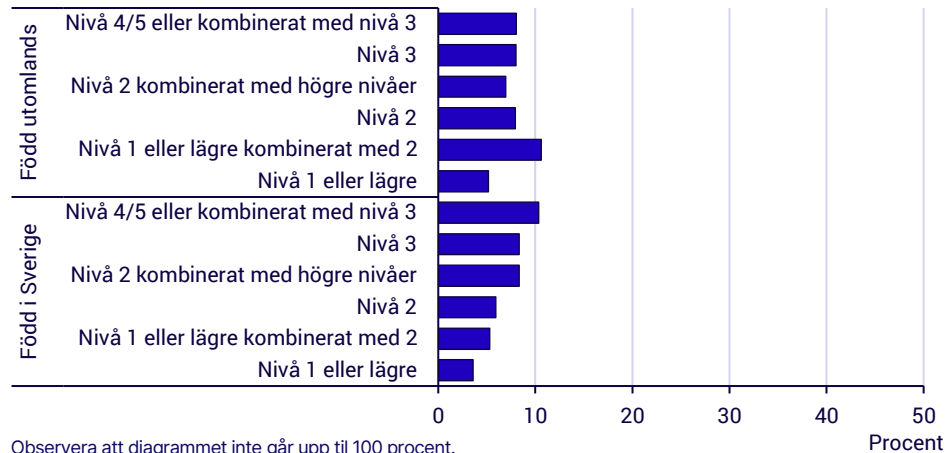
Många har även deltagit i studieförbundens verksamhet under senaste året

En stor del av den icke-formella utbildningen sker inom folkbildningen, framför allt genom folkhögskolornas korta kurser och studieförbundens studiecirklar och föreläsningar. Även de utbildningarna kan vara jobbrelaterade och ibland finansierade av arbetsgivaren, men en betydande del av utbudet består av frivilliga kurser som deltagarna går på sin fritid. Den vanligaste inriktningen är kultur och estetik – till exempel musik, sång och kör, dans, teater och konsthantverk – och de här kurserna utgör en stor del av den grupp som deltar i icke-formell utbildning utan koppling till arbetet.

Deltagandet i folkbildningens icke-formella utbildningar följer i stort sett samma mönster oavsett om personer är födda i Sverige eller utomlands. Det finns inte heller några större skillnader mellan olika färdighetsnivåer

Diagram 27. Deltagit i studieförbundens verksamhet och folkhögskolans korta kurser det senaste året

Befolkningen 25–65 år, 2023

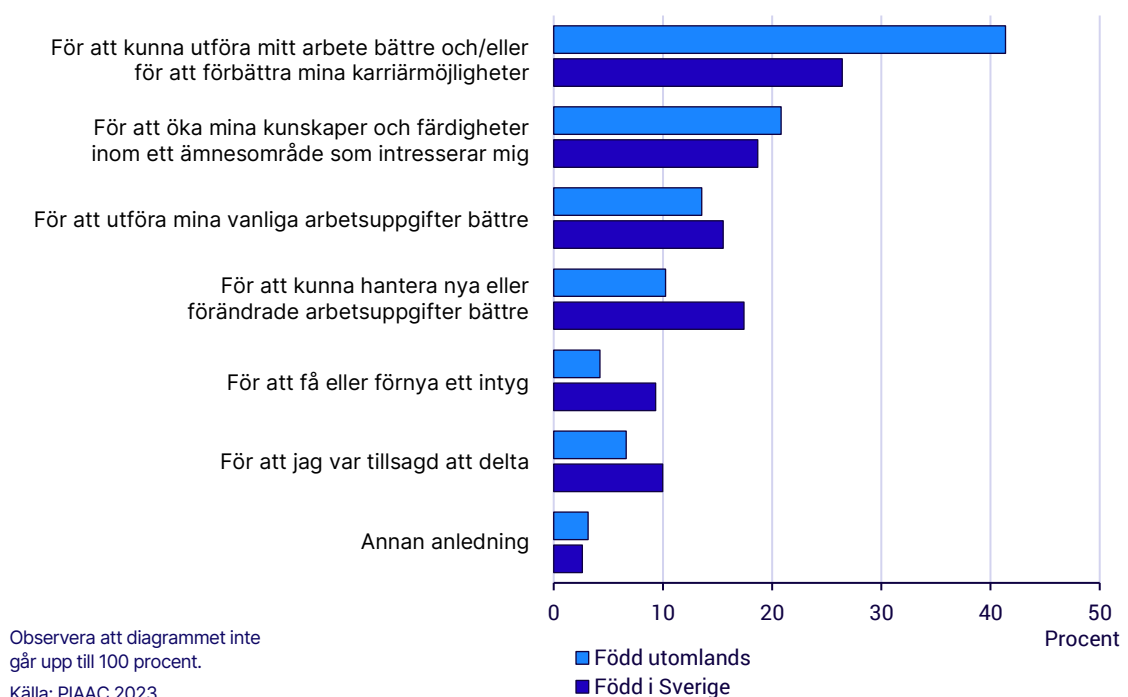

Varför delta i utbildning?

Det finns många skäl att delta i icke-formella utbildningar. För många handlar det om yrkeslivet – att utveckla sina färdigheter, stärka sin kompetens eller förbereda sig för ett nytt jobb. Det gemensamma är en vilja att utföra sina arbetsuppgifter bättre eller på annat sätt bredda sina kunskaper. Men icke-formell utbildning kan också fylla andra behov, som att få inspiration, prova något nytt eller bygga självförtroende inför framtida studier. För många blir den ett första steg mot vidare utbildning eller en möjlighet att hålla sig uppdaterad i ett arbetsliv som förändras snabbt.

Diagram 28. Skäl till att delta i olika former av icke-formell utbildning det senaste året

Befolkningen 25–65 år, 2023

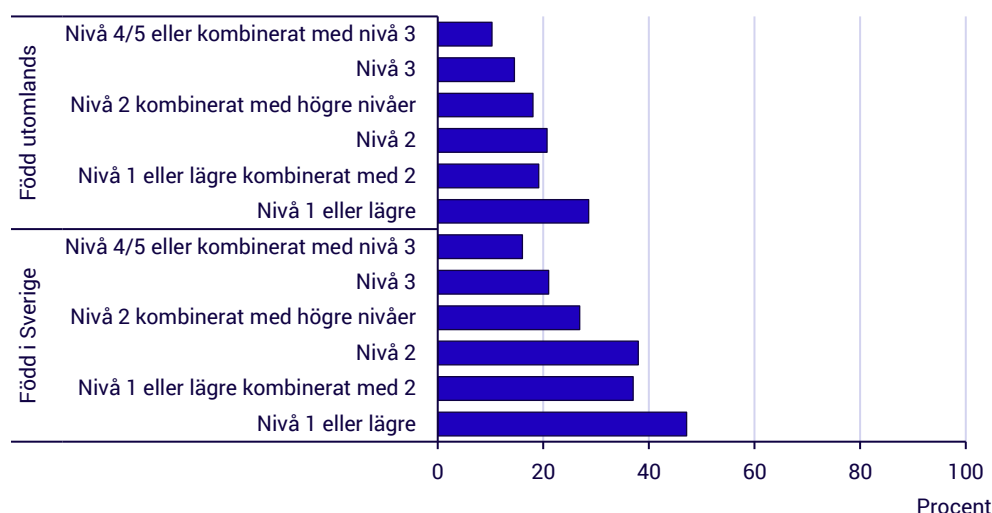
Har inte deltagit alls

Många gör valet att delta i någon form av kurs eller kortare eller längre utbildning även som vuxen. Veldig ofta erbjuds utbildning genom arbetsplatsen. Men det finns även de som inte har deltagit i någon form av formell eller icke-formell utbildning de senaste fem åren.

Högst andel som inte deltagit i utbildning bland de med bristande färdigheter

Bland de som har bristande färdigheter inom alla kunskapsområden är det en högre andel som inte har deltagit i formell eller icke-formell utbildning. Bland de med mycket goda färdigheter är den andelen mycket lägre. Samma mönster finns hos både de som är födda utomlands och de som är födda i Sverige. Bland personer med tillräckliga färdigheter är det vanligare att inte ha deltagit i någon utbildning bland inrikes födda. För övriga finns det inga signifikanta skillnader mellan födda i Sverige eller utomlands.

Diagram 29. Har ej deltagit i vare sig formell eller icke-formell utbildning de senaste 5 åren
Befolkningen 25–65 år, 2023

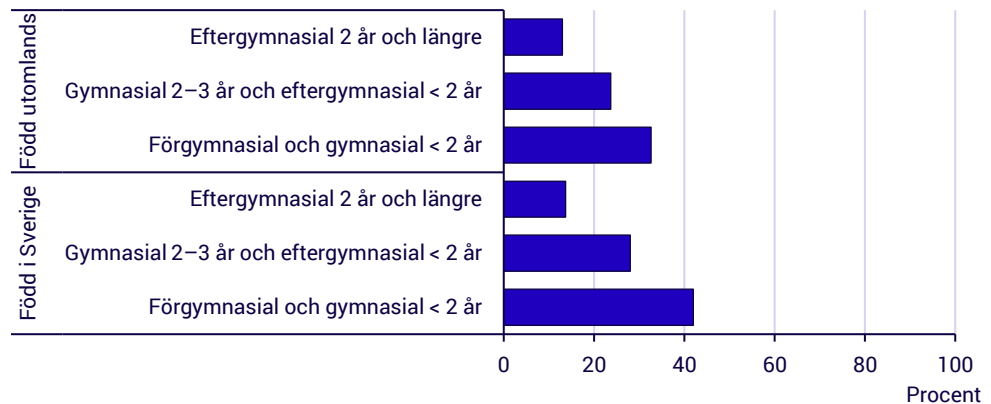
Källa: PIAAC 2023. SCB Befolkningens studiedeltagande

Utbildningsnivå har stor betydelse

Det finns ett tydligt mönster där personer som inte deltagit i någon utbildning oftare har en kort gymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå. Skillnaderna är tydliga både för inrikes och utrikes födda. Däremot finns inga signifikanta skillnader mellan personer födda i Sverige och personer födda utomlands.

Det är samtidigt viktigt att skilja mellan utbildningsnivå och färdighetsnivå. En lång utbildning innebär inte alltid höga färdigheter. Personer som nyligen har invandrat kan till exempel ha en omfattande utbildningsbakgrund men ändå uppvisa bristande färdigheter, särskilt om de ännu inte hunnit utveckla sina kunskaper i svenska språket. Kombinationen av tidigare hög utbildning och ett behov av att stärka sina färdigheter skapar ofta en stark motivation att fortsätta studera.

Diagram 30. Har ej deltagit i vare sig formell eller icke-formell utbildning de senaste 5 åren
Befolkningen 25–65 år, 2023

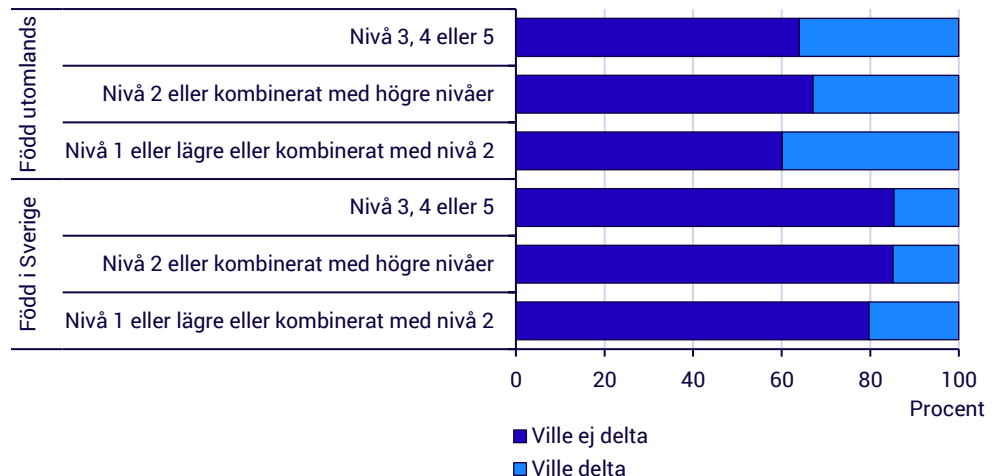

Källa: PIAAC 2023

Många hade velat delta i utbildning det senaste året

Skälen till att inte delta i utbildning kan vara många, och det är därför intressant att titta närmare på dem. Bland dem som inte deltagit i icke-formell utbildning det senaste året uppger de flesta att de inte heller ville delta. Det finns dock en andel som inte har deltagit men som faktiskt hade velat göra det. Den andelen är tydligt högre bland utrikes födda än bland inrikes födda.

Diagram 31. Ej deltagit i icke-formell utbildning det senaste året
Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

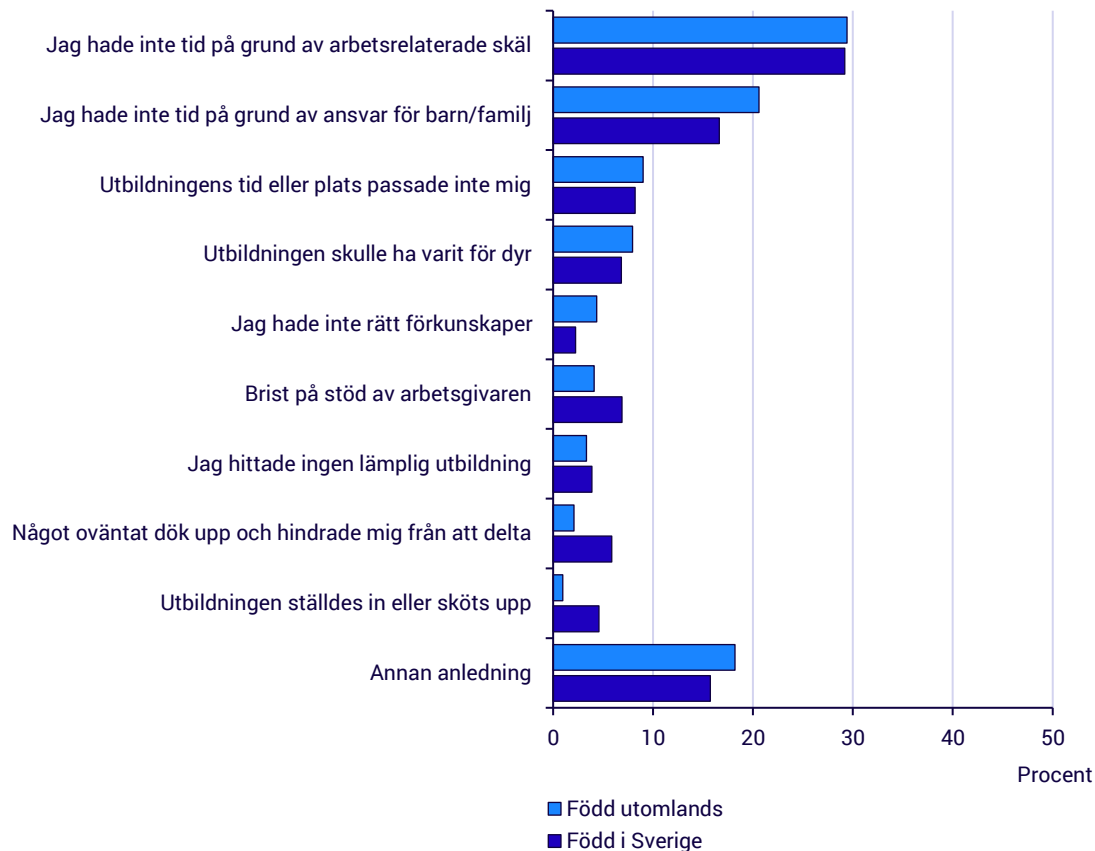
De flesta hade inte tid att delta på grund av arbete

Det fanns flera vanliga skäl till att inte delta i icke-formell utbildning under det senaste året. Samtliga som hade önskat delta i mer icke-formell utbildning under en ettårs period har angett ett skäl till varför de inte deltog. De vanligaste skälen var att de inte hade tid på grund av arbete eller familj. Även om den vanligaste formen av icke-formell utbildning är personalutbildning är det ändå vanligt att känna att man inte har tid att gå en utbildning på grund av att det är mycket att

göra på jobbet, eller att man inte kan gå ifrån på jobbet så lätt. Att ha en familj, särskilt med småbarn, gör det också svårt att gå en utbildning, särskilt på kvällstid.

Diagram 32. Ej deltagit i icke-formell utbildning det senaste året

Befolkningen 25–65 år, 2023

Observera att diagrammet inte går till 100 procent.

Källa: PIAAC 2023.

Arbete och färdigheter

En arbetsmarknad som snabbt förändras ställer krav på färdigheter i arbetskraften

I en arbetsmarknad som snabbt förändras av digitalisering, automatisering och nya kompetenskrav blir vuxnas grundläggande färdigheter – särskilt i läsning och räkning – allt viktigare för att etablera sig och klara omställningar. Analyser utifrån den internationella undersökningen om vuxnas färdigheter (PIAAC) genomförda av OECD visar att personer med högre färdigheter har högre etablering på arbetsmarknaden och högre löner.¹³

Undersökningen visar samtidigt på tydliga skillnader i färdigheter mellan grupper av befolkningen. Utrikes födda i Sverige har lägre genomsnittliga färdigheter i läsning och räkning i svenska språket, jämfört med inrikes födda. Liknande skillnader mellan inrikes och utrikes födda framkommer i många andra länder som har genomfört PIAAC. Skillnaderna i färdigheter hänger samman med varierande utbildningsbakgrund, vistelsetid i Sverige och om personer har invandrat till Sverige som barn eller i vuxen ålder.

Resultat från flera forskningsstudier genomförda av IFAU¹⁴ visar att utbildningsnivån är viktig för etableringen på arbetsmarknaden för utrikes födda. Studierna visar även att kontaktnät och hur nära personer bor till arbetsmarknader med behov av arbetskraft har en positiv inverkan på utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Andra saker som spelar roll är hur gammal individen var vid invandringen och vilken region de har invandrat ifrån.

Sammanfattningsvis har de faktorer som är viktiga för färdigheter bland utrikes födda, bland annat utbildningsnivå och ålder vid invandring, även betydelse för arbetsmarknadssituationen för utrikes födda.

Syftet med kapitlet är att beskriva färdigheter i arbetskraften samt att beskriva relationen mellan färdigheter och situationen på arbetsmarknaden, med fokus på personer i åldern 25 till 65 år som är födda utomlands. När det inte är möjligt att redovisa resultat för födda utomlands, visas resultaten för samtliga personer.

I analyser om förankrade på arbetsmarknaden definieras personer med en inkomst från arbete på minst 3 gånger inkomstbasbelopp för året som förankrade på arbetsmarknaden. Övriga som är sysselsatta enligt befolkningens arbetsmarknadsstatus är definierade som förvärvsarbetande men inte

¹³ https://www.oecd.org/en/publications/do-adults-have-the-skills-they-need-to-thrive-in-a-changing-world_b263dc5d-en/full-report.html

¹⁴ [https://www.ifau.se/Press/Forskningssammanfattningar/Utrikes-foddas-eta-pa-arbetsmarknaden-/](https://www.ifau.se/Press/Forskningssammanfattningar/Utrikes-foddas-eta-pa-arbetsmarknaden/)

förankrade. Sedan redovisas de som är klassificerade som studenter och de som är arbetslösa eller utanför arbetskraften som varken studerar eller arbetar.

Färdigheter bland förankrade på arbetsmarknaden

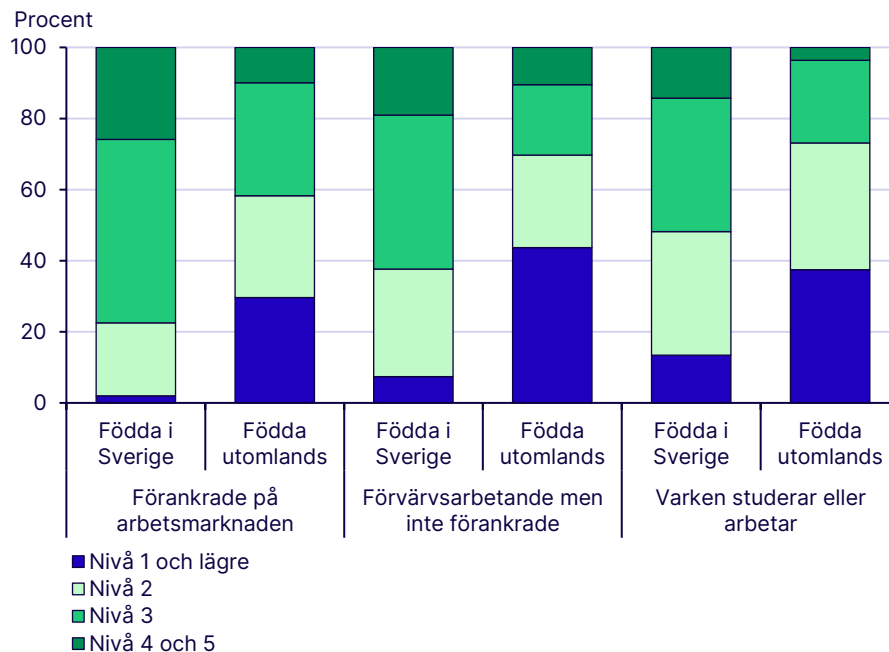
Det finns skillnader i kunskapsnivåer mellan personer som är förankrade på arbetsmarknaden och personer som varken arbetar eller studerar, för vuxna i åldern 25 till 65 år. Det här gäller både personer som är födda utomlands och personer som är födda i Sverige. Det är färre andel bland förankrade på arbetsmarknaden med brister i sina läskunskaper, jämfört med de som arbetar men inte är förankrade på arbetsmarknaden.

För födda utomlands är andelen med bristande läskunskaper 30 procent bland de förankrade på arbetsmarknaden. Det kan jämföras mot 43 procent bland de som arbetar men inte uppnår en tillräckligt hög inkomst från arbete under året för att definieras som förankrade.

Andelen med goda eller mycket goda läsfärdigheter (nivå 3, 4 och 5) är signifikant högre bland de som är födda i Sverige, jämfört med de som är födda utomlands för personer som är förankrade på arbetsmarknaden.

Diagram 33. 70 procent av födda utomlands som är förankrade på arbetsmarknaden har tillräckliga eller goda läskunskaper i svenska språket (nivå 2, 3, 4 och 5)

Andel i procent inom kunskapsnivåer i läsning för personer med olika arbetsmarknadsstatus, Befolkningen 25–65 år, 2023

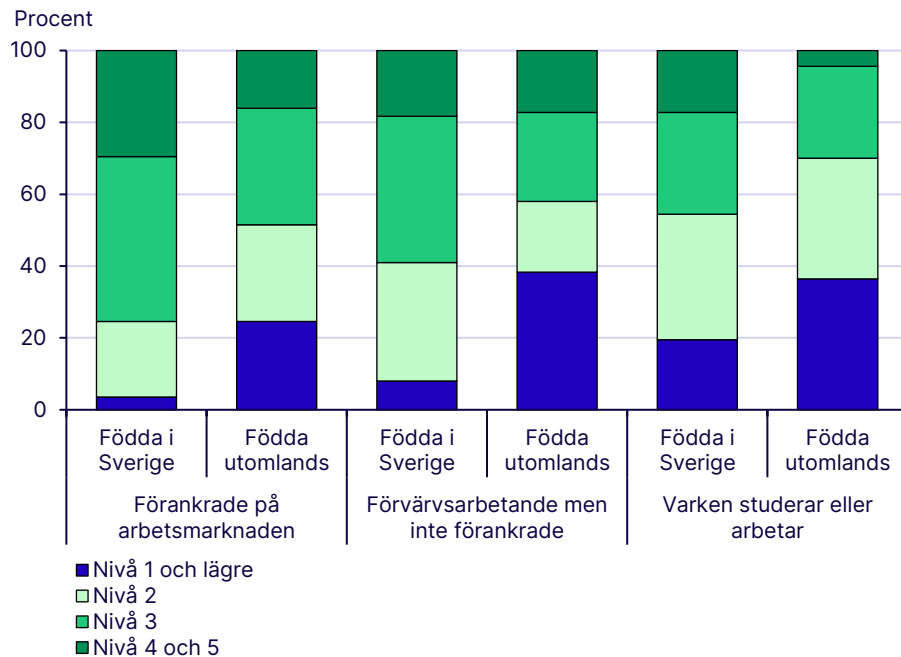

Källa: PIAAC 2023 och befolkningens arbetsmarknadsstatus 2020-2024

Precis som för läsfärdigheter finns det signifikanta skillnader i andelen med bristande räknefärdigheter mellan födda i Sverige och födda utomlands för de som är förankrade på arbetsmarknaden.

Diagram 34. Skillnader även i räknefärdigheter mellan förankrade på arbetsmarknaden som är födda utomlands och födda i Sverige

Andel i procent inom kunskapsnivåer för personer med olika arbetsmarknadsstatus, Befolkningen 25–65 år, 2023

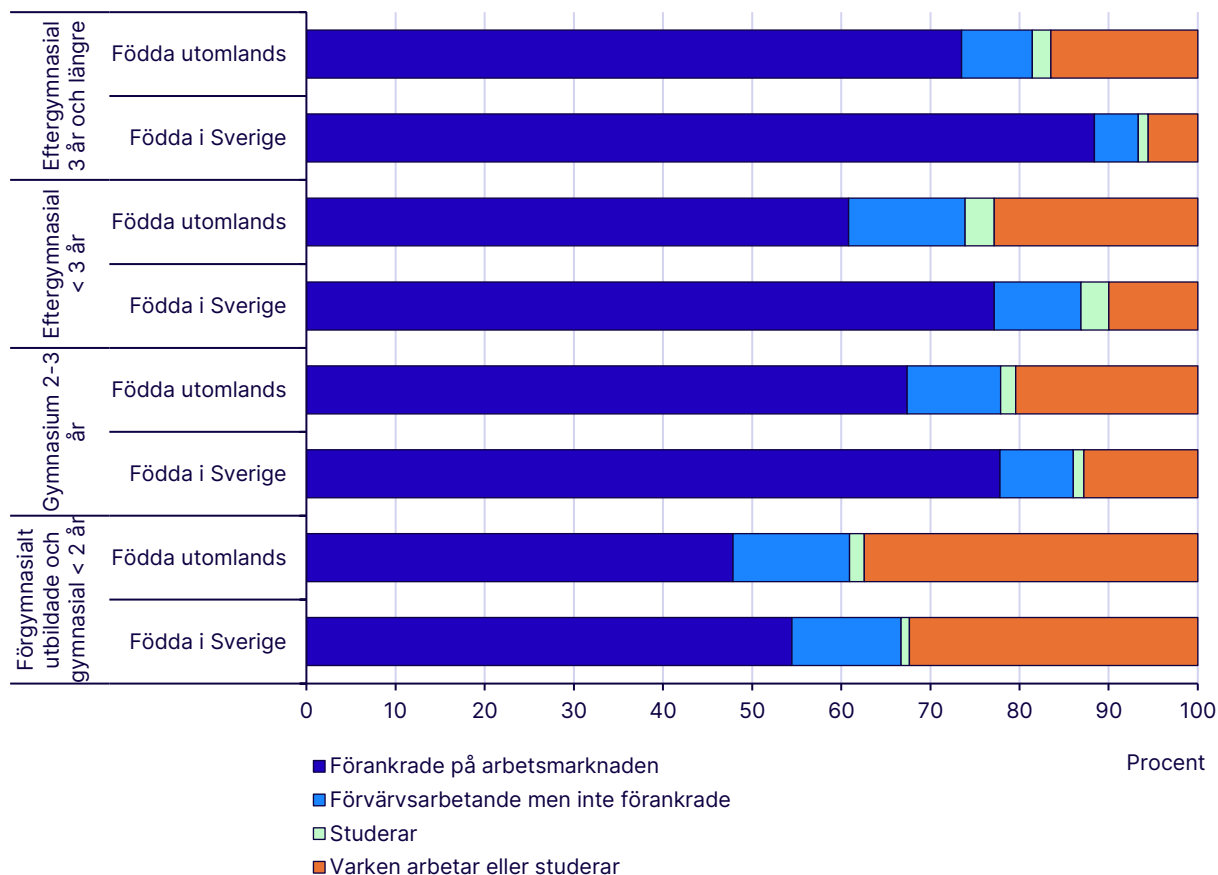
Källa: PIAAC 2023 och befolkningens arbetsmarknadsstatus 2020-2024

Personer med högre utbildningsnivå har bättre ställning på arbetsmarknaden

Forskningsstudien från IFAU visar att utbildning är viktigt för etableringen på arbetsmarknaden bland både födda utomlands och födda i Sverige. Den visar även att oavsett utbildningsnivå så är det svårare för utrikes födda att etablera sig på arbetsmarknaden, jämfört med inrikes födda.

Bland personer med förgymnasial eller kort gymnasial utbildning är 48 procent av utrikes födda och 54 procent av inrikes födda förankrade på arbetsmarknaden. För både inrikes- och utrikes födda är andelen som är förankrade på arbetsmarknaden betydligt högre bland de som har en eftergymnasial utbildning som är 3 år eller längre.

Diagram 35. Personer med längre utbildning är i högre grad förankrade på arbetsmarknaden
Andel i befolkningen efter arbetsmarknadsstatus, 25–65 år, 2023

Källa: Registret över befolkningens arbetsmarknadsstatus 2023

En större andel förankrade på arbetsmarknaden bland dem med högre färdigheter

Utbildningsnivån har betydelse för både färdigheter och förankringen på arbetsmarknaden. Personer med en längre utbildning har oftare högre färdigheter. Därför är det inte oväntat att förankringen på arbetsmarknaden samvarierar med färdigheter inom räkning och läsning.

Färdighetsnivåer har delats in efter kunskapsnivåer för både läsning och räkning. Vilket innebär att det går att studera förankringen på arbetsmarknaden för de med bristande läs- och räknefärdigheter (nivå 1 eller lägre) samt de som har goda eller mycket goda läs- och räknefärdigheter (nivå 3 eller högre).

Bland de som har en eftergymnasial utbildning på 2 år och längre är andelen personer med goda eller mycket goda färdigheter 75 procent och andelen som är förankrade på arbetsmarknaden 2023 är 83 procent.

Det här kan sättas i relation till att andelen förankrade bland de som har goda eller mycket goda färdigheter i läsning och räkning är drygt 80 procent under

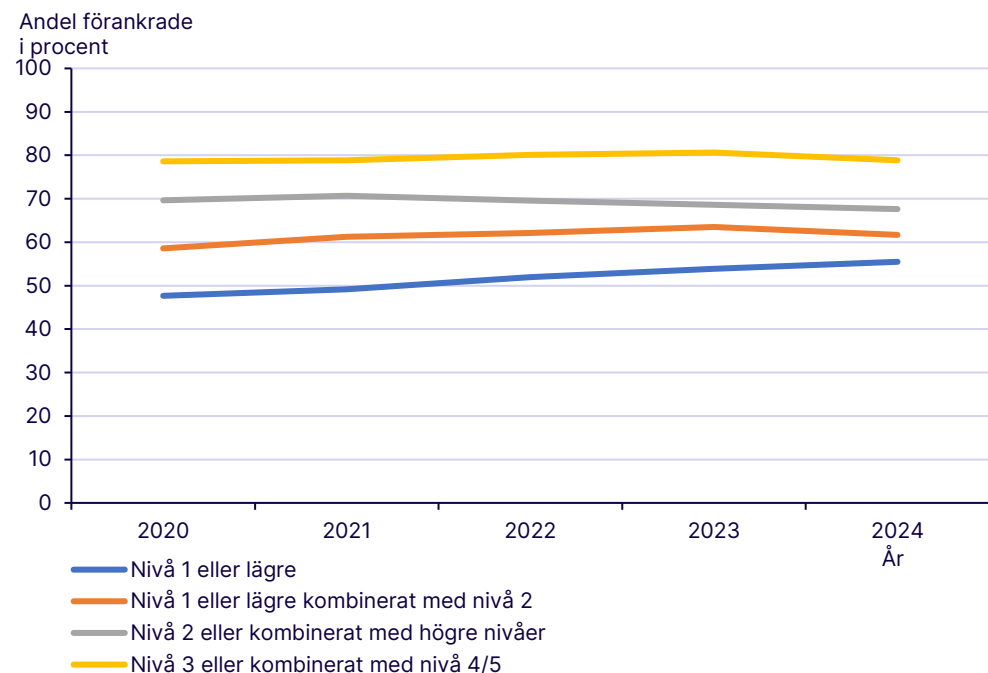
2023. Bland de med brister i både läs- och räknefärdigheter var andelen förankrade på arbetsmarknaden under 2023, 54 procent. Som har påpekats tidigare visar OECD:s internationella PIAAC rapport att både utbildning och färdigheter samvarierar med etableringen på arbetsmarknaden.

Genom att använda registeruppgifter om befolkningens arbetsmarknadstatus ihop med uppgifter om färdigheter från PIAAC går det att beskriva hur förankringen på arbetsmarknaden för personer med olika färdighetsnivåer såg ut några år innan och efter att PIAAC genomfördes. Det finns signifikanta skillnader när det gäller andelen förankrade på arbetsmarknaden mellan personer med olika färdighetsnivåer under samtliga år, 2020 till 2024. Bland personer med högre färdighetsnivåer är andelen förankrade på arbetsmarknaden högre än bland de med lägre färdighetsnivåer.

För personer med goda eller mycket goda färdigheter i räkning och läsning ligger andelen förankrade runt 80 procent under samtliga år. För personer med brister i både läs- och räknefärdigheter varierar andelen förankrade något runt 50 procent. De förändringar som syns över tid för personer med brister i läs- och räknefärdigheter är inte signifikanta.

Diagram 36. En större andel förankrade på arbetsmarknaden, bland de som har högre färdigheter

Andel förankrade på arbetsmarknaden 2020 – 2024, Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023 och befolkningens arbetsmarknadsstatus 2020–2024

Arbete i relation till färdigheter och utbildning

Det här avsnittet handlar om utrikes- och inrikes födda i åldern 25 till 65 år som hade ett arbete på minst en timma när PIAAC genomfördes under 2022 och 2023. Utbildning och färdigheter sätts i relation till kvalifikationsnivåer på de yrken som personer arbetar inom. Yrken har delats in i fyra yrkeskvalifikationsområden efter kraven på utbildning inom de yrken de arbetar;

- Yrken som kräver längre eftergymnasial utbildning
- Yrken som kräver kortare eftergymnasial utbildning
- Yrken som kräver gymnasieutbildning
- Yrken som ej kräver gymnasieutbildning

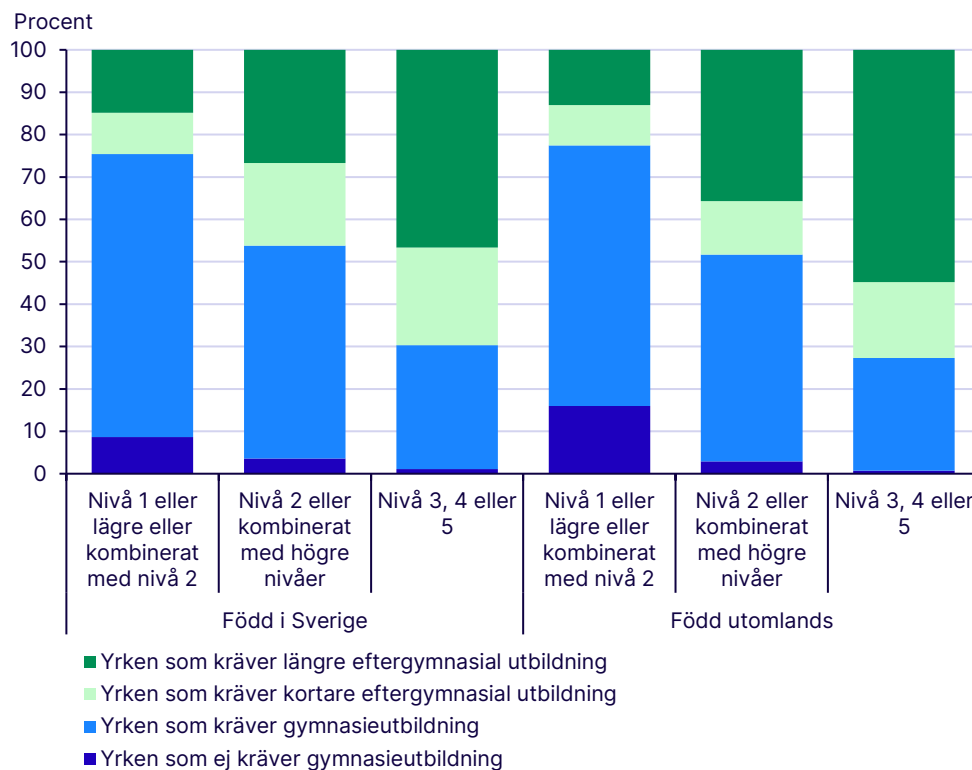
Färdigheter bland de som arbetar i relation till kraven på utbildning inom de yrken de arbetar

För både födda utomlands och födda i Sverige framträder liknande mönster när färdigheter inom läsning och räkning sätts i relation till kraven på utbildning inom de yrken de arbetar. En majoritet av personer som är födda utomlands och har bristande läs- eller räknefärdigheter arbetar inom yrken som kräver gymnasieutbildning eller kortare utbildning, drygt 15 procent arbetar inom yrken utan krav på utbildning.

Bland de som har goda eller mycket goda färdigheter i både läsning och räkning är det istället en majoritet som arbetar inom yrken som kräver kortare eller längre eftergymnasial utbildning. Det här gäller både födda i Sverige och födda utomlands. Bland födda utomlands med goda eller mycket goda färdigheter är det 55 procent som arbetar inom yrken som kräver längre eftergymnasial utbildning. Det finns inga signifikanta skillnader mellan födda utomlands och födda i Sverige.

Diagram 37. Personer med goda färdigheter arbetar i större utsträckning inom yrken som kräver eftergymnasial utbildning, jämfört med personer med lägre färdigheter

Andel personer inom yrken som ställer olika krav på utbildning för personer med olika färdighetsnivåer inom läsning och räkning, Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Liknande resultat som för färdigheter när utbildning ställs i relation till kraven på utbildning inom yrken

Personer som har en längre utbildning arbetar i större utsträckning inom yrken som kräver en eftergymnasial utbildning, jämfört med personer med en kortare utbildning. Det här gäller både födda utomlands och födda i Sverige.

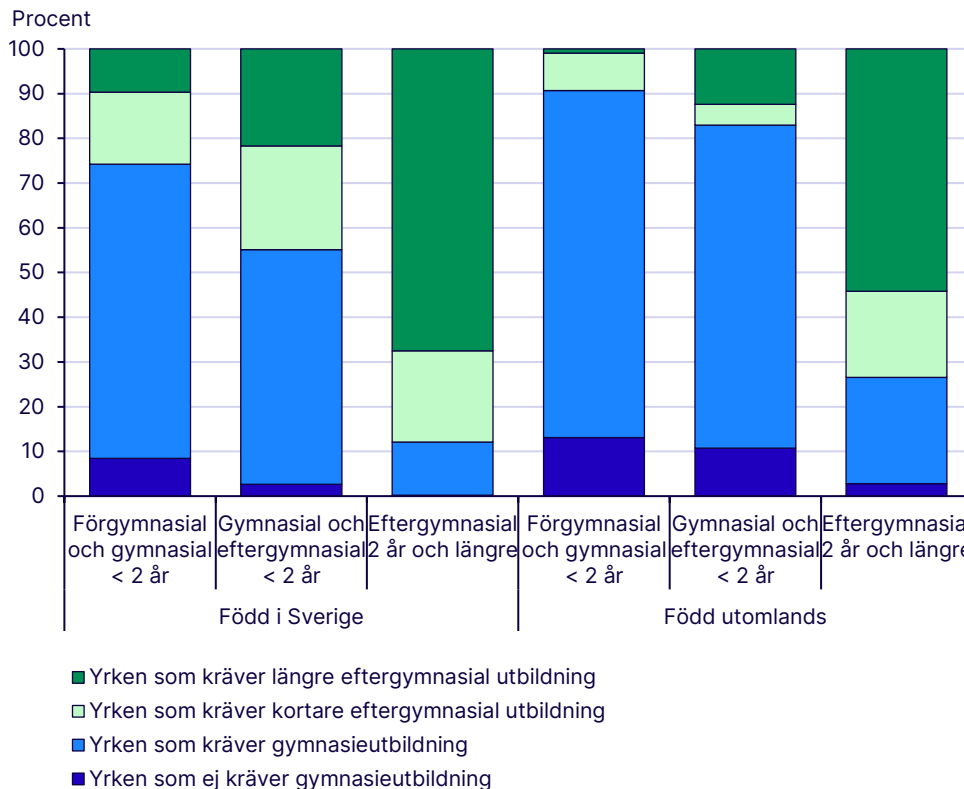
Bland födda utomlands med förgymnasial eller kort gymnasial utbildning arbetar 90 procent inom yrken som kräver gymnasium eller kortare utbildning. Bland födda i Sverige är motsvarande andel 74 procent. Det är tydligare skillnader mellan födda utomlands och födda i Sverige, när utbildningsnivå ställs i relation till kraven på utbildning inom de yrken de arbetar inom, jämfört med när motsvarande beskrivning görs för färdigheter.

Bland de personer som har en eftergymnasial utbildning på 2 år och längre är det 67 procent bland inrikes födda och 54 procent bland utrikes födda som arbetar inom yrken som kräver en längre utbildning.

Forskningsstudien från IFAU visar att även vid samma utbildningsnivå har utrikes födda i genomsnitt svårare situation på arbetsmarknaden och lägre inkomster än inrikes födda.

Diagram 38. Personer med förgymnasial eller kort gymnasial utbildning arbetar i stor utsträckning inom yrken som kräver gymnasieutbildning eller kortare utbildning

Andel personer inom yrken som ställer olika krav på utbildning för personer med olika utbildningsnivå, Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Arbets tid i förhållande till färdigheter

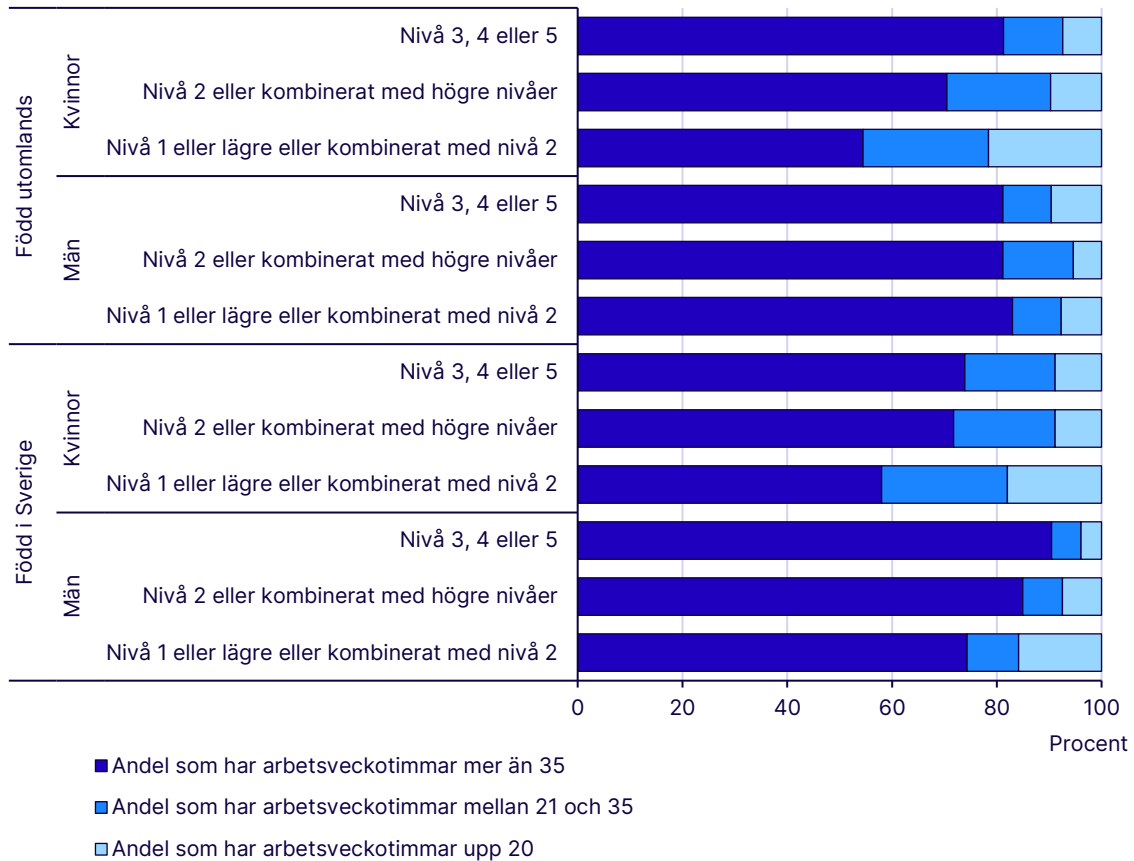
Bland kvinnor födda utomlands arbetar 54 procent av dem med bristande läs- eller räknefärdigheter vanligen minst 36 timmar per vecka. Motsvarande andel bland kvinnor födda utomlands med goda eller mycket goda färdigheter är betydligt högre, 81 procent. Ett liknande mönster finns bland inrikes födda kvinnor.

För män som är födda utomlands finns inga signifikanta skillnader avseende andelen som har längre eller kortare veckoarbetstid beroende på färdighetsnivåer. Majoriteten av männen, oavsett färdighetsnivåer, arbetar vanligen mer än 35 timmar i veckan. Skillnaden mellan män och kvinnor som är födda utomlands och har brister i sina läs- eller räknekunskaper är signifikanta.

För personer födda i Sverige syns inga skillnader i veckoarbetstid bland dem med bristande färdigheter. Bland dem med goda eller mycket goda färdigheter (nivå 3, 4 och 5) arbetar dock kvinnor i lägre utsträckning minst 36 timmar i veckan jämfört med män.

Diagram 39. En stor andel kvinnor födda utomlands bland de med brister i sina färdigheter arbetar färre än 36 timmar i veckan

Andel personer med olika veckoarbetstimmar inom färdighetsnivåer i räkning och läsning, Befolkningen 25–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

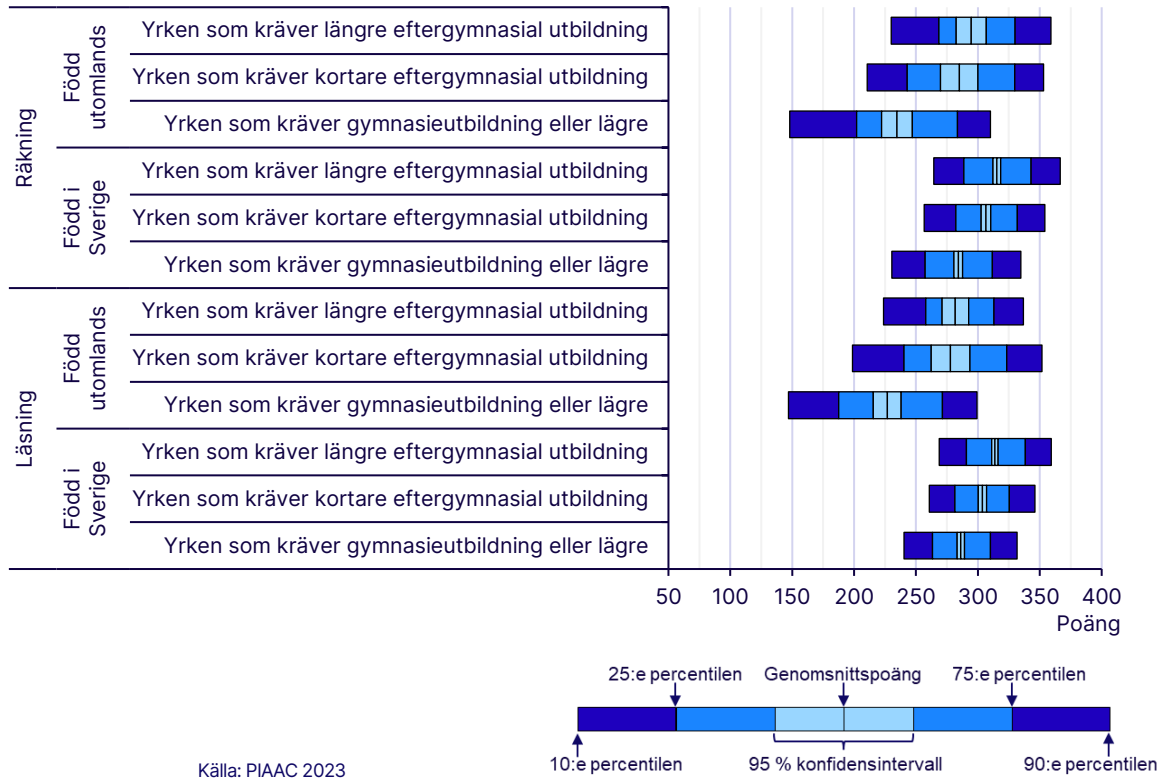
Färdigheter i räkning och läsning bland sysselsatta personer i olika yrkeskvalifikationsområden

För både födda utomlands och födda i Sverige finns det signifikanta skillnader i genomsnittliga färdigheter i läsning och räkning, mellan de som arbetar i yrken som kräver lång utbildning och de som arbetar i yrken som kräver kort utbildning.

Oavsett vilka krav det ställs på utbildning inom ett yrke så har födda utomlands signifikant lägre färdigheter inom läsning och räkning i svenska språket, jämfört med födda i Sverige. I den här beskrivningen används grova grupper vilket kan dölja skillnader i krav på utbildning som ställs i yrken inom gruppen.

Diagram 40. Större skillnader i poäng inom läsning bland utrikes födda, jämfört med inrikes födda inom samtliga yrkesområden

Variation i genomsnittliga poäng i läsning för inrikes-/utrikes födda som arbetar inom olika yrkeskvalifikationsområden, Befolkningen 25–65 år, 2023

Boende och bakgrund i relation till färdigheter

Samhällets ökande klyftor märks på olika sätt, det gäller bland annat var personer bor. Personer med skilda socioekonomiska förutsättningar bor till stor del i olika områden. Bostadssegregationen innebär att människor med olika utbildningsnivå, ekonomiska resurser och arbetsmarknadsanknytning i stor utsträckning bor i olika områden. Det kan påverka vilka resurser och möjligheter som finns i vardagen, till exempel när det gäller utbildning och etablering på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund är det intressant att undersöka hur färdigheter skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar och hur dessa mönster hänger samman med invånarnas sammansättning. Kapitlet ger en överblick av hur boende, bakgrund och socioekonomiska villkor samspelar med färdigheter i befolkningen.

Olika grupper bor i olika områden

I olika typer av bostadsområden bor människor med olika bakgrund, utbildningsnivå och arbetsmarknadssituation. Dessa skillnader leder till variationer i vuxnas färdigheter mellan olika bostadsområden.

Utbildning är viktigt för att höja vuxnas färdigheter, och analyser baserade på PIAAC¹⁵ visar att både utbildning och tillräckliga färdigheter inom läsning och räkning bidrar till bättre förutsättningar på arbetsmarknaden. Skillnader mellan olika typer av bostadsområden i invånarnas utbildningsnivå leder därför till variationer när det gäller genomsnittliga färdigheter och sysselsättningsgrad.

Indelning av bostadsområden efter socioekonomi

Bostadsområden kan delas in på olika sätt, exempelvis efter geografiska regioner eller socioekonomiska förutsättningar. Syftet med kapitlet är att beskriva hur färdigheter skiljer sig mellan bostadsområden med olika socioekonomiska förutsättningar.

¹⁵ https://www.oecd.org/en/publications/do-adults-have-the-skills-they-need-to-thrive-in-a-changing-world_b263dc5d-en.html och <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-samt-forskning-inom-hogskolan/befolkningens-utbildning-och-studiedeltagande/den-internationella-undersokningen-av-vuxnas-fardigheter/>

Indelningen av bostadsområden utgår därför från en analys som har genomförts av SCB i samarbete med Boverket avseende olika bostadsområden i Sverige. I analysen har olika problematik inom bostadsområden vägt in som exempelvis berör bidragsberoende, svag etablering på arbetsmarknaden, trångboddhet och kriminalitet.¹⁶ Bostadsområden har för första gången grupperats utifrån statistik om bland annat invånarnas utbildningsnivå, ekonomiska situation och etablering på arbetsmarknaden.

Analyserna visar att 180 områden har flera särskilt stora utmaningar. De här områdena ligger främst i Malmö, Göteborg, Stockholm och i andra större städer. I analyserna visar det sig att sannolikheten för att ett område ska ha särskilt stora utmaningar ökar om det finns en stor andel ensamstående kvinnor, låg andel födda i Sverige och hög andel med förgymnasial utbildning.

I analyserna i det här avsnittet har 180 bostadsområden med stor problematik när det gäller utanförskap klassificerats som områden med stora socioekonomiska utmaningar. Övriga områden har delats in enligt socioekonomiskt index, som tar hänsyn till andelen boende med låg ekonomisk standard, andelen med förgymnasial utbildning och andelen som haft ekonomiskt bistånd och/eller varit långtidsarbetslösa. Det här innebär att områden som inte har stora socioekonomiska utmaningar delas in från områden med utmaningar till områden med goda eller mycket goda förutsättningar.

Resultaten avseende spridningen i genomsnittliga färdigheter mellan olika typer av bostadsområden kan bidra till att ge en överblick över klyftor i samhället när det gäller utbildning, arbetsmarknadsetablering och färdigheter. Informationen kan användas till riktade satsningar som bland annat skulle kunna gälla information från samhället, utbildning och arbetsmarknadsmarknadsåtgärder.

Kunskapsnivåer inom olika bostadsområden

Det finns stora skillnader mellan olika typer av bostadsområden när det gäller andelen av de vuxna invånarna i åldern 16-65 år som har bristande färdigheter (nivå 1 eller lägre). En person som har bristande läsfärdigheter i svenska språket står inför vissa utmaningar när det gäller att tillgodogöra sig information från skola, vård och samhälle. De kan också ha sämre förutsättningar på arbetsmarknaden, jämfört med personer med tillräckliga eller goda läsfärdigheter.

Bristande läsfärdigheter inom områden med utmaningar

I områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar har hälften av de utrikes födda bristande sina läsfärdigheter i svenska språket. Tidigare kapitel har visat att bristande läsfärdigheter ofta hänger samman med kort vistelsetid i Sverige eller kort tidigare utbildning. Bland personer födda i Sverige är andelen

¹⁶ <https://www.scb.se/pressmeddelande/ny-analys-om-utanforskap--180-omraden-har-manga-stora-utmaningar/>

med bristande läsfärdigheter betydligt lägre; 12 procent i områden med stora utmaningar och 7 procent i områden med vissa utmaningar.

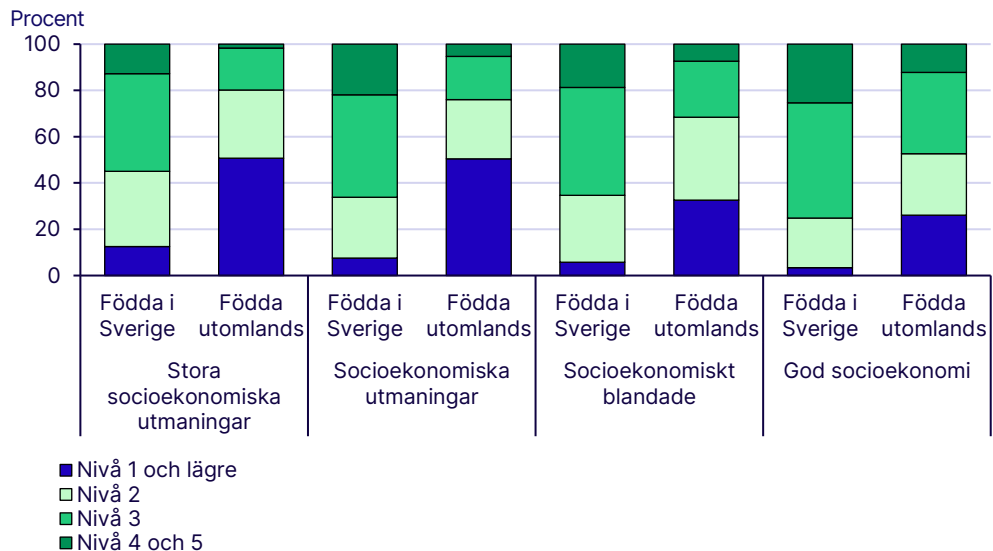
I områden med goda socioekonomiska förutsättningar har 47 procent av personer födda utomlands och 75 procent av personer födda i Sverige goda eller mycket goda läsfärdigheter (nivå 3, 4 och 5). I områden med stora utmaningar har en signifikant lägre andel goda eller mycket goda kunskapsnivåer. Motsvarande andelar är 20 procent av de som är utrikes födda och 55 procent av de som är inrikes födda.

Inom samtliga typer av bostadsområden finns det signifikanta skillnader mellan de som är födda utomlands och de som är födda i Sverige när det gäller andelar inom kunskapsnivåerna. De här skillnaderna hänger ihop med utbildningsbakgrund, vistelsetid i Sverige och ålder vid invandring, vilket har redovisats i tidigare kapitel.

Skillnaderna i läsfärdigheter mellan olika bostadsområden är mycket mindre för personer som är födda i Sverige än för dem som är födda utomlands. Samtidigt är andelen med bristande läsfärdigheter signifikant högre i områden med stora socioekonomiska utmaningar än i områden med goda förutsättningar – både bland inrikes och utrikes födda

Diagram 41. Stor andel med bristande läsfärdigheter (nivå 1 eller lägre), i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar

Andel i befolkningen inom varje kunskapsnivå i läsning, 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Skillnader även i räknefärdigheter bland boende i olika områden

Liknande mönster syns för räknefärdigheter som det gör för läsfärdigheter i svenska språket. Det finns signifikanta skillnader i andelen personer med bristande räknefärdigheter (nivå 1 eller lägre) mellan olika typer av

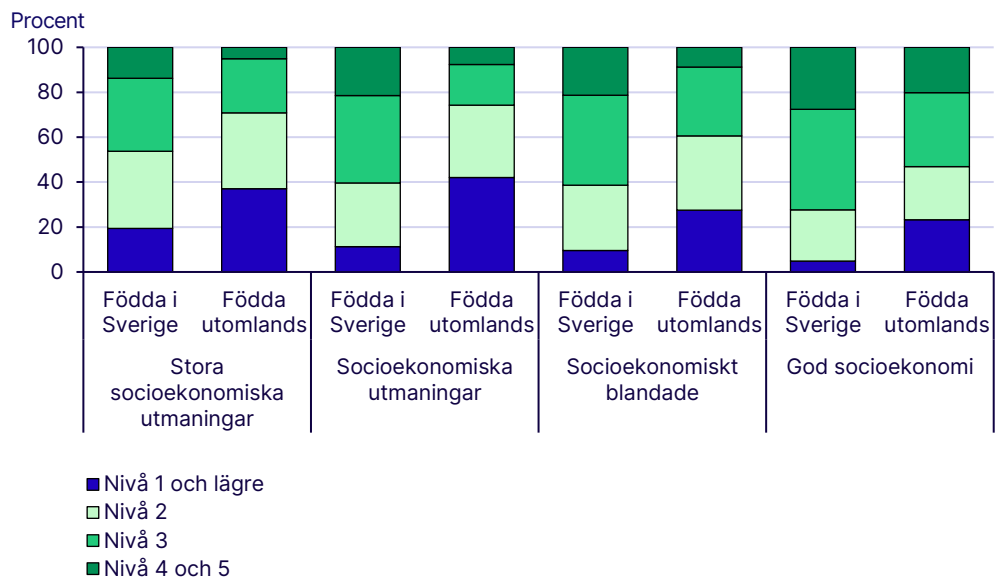
bostadsområden. I områden med särskilt stora utmaningar har 19 procent av personer födda i Sverige och 37 procent av personer födda utomlands brister i räkning. Dessa andelar är signifikant högre än i områden med blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar, där motsvarande andelar är 10 respektive 5 procent.

I samtliga typer av bostadsområden är andelen med bristande räknefärdigheter signifikant lägre bland personer födda i Sverige än bland personer födda utomlands.

Det finns också signifikant högre andelar med goda eller mycket goda räknefärdigheter bland både inrikes och utrikes födda som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar, jämfört med dem som bor i områden med socioekonomiska utmaningar.

Diagram 42. Över hälften av födda utomlands i bostadsområden med goda socioekonomiska förutsättningar har goda eller mycket goda färdigheter i räkning (nivå 3, 4 eller 5)

Andel i befolkningen inom varje kunskapsnivå i räkning, 16–65 år, 2023

Källa: PIAAC 2023

Utbildningsnivå i olika bostadsområden

Bostadsområden är indelade efter bland annat invånarnas utbildning och utländska bakgrund. I det här avsnittet ges en översikt över skillnaderna i andelen utrikes födda och utbildningsnivå mellan bostadsområden.

Det finns stora skillnader mellan bostadsområden när det gäller andelen utrikes födda. Statistik från befolkningsregistret visar en tydlig bostadssegregation: i områden med stora socioekonomiska utmaningar är 67 procent av de vuxna födda utomlands, i områden med vissa utmaningar 45 procent och i områden

med goda socioekonomiska förutsättningar 18 procent. I den vuxna befolkningen som helhet är motsvarande andel 25 procent.

Det finns också signifikanta skillnader i andelen vuxna med bristande läsfärdigheter mellan bostadsområden. En bidragande orsak till det kan vara skillnader i utbildningsnivå mellan bostadsområden, vilket analyseras närmare i nästa avsnitt.

I områden med stora utmaningar har nästan hälften av de utrikes födda en förgymnasial utbildning

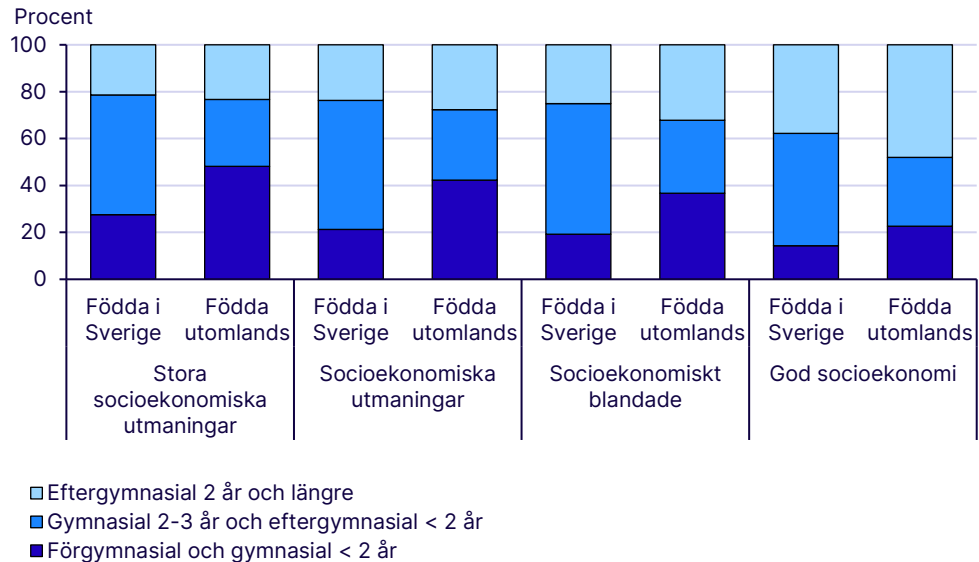
Det finns tydliga skillnader i vuxna invånares högsta utbildningsnivå mellan olika typer av bostadsområden. Det är inte oväntat eftersom utbildningsnivå används när indelningen i områdestyper görs. Statistik från utbildningsregistret hos SCB visar att 48 procent av de som är födda utomlands i åldern 16–65 år som bor i områden med särskilt stora utmaningar har en förgymnasial eller kort gymnasial utbildning. Det här kan ställas i relation till att hälften av de som är födda utomlands har brister i sina läsfärdigheter inom dessa bostadsområden.

Bland inrikes födda är det 28 procent som har en förgymnasial eller kort gymnasial utbildning i områden med stora socioekonomiska utmaningar. För både utrikes- och inrikes födda är det betydligt lägre andelar inom områden med god socioekonomi som har förgymnasial eller kort gymnasial utbildning.

Andelen personer med eftergymnasial utbildning på minst två år är högst i områden med god socioekonomi och lägst i områden med stora utmaningar, oavsett födelseland. I områden med goda socioekonomiska förutsättningar är det dessutom en större andel utrikes födda än inrikes födda som har en eftergymnasial utbildning på minst två år.

Diagram 43. Stor andel med eftergymnasial utbildning i bostadsområden med god socioekonomi

Andel inom varje utbildningsnivå i olika bostadsområden, personer i åldern 16–65 år 2023, med uppgift om utbildningsnivå

Källa: SCB Utbildningsregistret och registret över totalbefolkningen 2023

Färdigheter bland bosatta i olika områden

Vuxna som bor i olika bostadsområden skiljer sig åt när det gäller bakgrund, utbildning och andra demografiska faktorer. I det här avsnittet undersöks hur sådana skillnader hänger ihop med variationer i läsfärdigheter mellan olika typer av bostadsområden.

Tidigare kapitel har visat att färdigheter varierar mellan olika grupper i befolkningen. Här analyseras om samma mönster också syns inom bostadsområden, genom att jämföra inrikes och utrikes födda utifrån utbildningsnivå, kön och ålder.

För utrikes födda studeras dessutom två faktorer som tidigare visat sig vara viktiga: hur länge de har bott i Sverige och utvecklingsnivån i deras ursprungsländer (HDI). Syftet är att se om dessa skillnader kvarstår även när man jämför personer som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

I den fortsatta redovisningen slås områden med stora och vissa socioekonomiska utmaningar ihop. Det beror på att resultaten blir osäkra när dessa två grupper analyseras var för sig.

Utbildningsnivå har betydelse för färdigheter i samtliga bostadsområden

Inom samtliga bostadsområden har både personer födda i Sverige och personer födda utomlands med en eftergymnasial utbildning signifikant högre färdigheter, jämfört med personer med en förgymnasial eller kort gymnasial utbildning.

Oavsett var personerna bor har utbildning betydelse för variationen i färdigheter inom läsning i svenska.

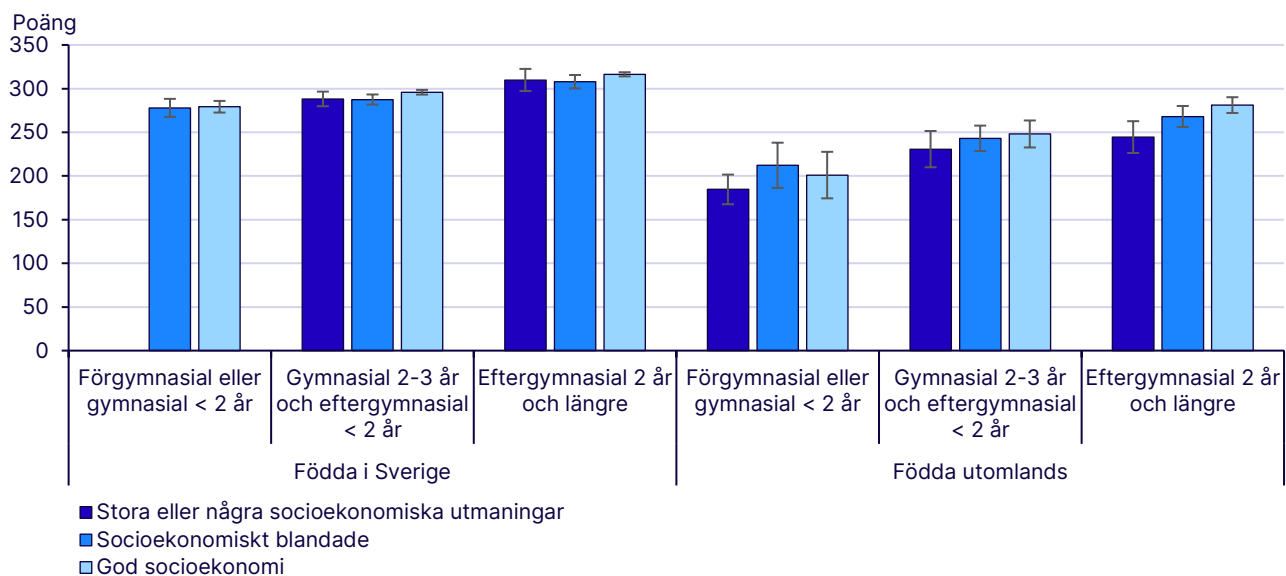
För både inrikes och utrikes födda med samma utbildningsnivå finns det i de flesta fall inga signifikanta skillnader i läsfärdigheter mellan invånare i olika typer av bostadsområden. Ett undantaget är utrikes födda med en eftergymnasial utbildning på minst 2 år. I den gruppen har personer som bor i områden med god eller blandad socioekonomi signifikant högre läsfärdigheter än de som bor i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar.

En del av skillnaderna i färdigheter bland utrikes födda med eftergymnasial utbildning kan förklaras av att vistelsetiden i Sverige skiljer sig mellan bostadsområden. Antalet år i Sverige har stor betydelse för läsfärdigheterna. I områden med stora socioekonomiska utmaningar har 30 procent av de utrikes födda bott i Sverige i 16 år eller längre, medan motsvarande andel i områden med god socioekonomi är 43 procent.

Oavsett utbildningsnivå har personer som är födda i Sverige signifikant högre läsfärdigheter än personer som är födda utomlands i samtliga bostadsområden.

Diagram 44. Utbildning ger högre färdigheter inom samtliga bostadsområden

Genomsnittliga poäng i läsning för inrikes- och utrikes födda inom olika utbildningsnivåer och bostadsområden med skillnader i socioekonomi, 16-65 år 2023

Källa: PIAAC 2023

Hur ser kvinnors och mäns färdigheter ut inom olika bostadsområden?

Inom samtliga bostadsområden – och för både kvinnor och män – framträder tydliga skillnader i läsfärdigheter mellan personer som är födda i Sverige och personer som är födda utomlands. Däremot finns det inga signifikanta skillnader i

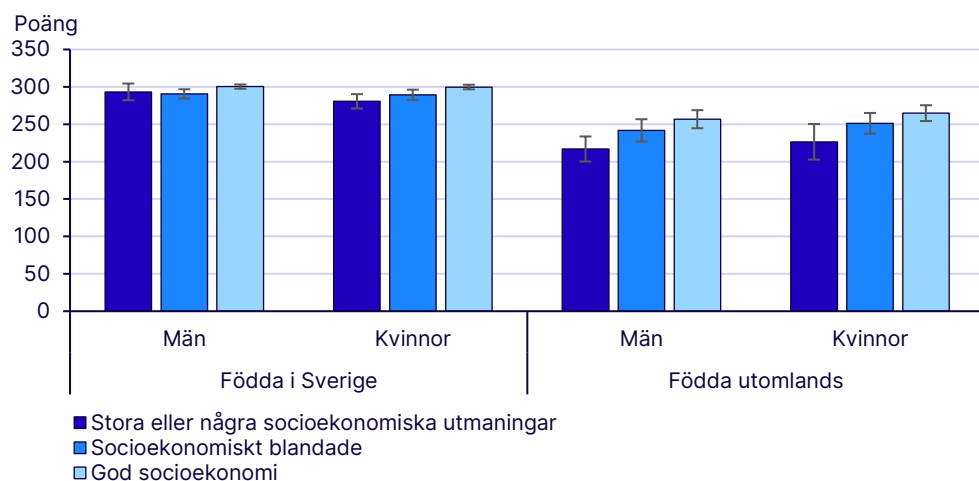
genomsnittliga läsfärdigheter mellan kvinnor och män, oavsett bostadsområde eller födelseland.

Skillnaderna mellan bostadsområden är däremot tydliga. Invånare i områden med god socioekonomi har i genomsnitt högre läsfärdigheter än invånare i områden med några eller stora socioekonomiska utmaningar. Detta gäller både inrikes och utrikes födda, och syns för kvinnor och män bland utrikes födda samt för kvinnor bland inrikes födda.

Skillnader i läsfärdigheter kan få flera konsekvenser för individen, både i vardagen och på arbetsmarknaden. Personer med lägre läsförmåga kan få svårare att tillgodogöra sig samhällsinformation, ha begränsade möjligheter att vidareutbilda sig och möta flera utmaningar i arbetslivet.

Diagram 45. Det syns inga skillnader mellan kvinnor och män i läsfärdigheter inom olika bostadsområden

Genomsnittliga poäng i läsning för kvinnor och män som är inrikes- och utrikes födda inom olika bostadsområden med skillnader i socioekonomi, 16-65 år 2023

Källa: PIAAC 2023

Bland inrikes födda har män högre räknefärdigheter än kvinnor i samtliga bostadsområden

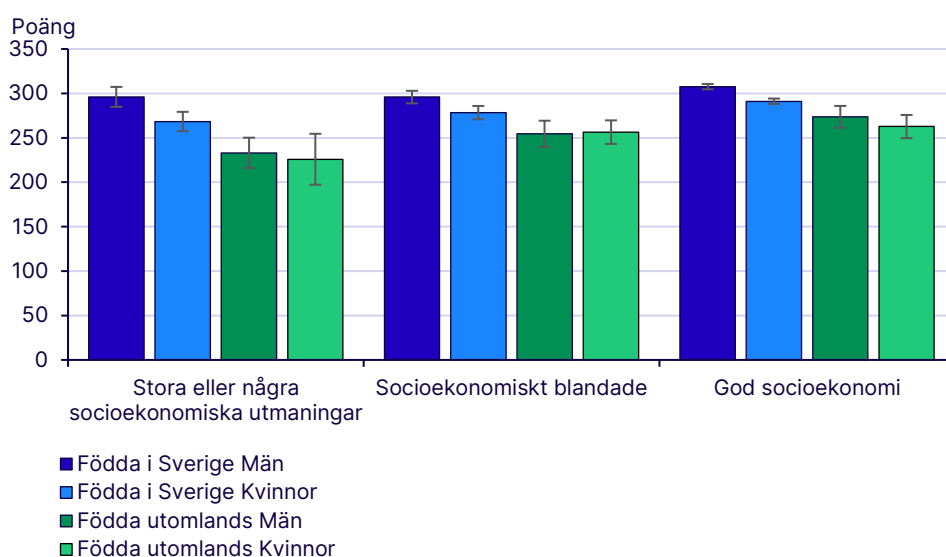
Inom samtliga bostadsområden framträder tydliga skillnader i räknefärdigheter mellan inrikes födda kvinnor och män, där män generellt uppvisar högre färdighetsnivåer. Dessa skillnader syns inte bland utrikes födda, där kvinnor och män uppvisar liknande resultat oavsett bostadsområde.

Skillnaderna mellan kvinnor och män bland inrikes födda i olika bostadsområden kan delvis förklaras av skillnader i utbildningsval. Män väljer i högre utsträckning än kvinnor utbildningar inom STEM-områden, till exempel naturvetenskap, matematik, ICT och ingenjörsvetenskap. Bland kvinnor i åldern 25–65 år med eftergymnasial utbildning hade endast 17 procent en STEM-utbildning, att

jämföra med 43 procent av männen.¹⁷ Dessa utbildningsval påverkar i sin tur både yrkesval och hur ofta räkning används i arbetet. Resultaten från PIAAC visar att män använder räkning i större utsträckning än kvinnor inom arbetet. Att använda räkning inom arbetet bidrar till att utveckla och upprätthålla sina räknefärdigheter genom sitt dagliga arbete.

Diagram 46. Inrikes födda män har högst genomsnittliga färdigheter i räkning i samtliga bostadsområden

Genomsnittliga poäng i räkning för kvinnor och män som är inrikes- och utrikes födda inom olika bostadsområden med skillnader i socioekonomi, 16-65 år 2023

Källa: PIAAC 2023

Hur läsfärdigheter varierar mellan åldrar, födelseland och bostadsområden

Resultaten visar genomgående signifikanta skillnader i genomsnittliga läsfärdigheter mellan inrikes och utrikes födda, oavsett åldersgrupp och bostadsområdets socioekonomiska förutsättningar. Inom respektive bostadsområde framträder däremot inga tydliga åldersrelaterade skillnader i färdigheter, varken bland inrikes eller utrikes födda.

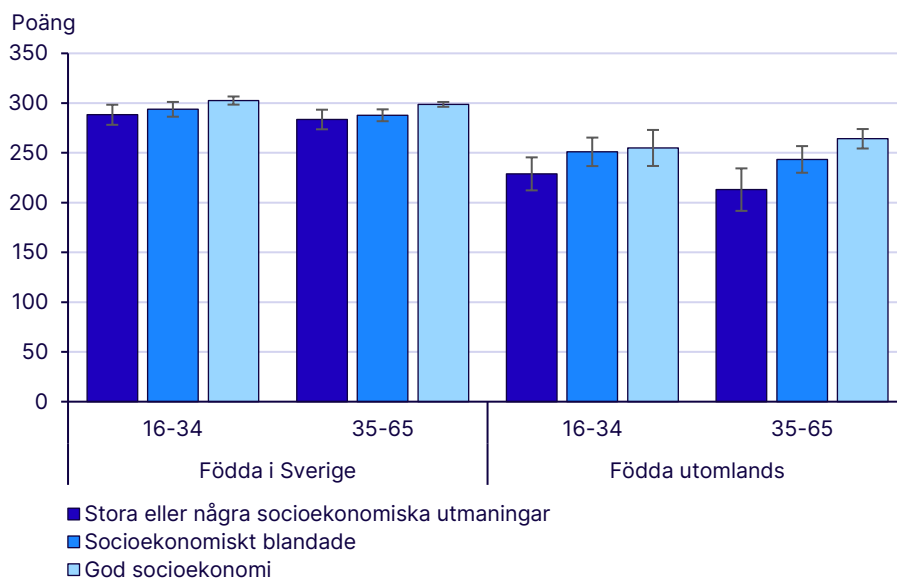
I befolkningen som helhet (16–65) år visar PIAAC 2023 att läsfärdigheterna är lägre bland yngre personer (16–24 år) som ännu inte avslutat sin utbildning, samt bland äldre vuxna (55–65 år). De högsta genomsnittliga färdigheterna återfinns i åldersgruppen 25–54 år, då de flesta har fullföljt sin utbildning och är etablerade i arbetslivet.

¹⁷ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-samt-forskning-inom-hogskolan/befolkningens-utbildning-och-studiedeltagande/den-internationella-undersokningen-av-vuxnas-fardigheter/pong/statistiknyhet/den-internationella-undersokningen-om-vuxnas-fardigheter-2022/>

När man jämför bostadsområden med olika socioekonomiska förutsättningar framträder tydliga skillnader i läsfärdigheter i både åldersgruppen 16–34 år och 35–65 år. Personer som bor i områden med god socioekonomi uppvisar genomgående högre genomsnittliga färdigheter än personer i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar, och detta gäller för både inrikes och utrikes födda.

Diagram 47. Inga tydliga skillnader i genomsnittliga färdigheter mellan åldersgrupper inom olika bostadsområden

Genomsnittliga poäng i läsning för olika åldersgrupper inom bostadsområden, 16–65 år 2023

Källa: PIAAC 2023

Utrikes föddas färdigheter i förhållande till vistelsetid i Sverige och bostadsområdets socioekonomiska villkor

Det här avsnittet inleds med en bakgrundsbeskrivning av de demografiska skillnaderna mellan bostadsområden med olika socioekonomiska förutsättningar för utrikes födda. Fokus ligger på hur vistelsetid i Sverige och utvecklingsnivån i ursprungslandet varierar mellan dessa områden. Därefter följer en genomgång av hur utrikes föddas färdigheter skiljer sig åt beroende på just vistelsetid och ursprungslandets utvecklingsnivå — faktorer som visat sig samvariera med färdigheter generellt för utrikes födda. Syftet är att undersöka om liknande mönster även återfinns inom bostadsområden med olika socioekonomiska villkor.

Bakgrund för utrikes födda i bostadsområden med olika socioekonomisk profil

Det finns skillnader bland de som är födda utomlands i olika bostadsområden, både när det gäller hur länge de har vistats i Sverige och vilka regioner i världen

de kommer ifrån. I områden med goda socioekonomiska förutsättningar återfinns en större andel födda utomlands som varit i Sverige 16 år eller längre, jämfört med födda utomlands i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar.

Vistelsetiden i Sverige har betydelse för färdigheter i svenska språket bland födda utomlands, eftersom det tar tid att lära sig ett nytt språk.

Mönstret är liknande när man ser till födelseregion. Områden med stora socioekonomiska utmaningar har en högre andel invånare från länder med låg eller medel utvecklingsnivå enligt Human Development Index (HDI)¹⁸, medan områden med goda socioekonomiska förutsättningar i högre grad präglas av inflyttning från länder med hög eller mycket hög utvecklingsnivå.

Resultaten hjälper till att illustrera skillnaderna mellan födda utomlands som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

Tabell 2. Födda utomlands i olika bostadsområden har vistats olika länge i Sverige och kommer från olika delar av världen

Andel i procent av födda utomlands i bostadsområden med olika socioekonomisk profil, 16–65 år 2023

Bostadsområde	Antal år vistats i Sverige					Födelselandsregion enligt HDI				
	0-5	6-10	11-15	16 år och längre	Totalt	Låg utvecklings-nivå	Medel utvecklings-nivå	Hög utvecklings-nivå	Mycket hög utvecklings-nivå	Totalt
Stora socio-ekonomiska utmaningar	24	28	18	30	100	27	33	19	21	100
Socio-ekonomiska utmaningar	28	29	15	28	100	22	32	19	27	100
Socioekonomiskt blandade	26	24	15	35	100	16	26	22	36	100
God socioekonomi	26	18	13	43	100	8	17	25	50	100
Samtliga födda utomlands	26	23	15	36	100	16	24	22	38	100

Källa: Registret över totalbefolkningen 2023

Hur färdigheter relaterar till vistelsetid i Sverige inom bostadsområden

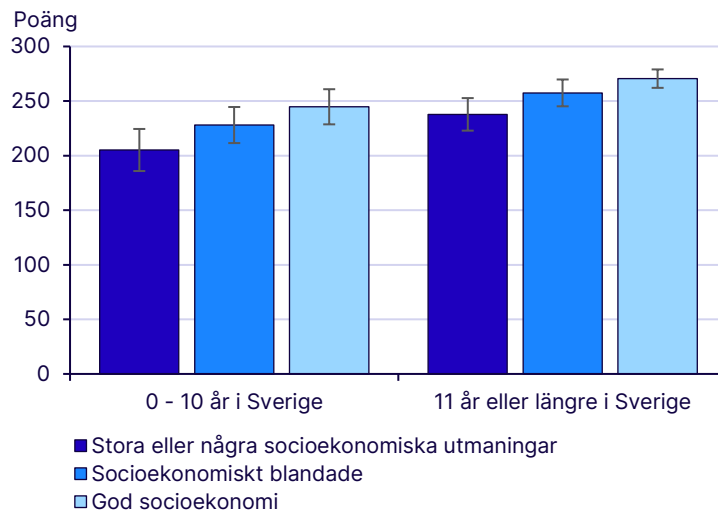
Utrikes föddas färdigheter i svenska utvecklas över tid efter ankomsten till Sverige. De som har varit i landet 11 år eller längre har signifikant högre läsfärdigheter än de som varit 0–10 år i Sverige. Det syns inom samtliga bostadsområden oavsett socioekonomisk profil. Samtidigt finns tydliga skillnader

¹⁸ Födelseländer delas in efter landets utvecklingsnivå enligt Human Development Index som tar hänsyn till förväntad livslängd, utbildningsnivå och inkomst (BNP per invånare). HDI är ett välfärdsindex som FN tar fram årligen och som delar in länder i 4 grupper efter utvecklingsnivå, se https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101E/FolkmFodlandHVD/

mellan områden: personer som bor i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar har lägre genomsnittliga färdigheter än dem som bor i områden med god socioekonomi, oavsett vistelsetid.

Diagram 48. Antal år i Sverige har betydelse för utrikes föddas läsfärdigheter oavsett bostadsområdets socioekonomiska profil

Genomsnittliga poäng i läsning för utrikes födda inom olika bostadsområden, 16–65 år 2023

Källa: PIAAC 2023

Hur färdigheter relaterar till födelselandets utvecklingsnivå inom bostadsområden

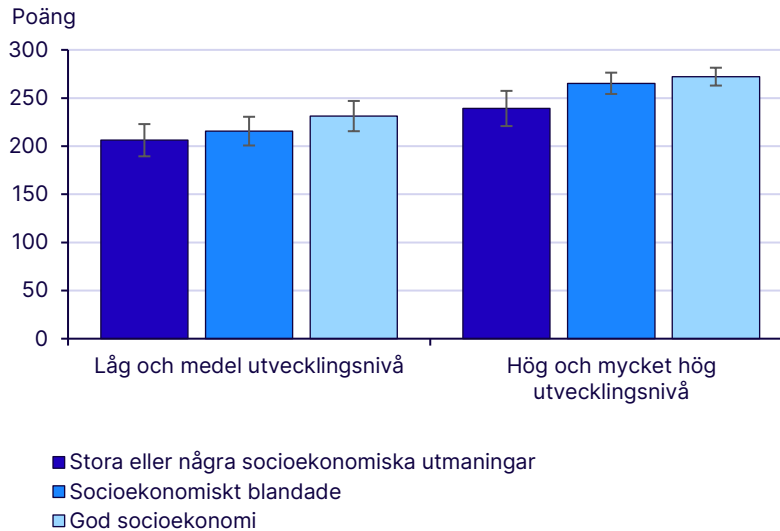
Utvecklingsnivån i en persons ursprungsland, mätt med Human Development Index (HDI), ger en viktig fingervisning om utbildningsbakgrunden hos utrikes födda som flyttar till Sverige. Analysen visar tydligt att HDI-nivån i födelselandet hänger samman med hur väl dessa personer utvecklar läsfärdigheter i svenska – och detta samband gäller oavsett vilka socioekonomiska förutsättningar som finns i deras bostadsområden.

Personer som invandrat från länder med hög eller mycket hög utvecklingsnivå uppvisar generellt sett bättre läsförmåga i svenska än personer från länder med låg eller medelhög utvecklingsnivå. Denna skillnad återfinns både på nationell nivå och inom bostadsområden med olika socioekonomiska profiler.

Även när utvecklingsnivån i födelselandet tas med i analysen kvarstår dock skillnader i genomsnittliga läsfärdigheter mellan boende i områden med goda socioekonomiska förutsättningar och boende i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar.

Diagram 49. Utrikes födda som kommer från länder med hög eller mycket hög utvecklingsnivå har högre genomsnittliga läsfärdigheter inom samtliga bostadsområden

Genomsnittliga poäng i läsning för utrikes födda som kommer från länder med olika utvecklingsnivå enligt HDI, inom olika bostadsområden, 16-65 år 2023

Källa: PIAAC 2023

Vem man är och var man bor – två viktiga faktorer för läsfärdigheter

Det finns tydliga skillnader i läsfärdigheter mellan befolkningsgrupper som skiljer sig åt i utbildningsnivå, utländsk bakgrund och ursprungsland. Dessa skillnader återfinns även inom bostadsområden med olika socioekonomiska förutsättningar. Syftet med detta avsnitt är att undersöka hur demografiska faktorer hänger samman med variationer i genomsnittliga läsfärdigheter mellan olika typer av bostadsområden. Analysen genomförs först för hela befolkningen och därefter specifikt för utrikes födda.

Demografiska faktorer och skillnader i färdigheter mellan bostadsområden för samtliga invånare

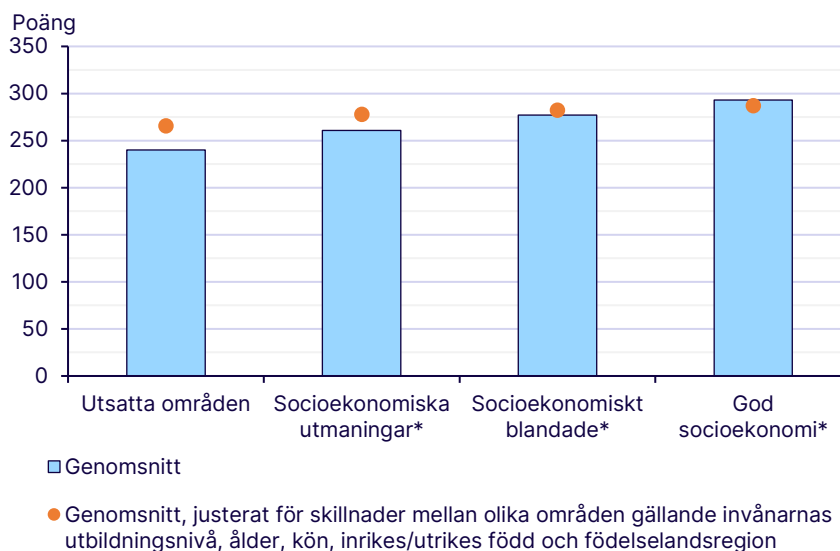
Skillnaderna i läsfärdigheter mellan vuxna som bor i olika bostadsområden i Sverige är stora. I genomsnitt skiljer det drygt 50 poäng i läsning mellan vuxna som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar och dem som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Dessa skillnader speglar i stor utsträckning den varierande utbildningsnivån i områdena, men även andra demografiska faktorer bidrar som andelen utrikes födda personer inom olika områden.

Med statistiska metoder är det möjligt att analysera om skillnaderna i genomsnittliga läsfärdigheter kvarstår även om invånarna i bostadsområdena antas ha en liknande sammansättning när det gäller utbildningsnivå, utländsk bakgrund, kön och ålder.

När analysen justerar för dessa skillnader minskar variationen mellan bostadsområden med olika socioekonomisk profil. Den genomsnittliga skillnaden i poäng inom läsning mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med god socioekonomi sjunker från 53 till 21 poäng.

Samtidigt kvarstår signifikanta skillnader. Det tyder på att lokala förhållanden, arbetsmarknadsituation bland invånarna i olika områden och andra faktorer som inte ingår i analysen kan spela en roll utöver demografiska skillnader. Analysen inkluderar inte heller demografiska faktorer som är särskilt relevanta för utrikes födda, såsom vistelsetid i Sverige och utvecklingsnivå i födelseländer – aspekter som behandlas i nästa avsnitt.

Diagram 50. Tydliga samband mellan utbildning, bakgrund och läsfärdigheter i olika områden
Genomsnittliga poäng i läsning för invånare i bostadsområden med olika socioekonomisk profil, 16–65 år 2023

En stjärna (*) efter området betyder att bosatta i området har signifikant högre genomsnittliga läsfärdigheter, jämfört med området/områdena innan.

Källa: PIAAC 2023

Demografiska faktorer och skillnader i färdigheter mellan bostadsområden för utrikes födda

Vuxna personer födda utomlands som bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar uppvisar i genomsnitt högre läsfärdigheter än dem som bor i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar. De presterar också bättre än utrikes födda i socioekonomiskt blandade områden.

För att fördjupa analysen av dessa skillnader har hänsyn tagits till centrala demografiska faktorer, framför allt skillnader i utbildningsnivå mellan områdena. Vistelsetiden i Sverige varierar också mellan områden, och tidigare analyser visar att längre vistelsetid generellt hänger samman med högre läsfärdigheter. Analysen inkluderar dessutom födelselandsregion utifrån utvecklingsnivå enligt

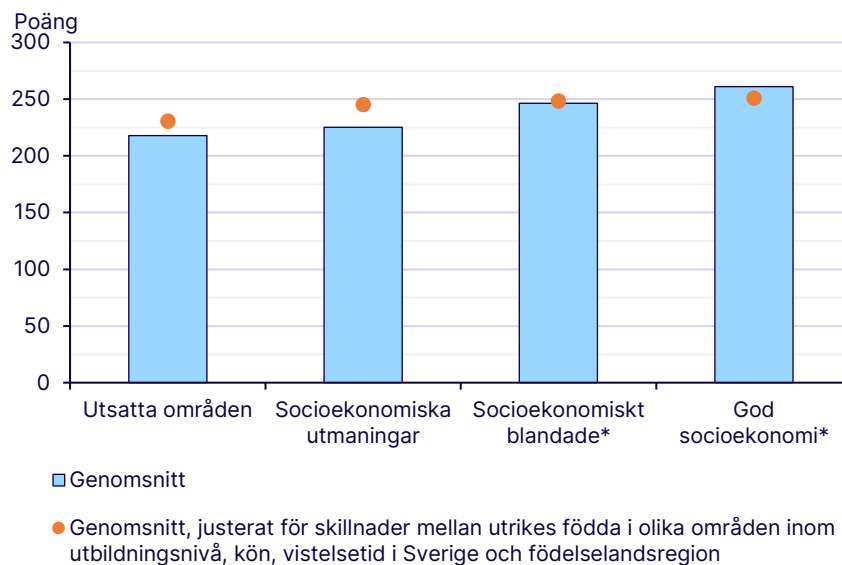
HDI, som speglar förväntad livslängd, utbildningsnivå och genomsnittlig inkomst i ursprungsländerna.

När dessa demografiska skillnader i sammansättningen av utrikes födda beaktas kvarstår inga signifikanta skillnader i genomsnittliga läsfärdigheter mellan bostadsområden.

Sammantaget visar resultaten att de genomsnittliga skillnaderna i läsfärdigheter mellan utrikes födda i olika bostadsområden i huvudsak kan förklaras av skillnader i grupsammansättning – särskilt utbildningsnivå, vistelsetid i Sverige och utvecklingsnivån i ursprungsländerna.

Diagram 51. Små skillnader i genomsnittliga läsfärdigheter för födda utomlands i olika bostadsområden efter att demografiska skillnader har beaktats

Genomsnittliga poäng i läsning för utrikes födda i olika bostadsområden, 16–65 år 2023

En stjärna (*) efter området betyder att bosatta i området har signifikant högre genomsnittliga läsfärdigheter, jämfört med området/områdena innan.

Källa: PIAAC 2023

Studier och arbetsmarknadsförankring i olika bostadsområden

I det här avsnittet redovisas först hur deltagandet i formell utbildning ser ut i olika bostadsområden med olika socioekonomiska villkor, både bland personer födda i Sverige och födda utomlands. Därefter följer en genomgång av hur förankringen på arbetsmarknaden varierar mellan områden, med fokus på hur stor andel av de vuxna som har en stabil anknytning till arbetsmarknaden, studerar eller står utanför både studier och arbete. Tillsammans ger dessa analyser en samlad bild av hur utbildning och arbetsmarknadsdeltagande skiljer sig åt mellan bostadsområden med olika socioekonomisk profil.

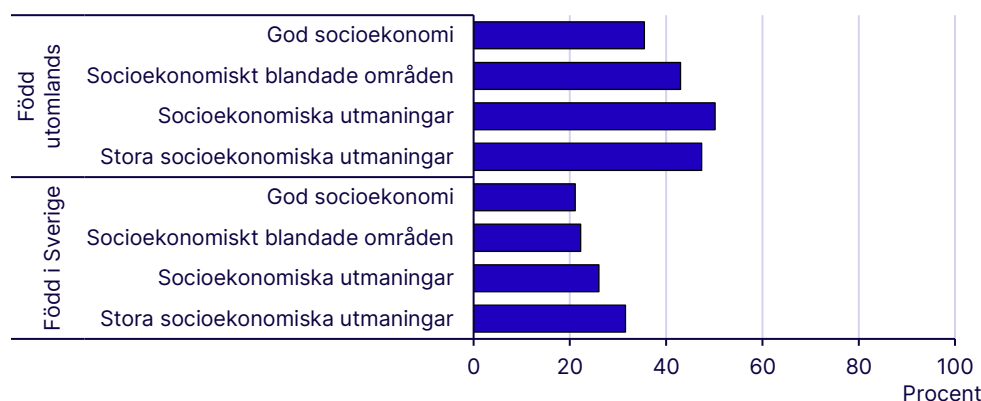
Högt deltagande i studier i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Sammansättningen av befolkningen i de olika områdena kan se ut på många sätt, av olika anledningar. De demografiska skillnaderna mellan bostadsområden med olika socioekonomiska villkor har beskrivits tidigare i det här kapitlet. Det har visat sig att det finns skillnader mellan områden avseend bland annat invånarnas utbildningsnivå.

Deltagandet i formell utbildning är särskilt högt i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar. Det gäller både bland de som är födda utomlands och de som är födda i Sverige. Deltagandet i formell utbildning är högre bland de som är födda utomlands och det syns även här att deltagandet är högre oavsett boendeområde.

Diagram 52. Deltagit i formell utbildning de senaste 5 åren

Befolkningen, 25–65 år, 2023

Källa: SCB, Registret över totalbefolkningen, Registret över personer i utbildning

Förankringen på arbetsmarknaden inom olika bostadsområden

Statistiken om förankringen på arbetsmarknaden baseras på registret över befolkningens arbetsmarknadsstatus¹⁹.

I analysen nedan redovisas sysselsatta med en inkomst från arbete på minst tre inkomstbasbelopp som förankrade på arbetsmarknaden. Sysselsatta med en lägre arbetsinkomst redovisas som övriga förvärvsarbetande. De som inte är sysselsatta delas upp i grupperna studerande samt personer som varken arbetar eller studerar.

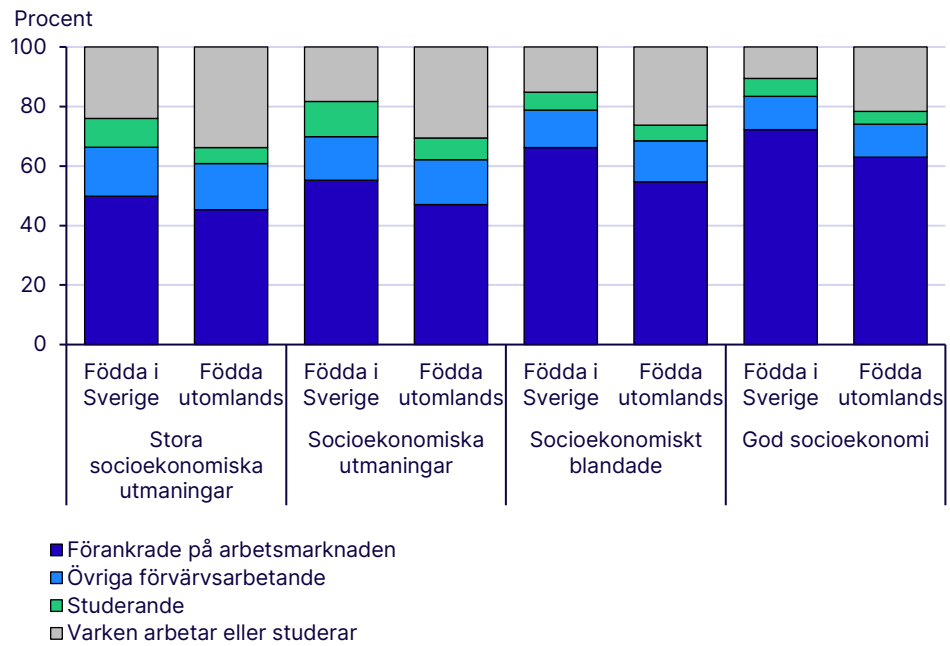
Andelen vuxna som är förankrade på arbetsmarknaden är lägre i områden med stora eller vissa socioekonomiska utmaningar, jämfört med socioekonomiskt blandade områden och områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Det här gäller för både födda utomlands och födda i Sverige.

¹⁹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/utbud-av-arbetskraft/befolkningens-arbetsmarknadsstatus/>

Andelen vuxna som varken studerar eller arbetar är 24 procent bland födda i Sverige i områden med stora socioekonomiska utmaningar och 34 procent bland födda utomlands. Det här kan jämföras mot 11 procent respektive 22 procent för boende i områden med goda socioekonomiska förutsättningar.

Diagram 53. Små skillnader i andelen förankrade på arbetsmarknaden mellan födda i Sverige och födda utomlands i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Andel i befolkningen efter arbetsmarknadsstatus, 16–65 år, 2023

Källa: Registret över befolkningens arbetsmarknadsstatus 2023

Kort om statistiken

PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) är en OECD-undersökning som bedömer kunskaper och färdigheter hos vuxna när det gäller att läsa, räkna och lösa problem. Färdigheterna är avgörande för att fullt ut delta i såväl arbetslivet, utbildning som samhället i stort. Undersökningen ger också information om hur vuxna använder läsning, skrivning, matematik och digitala verktyg i både arbetslivet och privatlivet. Dessutom mäter den användningen av vissa generella färdigheter som krävs i arbetet, exempelvis förmågan att samarbeta med andra och organisera sin tid.

Undersökningen var ett samarbete mellan OECD, regeringar i de deltagande länderna och ett internationellt konsortium som leddes av Education Testing Service i USA. Det internationella konsortiet har haft i uppdrag att utveckla design, mätinstrument och tekniska verktyg för undersökningen.

SCB har genomfört undersökningen på uppdrag av Utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementet, och Sveriges deltagande i PIAAC är delvis finansierat av Erasmus+ programmet inom Europeiska unionen. Sverige var en av 31 länder som valde att delta och den genomfördes under 2022/23.

Nedan ges en kortfattad bild av vad statistiken omfattar och hur den framställts, dess tillförlitlighet samt definitioner och förklaringar av begrepp som rapporten innehåller. En mer utförlig dokumentation av statistiken som omfattar kvalitetsdeklaration, Statistikens framställning och MetaPlus finns publicerat på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0546.

Statistikens ändamål och innehåll

Det huvudsakliga syftet med PIAAC är att bedöma färdigheter i läsning, räkning och problemlösningsförmåga bland den vuxna befolkningen, 16–65 år. Varje individ har genomfört övningar i ett eller två av kunskapsområdena läsning, räkning eller problemlösningsförmåga med hjälp av surfplatta. Utifrån resultaten på övningarna och bakgrundsinformation om individen tilldelas varje individ poäng på en skala från 1 till 500 inom samtliga tre kunskapsområden.

Läsfärdighet definieras som förmågan att förstå, värdera och använda skriven text för att delta i samhället, nå sina mål och utveckla sina kunskaper.

Läsfärdigheter omfattar ett brett spektrum av kompetens från att kunna läsa enkla ord och meningar till att förstå, tolka och analysera komplexa texter. Här ingår inte färdigheter i att skriva.

Räknefärdigheter definieras som förmågan att använda, tolka och kommunicera numerisk information för att hantera kraven i en rad olika situationer i

vardagslivet. Därmed innebär räknefärdighet att kunna hantera situationer eller att lösa problem med numeriskt innehåll i ett verkligt sammanhang.

Problemlösningsförmåga definieras som förmågan att använda persondatorer, smarta telefoner och internet för att söka efter och värdera information, kommunicera med andra och utföra praktiska uppgifter. Sättet att mäta problemlösning har ändrats mellan omgångarna vilket medför att resultaten för problemlösningsförmåga inte är jämförbara mellan 2012 och 2023.

Personer med mycket låga läsfärdigheter och/eller räknefärdigheter utförde inte övningarna för att bedöma läs- och räknefärdigheter och förmåga till problemlösning. De gick i stället direkt till speciella uppgifter i grundläggande "läskomponenter", som täcker förståelsen av ord och meningar.

För mer detaljerad indelning av de olika kunskapsnivåerna och vad personer bedöms klara av inom respektive nivå, se Inledningen - läsning tabell 1, räkning 2 och problemlösning tabell 3.

Mer information om design och modellen bakom PIAAC finns på OECD:s hemsida – www.oecd.org/en/about/programmes/piaac

En kort informativ text, riktar sig främst till forskare, kring design och hänsyn som behöver tas vid dataanalys finns här: <https://nvl.org/artikler/design-of-piaac-survey-of-adult-skills-and-its-implications-to-data-analysis>

Statistikens framställning

Från registret över totalbefolkningen (RTB) drogs ett slumpmässigt urval på 12 000 personer i åldern 16–65 år. Urvalet representerar den vuxna befolkningens sammansättning vilket till exempel innebär att andelen yngre och äldre och andelen utrikes och inrikes födda motsvarar andelarna i Sveriges vuxna befolkning. Ett brev med information om undersökningen, att den var frivillig att delta i och att de kommer bli uppringda för att boka in en besöksintervju skickades ut till samtliga utvalda personer. Även påminnelsebrev skickades ut. Datainsamlingen startade i början av oktober 2022 och pågick till juni 2023. Alla intervjuer har skett genom besöksintervjuer där urvalspersonen först svarat på bakgrundsfrågor ställda av en intervjuare och sedan själva med hjälp av surfplatta fått besvara övningarna.

Bakgrundsfrågorna har antingen skett på svenska eller på det språk urvalspersonen önskat med hjälp av tolk. Övningarna har däremot enbart skett på svenska. När den svarande hade behov av tolk för bakgrundsfrågorna avslutades intervjun i de flesta fall innan övningarna. Det var omkring 7 procent av de utrikes födda som inte hade tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att utföra övningarna på svenska. Dessa personer har hamnat på låga färdigheter inom läsning, räkning och problemlösningsförmåga då färdigheterna bedöms i det svenska språket. I genomsnitt tog intervjun 2 timmar.

Efter datainsamlingen har materialet granskats i flera steg och SCB har gjort omfattande bortfallsanalyser där tillförlitlighet i resultaten har bedömts. Jämförbarhet mellan länder har utvärderats av det internationella konsortiet och OECD. Resultaten från PIAAC är bedömda att vara representativa mot befolkningen och jämförbara mot övriga länder. Resultat och konfidensintervall där antalet överstiger 60 svarande finns att ta fram med hjälp av dataexplorer på OCED:s hemsida - <https://piaacdataexplorer.oecd.org/ide/idepiaac>

Förklaring till diagram

Percentiler

Percentiler är ett spridningsmått för att visa hur resultaten inom en grupp är spridda. Det beskriver värden indelat och sorterat i hundra lika stora delar. I denna rapport handlar det om poäng i problemlösning, läsning eller räkning. För att visa hur resultaten varierar används några särskilda percentiler:

- 10:e percentilen: Det här är det värde där 10 procent av personerna har lägre resultat och 90 procent har ett högre resultat.
- 25:e percentilen: Det här är det värde där 25 procent av personerna har lägre resultat och 75 procent har ett högre resultat.
- 75:e percentilen: Det här är det värde där 75 procent av personerna har lägre resultat och 25 procent har ett högre resultat.
- 90:e percentilen: Det här är det värde där 90 procent av personerna har lägre resultat och 10 procent har ett högre resultat.

I diagram då percentiler visas innebär långa staplar en stor variation i poängen inom exempelvis räkning, medan korta staplar visar på en liten variation.

Konfidensintervall

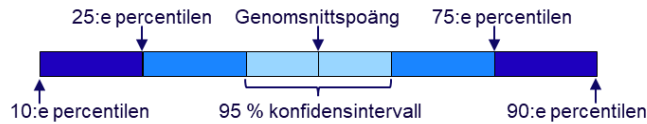
Vid urvalsundersökningar är målet att uppskatta ett värde som representerar hela populationen, baserat på ett begränsat urval. Vid beräkning av exempelvis genomsnittspoäng från ett urval, är det viktigt att ta hänsyn till den osäkerhet som uppstår när tillgång till hela populationen saknas.

För att uttrycka denna osäkerhet används konfidensintervall. Ett konfidensintervall anger inom vilket spann det "sanna" värdet för hela populationen med 95 procents sannolikhet ligger. Konfidensintervallet ger alltså en uppskattning av precisionen i skattningen, och är ett centralt verktyg för att tolka resultat från stickprov på ett statistiskt tillförlitligt sätt.

Användning av percentiler och konfidensintervall i diagram

I rapporten redovisas resultat på flera ställen med syfte att visa spridningen av resultaten i problemlösning, läsning eller räkning. Såväl genomsnittet samt percentilerna är förknippade med urvalsosäkerhet. För att förenkla visar vi i denna diagramtyp endast konfidensintervallet för medelvärde. En stapel i

diagrammet visar de olika måtten enligt följande. Hela stapeln visar då spridningen för 80 procent av gruppen:

Statistikens kvalitet

Ett statistikvärdes tillförlitlighet beror på det totala felet mellan skattningen och målstorheten. Det totala felet kan bestå av urvalsfel, täckningsfel, bortfallsfel, mätfel och bearbetningsfel. I PIAAC förekommer alla dessa fel i varierande utsträckning. De felkällor som har störst påverkan på resultaten är urvalsfel och bortfallsfel. Konfidensintervall, ett mått på urvalsfelet, beräknas och för stora redovisningsgrupper är intervallen små. För små redovisningsgrupper t.ex. arbetslösa och födda utomlands är intervallen större.

I Sverige var andelen som valde att delta i undersökningen 31 procent, vilket motsvarar 3710 personer. En bortfallsanalys har genomförts för att säkerställa att redovisade resultat ändå ger en rättvisande bild av den vuxna befolkningen. Bortfallet är skevt fördelat till exempel genom att personer med gymnasial eller förgymnasial utbildning har svarat i lägre grad än personer med eftergymnasial utbildning. När vissa grupper i befolkningen svarar i lägre utsträckning än andra grupper finns det risk för att resultat för grupperna med låg svarsfrekvens blir underrepresenterade i totala resultatet. För att minska bortfallsfel har det kalibrerats mot kända totaler i register till exempel utbildningsnivå, utrikes- och inrikes född, invandringstidpunkt till Sverige, ålder och kön. Det här innebär att olika vikter används för grupper med låg respektive hög svarsfrekvens. Täckningsfel och bearbetningsfel har troligen liten påverkan på undersökningens resultat.

Metoden att mäta problemlösningsförmågan har ändrats sedan 2012 vilket medför att problemlösning inte är jämförbar mellan omgångarna.

Skills and work among foreign-born

Summary

This report presents results from PIAAC 2023 for Sweden with a focus on skills, education and the labour market among foreign-born people aged 16–65. The study highlights how length of stay in Sweden, age at immigration, educational background and country of birth level affect literacy and numeracy skills as well as participation in education and establishment in the labour market. The results show clear differences between foreign-born and Swedish born persons, but also large variations within the group of foreign-born persons.

Time spent in Sweden, age at immigration and level of education have a strong impact

Those who have lived in Sweden for at least 11 years have, on average, higher skills and less dispersion in results than new arrivals. For those who have been in the country for a short time, the proportion with deficient skills is higher, which partly reflects the fact that the survey measures literacy ability in Swedish. Language learning takes time, and the differences gradually decrease with longer stays.

The age at immigration is also of great importance. Those who came to Sweden as young children or before starting school achieve significantly better results on average than those who immigrated at school age or as adults. Adolescence appears to be a particularly challenging period, when schooling, language learning and social adjustment coincide.

Among foreign-born people, there is a wide variation in educational background — from people who have never been to school to people with a post-secondary education. People with a longer education often find it easier to develop literacy skills in Swedish, because they are used to read and interpret complex text. The level of development of the country of birth also plays a role. People from countries with a very high level of development (HDI) have on average, higher skills than people from countries with a low level of development. The differences can be large, up to around 80 points in some comparisons. The greater the linguistic and structural difference between the mother tongue and Swedish, the more time-consuming the language learning becomes.

Reasons for Immigration

People who have immigrated to Sweden have come for various reasons, which affects their conditions for establishing and developing skills. Labour immigrants

generally have a longer education and a stronger position in the labour market than refugee immigrants, who have often left their home country in vulnerable circumstances. Clear differences in skills can be seen between the groups: labour immigrants and people who have immigrated for other reasons generally have higher results than refugee immigrants, both among those who have been in Sweden for a short time and among those who have been here longer. At the same time, skills increase over time in the country for all groups, underlining the importance of education and establishment in the labor market.

High participation in education among foreign born persons

Foreign born persons participate in formal education to a greater extent than Swedish born persons. The most common forms of education are college/university, adult education and Swedish for immigrants (SFI).

Non-formal education, such as staff training and work-related courses, is common throughout the population and increases with educational attainment. Vocational training and validation efforts appear to be important for improving matching with the labour market. In addition to work-related courses, many also participate in non-vocational education, such as study circles and other voluntary learning activities. These can contribute to language development and social participation.

Among those who have not participated in non-formal education, there is a larger proportion of foreign-born people who state that they would like to participate than Swedish born people. Common obstacles are lack of time (work, family), costs or that the time and place of the education do not fit.

Labour and labour market

Skills are closely linked to establishment in the labour market. Those with good skills are more likely to be anchored in the world of work and to work in occupations that require longer education. Those with a lack of skills have a harder time establishing themselves and tend to work in occupations with lower qualification requirements.

Women with skills deficiencies who were born abroad are more likely to work part-time than those with higher skills, which affects income and financial security. For men and for women born in Sweden, the differences in working hours are less clear.

People with higher education and skills are more likely to work in occupations that require post-secondary education. Many foreign-born people with a short education work in occupations that require upper secondary or shorter education. Even at the same level of education, foreign-born people often find it more difficult to become established in the labour market.

Residential areas and socioeconomics

In residential areas with major socio-economic challenges, the proportion of foreign-born people is high and the proportion with inadequate skills (level 1 or lower) is significantly higher than in areas with good socio-economic conditions.

This is related to differences in educational attainment between residential areas with different socio-economic conditions. Almost half of foreign-born people in areas with major socio-economic challenges have a pre-secondary education or short post-secondary education. In these areas, there is also a larger proportion of people born in Sweden who have a pre-secondary or short post-secondary education as their highest level of education, a total of 28 per cent. This shows that the living environment and socio-economic resources reinforce the differences in the conditions for developing skills and establishing oneself in the labour market.